

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

ÖZEL EĞİTİM MESLEK OKULLARINDA VERİLEN MESLEKİ EĞİTİM
HAKKINDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans

SEMRA AKI

AMASYA
Haziran – 2025

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

ÖZEL EĞİTİM MESLEK OKULLARINDA VERİLEN MESLEKİ EĞİTİM
HAKKINDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Hazırlayan
Semra AKI

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Asım ÇOBAN

AMASYA – 2025

Eşim, çocuklarım ve aileme...

TEZ ONAY SAYFASI

Semra AKI tarafından hazırlanan “ÖZEL EĞİTİM MESLEK OKULLARINDA VERİLEN MESLEKİ EĞİTİM HAKKINDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ” başlıklı çalışma aşağıdaki jüri tarafından 28.05.2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oyçokluğu ile Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri

İmza

Danışman : Prof. Dr. Asım ÇOBAN

.....

Üye : Doç. Dr. Neşe KUTLU ABU

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Kayhan BOZGÜN

.....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. .../.../.....

.....

Doç. Dr. Hadi BELGE

Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN SAYFASI

Tezimin içerdiki yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin ortaya çıkması durumunda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

....../.../.....

Semra AKI

İmza

ÖZET

ÖZEL EĞİTİM MESLEK OKULLARINDA VERİLEN MESLEKİ EĞİTİM HAKKINDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Semra AKI

Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Mayıs/2025

Danışman: Prof. Dr. Asım ÇOBAN

Bu araştırmanın amacı, özel eğitim meslek okullarında görev yapan öğretmenlerin zihinsel yetersizliği olan öğrencilere yönelik verilen mesleki eğitime ilişkin görüşlerini belirlemek ve bu görüşler doğrultusunda eğitimin olumlu ve olumsuz yönlerini ortaya koymaktır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim araştırma deseni benimsenerek gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunu, Amasya ilinde özel eğitim meslek okulunda görev yapan on öğretmen oluşturmaktadır. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmış ve içerik analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenler mesleki eğitim programlarını genel olarak işlevsel bulmakla birlikte; içerik yetersizliği, donanım eksikliği ve güncellenme ihtiyacı gibi sorunlara dikkat çekmiştir. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı uygulamalarının önemine vurgu yapılmakla birlikte, sürecin etkin yürütülmesi için zaman, materyal ve koordinasyon eksikliklerinin giderilmesi gerektiği belirtilmiştir. İşe geçiş sürecinde yapılan bilgilendirme çalışmaları, öğrencilere yön verme açısından olumlu bulunmuştur. Ayrıca, öğrencilerin iş yaşamına katılımında işveren önyargılarının azaltılması, devlet desteklerinin artırılması ve okul-aile-iş dünyası iş birliğinin güçlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Araştırma sonucunda, mesleki eğitim programlarının güncellenmesi, öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin desteklenmesi ve donanım eksikliklerinin giderilmesi gibi çeşitli önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: özel eğitim, mesleki eğitim, zihinsel yetersizlik, öğretmen görüşleri

ABSTRACT

TEACHERS' OPINIONS ON THE POSITIVE AND NEGATIVE ASPECTS OF VOCATIONAL EDUCATION GIVEN TO STUDENTS IN SPECIAL EDUCATION VOCATIONAL SCHOOLS

Semra AKI

Amasya University, Institute of Social Sciences

Department of Basic Education, Master's Degree, May/2025

Consultant: Prof. Dr. Asim ÇOBAN

The aim of this study is to determine the opinions of teachers working in special education vocational schools about the vocational training offered to students with intellectual disabilities and to reveal the positive and negative aspects of the training in line with these opinions. The research was carried out by adopting a phenomenological research design from qualitative research methods. The study group consisted of ten teachers working in a special education vocational school in Amasya province. The data were collected through a semi-structured interview form and evaluated by content analysis method. According to the results of the study, although the teachers considered the vocational training programmes functional in general, they drew attention to problems such as insufficient content, lack of equipment and the need for updating. Although the importance of Individualised Education Programme applications was emphasised, teachers stated that time, material and coordination deficiencies should be eliminated to carry out the process effectively. Informative activities during the transition to work were found to be positive in terms of guiding students. In addition, it was stated that employer prejudices should be reduced, state support should be increased, and school-family-business cooperation should be strengthened in the participation of students in business life. As a result of the research, various suggestions such as updating vocational education programmes, supporting the professional development of teachers and eliminating equipment deficiencies were made

Keywords: special education, vocational education, intellectual disability, teacher opinions,

ÖNSÖZ

Bu yüksek lisans tez çalışması, özel eğitim meslek okullarında görev yapan öğretmenlerin, zihinsel yetersizliği olan öğrencilere yönelik verilen mesleki eğitime ilişkin görüşlerini derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma süreci, yalnızca akademik bir zorunluluğu yerine getirme çabasının ötesinde; özel gereksinimli bireylerin eğitimi konusunda toplumsal farkındalığın artırılması ve bu alandaki uygulamaların iyileştirilmesine katkı sunma hedefiyle şekillenmiştir. Bu nedenle çalışmanın benim için hem kişisel hem de mesleki açıdan özel bir anlam taşımaktadır.

Tez sürecinde bana rehberlik yapan ve motive eden, bilgi ve tecrübeleriyle çalışmamın bilimsel niteliğini artıran danışmanım Sayın Prof. Dr. Asım ÇOBAN'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, eğitim yolculuğum boyunca yanımda olan, zorlanıp vazgeçmek üzere olduğum zamanlarda ben motive eden, her daim desteğini ve sevgisini hissettiren değerli eşim Özgür AKI'ya, bu süreçte vakitlerinden çaldığım güzel çocuklarım Kerem Tuna, Yusuf Enes ve Zeynep Gül'e, her zaman beni destekleyen kıymetli annem Güller GÖKTEPE'ye ve babam Cengiz GÖKTEPE'ye sonsuz teşekkür ederim. Onların sabrı, sevgisi ve anlayışı bu süreci daha anlamlı ve katlanabilir kıldı benim için.

Yüksek lisans tez çalışmamı yürütmüş olduğum Suluova Hacı Bayram Özel Eğitim Meslek Okulu idareci ve öğretmenlerine teşekkür ederim.

Bu çalışmanın, özel eğitim alanındaki mevcut literatüre katkı sunması ve uygulayıcılara yol gösterici olması temennisiyle...

Semra AKI

.../.../.....

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN SAYFASI	i
ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar DİZİNİ	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	ix

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi.....	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
1.5. Tanımlar.....	5
1.6. Araştırmanın Varsayımları	6

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	7
2.1. Özel Eğitim.....	7
2.1.1. Özel Eğitimin Amaçları	8
2.1.2. Özel Eğitimin İlkeleri.....	9
2.1.3. Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Bireyler.....	10
2.1.3.1. Özel Eğitime İhtiyaç Duyulan Bireylerin Sınıflandırılması.....	11
2.1.4. Özel Eğitimde Tanılama ve Yerleştirme Süreci.....	14
2.1.4.1. Tanılama Sürecinin Başlangıcı	14
2.1.4.2. Değerlendirme Süreci	15
2.1.4.3. Tanılama ve Yerleştirme	16
2.1.4.4. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Geliştirilmesi	16

2.1.4.5.	BEP'in Uygulanması ve İzlenmesi	17
2.1.4.6.	Yıllık Gözden Geçirme ve Süreklilik.....	17
2.1.5.	Özel Eğitim Uygulamaları	17
2.1.5.1.	Tam Zamanlı Kaynaştırma.....	18
2.1.5.2.	Yarı Zamanlı Kaynaştırma.....	18
2.1.5.3.	Özel Eğitim Sınıfı	19
2.1.5.4.	Özel Eğitim Okulu	20
2.1.6.	Zihinsel Engelli Birey	21
2.1.7.	Zihinsel Engelli Bireylerin Sınıflandırılması	22
2.1.7.1.	Hafif Düzeyde Zihinsel Engellilik	23
2.1.7.2.	Orta Düzeyde Zihinsel Engellilik.....	23
2.1.7.3.	Ağır Düzey Zihinsel Engellilik	24
2.1.7.4.	Çok Ağır Düzeyde Zihinsel Engellilik.....	25
2.1.8.	Zihinsel Engelli Bireylere Sunulan Özel Eğitim Hizmetleri.....	26
2.1.8.1.	Erken Çocukluk Özel Eğitim Hizmetleri	26
2.1.8.2.	Okul Öncesi Eğitim Hizmetleri.....	27
2.1.8.3.	İlköğretim Sürecinde Özel Eğitim Hizmetleri	28
2.1.8.4.	Orta Öğretim Sürecinde Özel Eğitim Hizmetleri.....	29
2.2.	Zihinsel Engelli Bireyler İçin Özel Eğitim Okul ve Kurumları.....	29
2.2.1.1.	Okul Öncesi Özel Eğitim Kurumları.....	30
2.2.1.2.	İlköğretim Kurumları	31
2.2.1.3.	Orta Öğretim Kurumları.....	32
2.2.2.	Zihinsel Engelli Bireylerin Mesleki Eğitimi	32
2.2.3.	Özel Eğitim Meslek Okulları	33
2.2.4.	Özel Eğitim Meslek Okullarında Uygulanan Eğitim Programları	36
2.2.4.1.	Özel Eğitim Meslek Okullarında Uygulanan Mesleki Eğitim Programları	36
2.2.4.2.	Özel Eğitim Meslek Okulunda Uygulanan Akademik Program	37
2.3.	İlgili Alan Yazın	41

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM	52
3.1. Araştırmanın Modeli.....	52
3.1.1. Araştırmanın Deseni	52
3.2. Çalışma Grubu.....	53
3.3. Araştırma Bağlamının Özellikleri.....	54
3.3.1. Okul.....	54
3.3.2. Çalışma Grubu	55
3.3.3. Araştırmacının Rolü.....	55
3.4. Verilerin Toplanması.....	56
3.4.1. Veri Toplama Aracı	56
3.4.2. Veri Toplama Süreci	56
3.5. Verilerin Analizi.....	57
3.6. Geçerlik, Güvenirlik ve Etik.....	57

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR.....	50
4.1.1. Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Öğretilen Mesleki Beceriler.....	50
4.1.2. El Sanatları ve Tekstil Teknolojisi.....	50
4.1.3. Matbaa Teknolojisi	51
4.1.4. Bağımsız Yaşam Becerileri ve Akademik Dersler.....	51
4.2. Öğretmenlerin Meslek Dersleri Programı Hakkındaki Düşünceleri.....	52
4.2.1. Program Amaçlarının Öğrenci Düzeyine Uygunluğu.....	52
4.2.2. Program İçeriğinin Yeterliliği	54
4.2.3. Programın Esnekliği.....	55
4.3. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere işe geçiş süresince öğretmenler tarafından yapılan bilgilendirme çalışmaları.....	56
4.3.1. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere işe geçiş sürecinde öğretmenler tarafından yapılan bilgilendirme çalışmaları	56
4.3.2. Mesleki yönlendirme Çalışmaları	57
4.3.3. EKPSS'ye Yönlendirme Çalışmaları	58

4.4. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere meslek kazandırma sürecinde okulun donanım durumu	59
4.4.1. Öğretmenlerin donanımın yeterliliği hakkındaki görüşleri	60
4.4.2. Donanım yetersizliği ile ilgili öğretmen görüşleri	61
4.5. Zihinsel yetersizliği olan bireylerin iş sahibi olmasını sağlayan beceriler	62
4.5.1. Mesleki Beceriler	62
4.5.2. Temel Akademik Beceriler	64
4.5.3. Bağımsız Yaşam ve Sosyal Beceriler	64
4.6. Zihinsel Engelli Bireylerin İstihdamı ile İlgili Yapılacak Çalışmalar	65
4.6.1. Engelli Birey Zorunlu Çalıştırma Oranının Esnetilmesi	65
4.6.2. Devlet Destek ve Teşvikleri	66
4.6.3. İşyeri ve Eğitim Kurumlarının İş birliği.....	67
4.6.4. İşveren Önyargılarının Giderilmesi.....	67
4.7. Meslek Dersi Programlarının Etkili Uygulanması İçin Beklentiler.....	68
V. BÖLÜM	
5. TARTIŞMA.....	77
VI. BÖLÜM	
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	82
6.1. Sonuçlar	82
6.2. Öneriler	82
6.3. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	83
KAYNAKÇA.....	85
EKLER.....	93
Ek 1. Etik Kurul İzni	94
Ek 2 Görüşme Soruları	96
Ek 3 Gönüllü Katılım Formu.....	97
Ek 4 Görüşme Sorularının Kullanıma İlişkin İzin.....	98
Ek 5 Milli Eğitim Müdürlüğü Anket İzin Onayı	99
ÖZ GEÇMİŞ	100

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Özel Eğitim Meslek Okulu Haftalık Ders Çizelgesi (Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizliği/Otizmi Olan Öğrenciler İçin)	35
Tablo 2. Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Demografik Bilgi ve Özellikleri.....	53

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar	Açıklama
EKPSS	Engelli Kamu Personel Seçme Sınavı
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
ÖEHY	Özel Eğitim Hizmetler Yönetmeliği
BEP	Bireyselleştirilmiş eğitim programı

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi ile ilgili bilgiler ve araştırmada yer alan terimlerin tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem

Eğitim hakkı, tüm bireyler için temel bir hak olarak kabul edilir ve bu hak, bireylerin ırkı, dili, dini, cinsiyeti veya engel durumu gibi özelliklerine bakılmaksızın eşit şartlarda sağlanmalıdır. Bu hak, hem ulusal düzeydeki yasalar hem de uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınmıştır (Aytaç, 2021). Bireyler arasında fiziksel, zihinsel veya öğrenme alanlarında farklılıklar olabilir. Bazı bireyler daha hızlı öğrenirken, bazıları için bu süreç daha yavaş ilerleyebilir. Bu tür farklılıklar, özel eğitim ihtiyacını ortaya çıkarır.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (ÖEHY) özel eğitimi, "Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından belirgin düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak eğitilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitim" şeklinde tanımlamaktadır (ÖEHY, 2018). Özel eğitimle ilgili tanımlamalar incelendiğinde, özel gereksinimli birey kavramı öne çıkmaktadır. Yönetmelik, özel gereksinimli bireyi, "Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey" olarak ifade etmektedir (ÖEHY, 2018).

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin, ilgi alanları, yetenekleri ve engel durumları göz önünde bulundurularak uygun eğitim almaları, uluslararası antlaşmalar ve yasal düzenlemelerle güvence altına alınmıştır. Türkiye, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi gibi uluslararası belgelerle, özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin haklarını koruma altına almayı taahhüt etmiştir. Bu kapsamda, zihinsel veya fiziksel engeli olan bireylerin toplumsal yaşama aktif katılımını sağlamak, özgüvenlerini geliştirmek ve onlara eksiksiz bir yaşam sunmak hedeflenmektedir. Ayrıca, bu bireylerin eğitim, mesleki hazırlık, tıbbi bakım, rehabilitasyon ve sosyal etkinliklerden yararlanmaları için gerekli desteklerin sağlanması da taahhüt edilmiştir (MEGEP, 2013).

Eğitim sürecinin temel amacı, her bireyin kendi potansiyelini en üst seviyede gerçekleştirmesini sağlamak ve bağımsız bir yaşam sürmesine olanak tanımadır. Zihin yetersizliği olan bireyler için de bu hedeflerin önemi büyüktür. Bu bireylerin eğitiminde, onları

kendi başlarına yaşayabilir hale getirmek, kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri ve topluma etkin bir şekilde uyum sağlamaları amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin hayatlarının her aşamasında desteğe ihtiyacı vardır. Bu desteğin eğitim, sosyal yaşam ve mesleki hayatlarını kolaylaştıracak nitelikte ve verimlilikte olması için uzmanlar tarafından verilmesi gerekmektedir. Günümüzde engelli bireylerin ihtiyaç duydukları destek eğitimi için farkındalıklar yaratılmış, önemli adımlar atılmış ve bu konu hakkında ciddi çalışmalar yapılarak ilerlemeler kaydedilmiştir.

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler için çeşitli eğitim kurumları bulunmaktadır. Bu okullar arasında özel eğitim sınıfları, özel eğitim anasınıfları, görme veya bedensel yetersizliği olan bireyler için gündüzlü veya yatılı özel eğitim ilkokulları ve özel eğitim ortaokulları yer almaktadır. Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler için de gündüzlü özel eğitim ilkokulları ve özel eğitim ortaokulları mevcuttur. Orta veya ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan ve orta veya ağır düzeyde otizmi bulunan bireyler için ise gündüzlü özel eğitim uygulama okulları (I. kademe) ve özel eğitim uygulama okulları (II. kademe) bulunmaktadır. Bu okullarda eğitimini tamamlayan öğrenciler ile ortaöğretim programlarına devam edemeyecek durumda olan orta veya ağır düzeyde zihinsel yetersizliği ve otizmi olan öğrencilere yönelik gündüzlü özel eğitim uygulama okulu (III. kademe) açılmaktadır (ÖEHY, 2018). Ayrıca, ilköğretim programını tamamlayan işitme veya bedensel yetersizliği olan bireyler için gündüzlü veya yatılı özel eğitim meslek liseleri bulunmaktadır. İlköğretim programını tamamlayan, genel veya mesleki ve teknik ortaöğretim programlarına devam edemeyecek durumda olan hafif düzeyde zihinsel yetersizliği ve hafif düzeyde otizmi olan öğrenciler ile görme veya işitme yetersizliği olan bireyler için iş ve mesleğe yönelik bilgi ve beceriler kazandırmak amacıyla gündüzlü özel eğitim meslek okulları açılmaktadır (ÖEHY, 2018).

Özel eğitim meslek okulları, zihinsel, bedensel veya duyuşsal engelleri bulunan bireylerin iş gücü piyasasında bağımsız bir şekilde yer alabilmeleri için gerekli becerileri kazandırmayı amaçlayan eğitim kurumlarıdır (Şensoy,2014). Bu okullarda verilen meslek eğitimi, öğrencilerin mesleki yaşamda karşılaşılabilecekleri zorlukları aşabilmeleri ve sosyal entegrasyonlarını sağlamaları açısından büyük bir öneme sahiptir. Ancak, bu eğitim programlarının etkinliği ve kalite düzeyi üzerine çeşitli tartışmalar ve eleştiriler söz konusudur.

Öğretmenlerin, meslek eğitimine ilişkin deneyim ve gözlemleri, eğitim süreçlerinin ve müfredatın geliştirilmesine ışık tutacak önemli bir veri kaynağıdır. Bu bağlamda, öğretmenlerin meslek eğitiminin olumlu yönleri kadar karşılaştıkları olumsuz yönler hakkında da derinlemesine görüşlerinin incelenmesi hem mevcut eğitim uygulamalarını değerlendirmek hem de gelecekteki iyileştirme çalışmalarına yön vermek açısından kritik bir ihtiyaçtır.

Literatürde mevcut olan bazı çalışmalar, özel eğitim meslek okullarında uygulanan eğitimin olumlu sonuçlar doğurduğunu göstermektedir. Alan yazında, zihinsel yetersizliği olan bireylerin mesleki eğitim sürecinin farklı yönlerini ele alan çeşitli çalışmalara rastlanmaktadır. Bu bağlamda, söz konusu bireylerin mesleki eğitim sürecinde kullanılan yöntem ve tekniklerin incelendiği araştırmaların gerçekleştirildiği görülmektedir (Koçak, 2006; Özkan ve Gürsel, 2006; Baran ve Cavkaytar, 2007; Değirmenci, 2010; Gündoğdu, 2010; Topsakal ve Düzkantar, 2010; Aslan ve Eratay, 2014; Özbey, 2015; Uçar, 2016; Üstün, 2018; Kıymet ve Çakır, 2021; Şahin, 2021; Ünal, 2024; Günaydın Yılmaz, 2024). Ayrıca, zihinsel yetersizliği olan bireylerin işe geçiş süreçleri ile istihdamına odaklanan çalışmalara da literatürde yer verilmektedir (Gürsel, Batu ve Ergenekon, 2007; Gündoğdu, 2010; Lindsay, Sally, Adams, McDougall ve Sanford, 2012; Güneş ve Akçamete, 2014; Özbey ve Cavkaytar, 2015; Uçar, 2016; Sönmez, 2017; Çam, 2019; Rasmussen ve Yıkılmış, 2020; İmamoğlu, 2024). Bunun yanı sıra, zihinsel yetersizliği olan bireylerin eğitiminin program boyutunu ele alan çalışmalara da ulaşılabilmektedir (Gürgür, 2001; Duman, 2003; Alptekin, 2005; Akkuş, 2007; Fırat, 2010; Karabulut, 2012; Duzcu, 2015; Demir, 2017; Deveci, 2019; Şahin, 2021). Ancak, zihinsel yetersizliği olan bireylerin mesleki eğitim süreçlerinin bütüncül biçimde incelendiği çalışmaların sayısının sınırlı olduğu görülmektedir (Koçak, 2006; Gürsel, Ergenekon ve Batu, 2007; Üstün, 2018; Balta, 2017; Özdemir, 2008; Celep, 2019; Sarı ve Gürbüz, 2021). Öğretmenlerin karşılaştığı zorluklar ve eğitim süreçlerinin etkinliği üzerine daha fazla bilgiye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu durum, öğretmenlerin meslek eğitimine dair görüşlerinin, eğitim politikalarının şekillendirilmesi ve eğitim kalitesinin artırılması için dikkate alınmasının önemini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, bu çalışma; özel eğitim meslek okullarında verilen meslek eğitiminin öğretmenler tarafından nasıl algılandığını, olumlu ve olumsuz yönlerinin neler olduğunu belirlemeyi hedeflemekte ve bu bağlamda öğretmen görüşlerini derinlemesine inceleyerek eğitim alanındaki mevcut uygulamaların geliştirilmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, özel eğitim meslek okullarında verilen eğitimlerin öğretmenler tarafından nasıl algılandığını, belirli olumlu ve olumsuz yönlerini açığa çıkarmak ve bu bağlamda eğitim uygulamalarının iyileştirilmesine yönelik öneriler sunmaktır. Araştırma soruları şu şekildedir:

- Özel eğitim meslek okullarında uygulanan eğitim yöntemleri hakkında

öğretmenlerin görüşleri nelerdir?

- Öğretmenler, özel eğitim meslek okullarında verilen eğitimin olumlu yönlerini nasıl tanımlamaktadır?
- Öğretmenler, özel eğitim meslek okullarında karşılaştıkları olumsuz yönler ve zorluklar nelerdir?
- Öğretmenlere göre özel eğitim meslek okullarında eğitim kalitesi nasıl artırılabilir?

1.3. Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Zihinsel yetersizliği olan bireylerin toplumsal yaşamın farklı kesimlerinde yer alarak üretim süreçlerine aktif biçimde katılım göstermeleri, hem bireysel gelişimlerine katkı sağlayacak hem de toplumun engelli bireylere yönelik algısında olumlu bir değişim yaratarak toplumsal huzurun tesisine önemli ölçüde katkıda bulunacaktır (Balta, 2017).

Çalışmak, bir iş sahibi olmak ve üretmek engellilerin sosyal yaşam içinde aktif olarak bağımsız ve özgür olabilmelerinin en önemli gereğidir. Normal gelişim gösteren bireylerde olduğu gibi zihin yetersizliği olan bireylerde de okul bittikten sonra meslek sahibi olmak toplumsal yaşamı sürdürmek için gereklidir. Zihin yetersizliği olan bireylerin bir işte çalışması, ekonomik olarak gelir elde etme, sosyal ve psikolojik olarak kimlik kazanma, özgüven duyma ve kendini kanıtlama açılarından büyük önem taşımaktadır (Güneş ve Akçamete, 2014).

Zihinsel yetersizliği olan bireylerin meslek sahibi olarak ekonomik açıdan kendi kendilerine yetmeleri onların toplumun diğer bireyleri ile uyumunu da kolaylaştıracaktır. Zihinsel yetersizliği olan bireyler, aileleri ve toplumun diğer kesimi için oldukça önemli olan bu gelişmelerin hayata geçmesi için zihinsel yetersizliği olan bireylere verilen mesleki eğitimde yaşanan sorunların araştırılarak tespit edilmesi oldukça önem arz etmektedir (Diken, 2013). Zihinsel yetersizliği olan bireylerin mesleki eğitimi için özel eğitim meslek okulları bulunmaktadır. Özel eğitim meslek okullarının amacı engelli bireyleri topluma hazırlamak ve mesleki becerilerini geliştirmektir (MEB,2018). Bu okullarda verilen eğitim, engelli bireyin günlük yaşam becerilerini kazanmasında, topluma uyumlu birer birey olarak yetişmesinde ve ekonomik olarak kendi ayakları üzerinde durabilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Ancak, bu eğitim süreçlerinin etkinliği ve verimliliği, eğitimcilerin deneyimleri ve görüşleri doğrultusunda değerlendirilmektedir.

Bu çalışma, özel eğitim meslek okullarında verilen meslek eğitiminin olumlu ve olumsuz yönlerini öğretmen görüşleri aracılığıyla incelemeyi amaçlamaktadır. Öğretmenlerin, meslek eğitimi süreçlerinde karşılaştıkları zorluklar, başarılı uygulamalar ve önerileri, eğitim

sisteminin geliştirilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Eğitimcilerden elde edilen bulgular eğitim programlarının güncellenmesi ve iyileştirilmesi için değerli veriler sunmakta ve bu bağlamda program geliştiriciler için yol gösterici olmaktadır. Özel eğitim meslek okullarında sunulan eğitimlerin kalitesinin artırılması, engelli bireylerin topluma uyumunu güçlendirecek ve toplumda farkındalık yaratacaktır. Eğitim süreçlerinin verimliliğinin artırılması, bu bireylerin sosyal uyumlarını güçlendirirken, toplum genelinde özel eğitime yönelik farkındalık ve duyarlılığın artmasına da zemin hazırlayacaktır. Bu bağlamda, eğitim sürecinde doğrudan görev alan öğretmenlerin deneyimlerine dayalı görüşlerinin sistemli ve kapsamlı biçimde analiz edilmesi; mevcut uygulamaların etkililiğini değerlendirmek ve ileride yapılacak düzenlemelere sağlam bir dayanak oluşturmak açısından büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmanın akademik bir araştırma olmanın yanında, özel eğitim pratiğine katkı sağlayacağı, öğretmenlerin deneyimlerini yansıtacağı ve özel eğitim alanında daha etkili eğitim stratejilerinin geliştirilmesine zemin hazırlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, Amasya ilinde ve özel eğitim meslek okulunda görev yapan 10 öğretmen ile sınırlıdır. Araştırmaya katılan 10 öğretmenin görüşme sorularına verdiği cevaplar ile sınırlıdır. 2023/2024 eğitim öğretim yılının bahar döneminde toplanan verilerle sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Eğitim :Eğitim; bireyin davranışlarında kasıtlı olarak ve kendi yaşantıları yoluyla istendik davranış değişikliği meydana getirme sürecidir.

Özel Eğitim :Özel eğitim, bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitim olarak tanımlanmaktadır (ÖEHY, 2018).

Özel Eğitime İhtiyacı Olan Birey :Özel eğitim ihtiyacı olan birey, bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey olarak tanımlanmaktadır (ÖEHY, 2018)

Zihinsel Yetersizlik: “Zihinsel yetersizlik, bireyde zihinsel işlevlerinde ve sosyal uyum becerilerinde 18 yaşından önceki gelişim dönemlerinde ortalamanın altında bir farklılığın ortaya çıkması durumudur” (MEB, 2017).

Hafif Düzeyde Zihinsel Birey :Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum

becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine sınırlı düzeyde ihtiyacı olan birey olarak tanımlanmaktadır (ÖEHY, 2018).

Orta Düzeyde Zihinsel Birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık nedeniyle temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ile destek eğitim hizmetine yoğun şekilde ihtiyacı olan birey olarak tanımlanmaktadır (ÖEHY, 2018).

Ağır Düzeyde Zihinsel Engelli Birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal, pratik uyum ve öz bakım becerilerindeki eksiklikleri nedeniyle yaşam boyu süren, yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey olarak tanımlanmaktadır (ÖEHY, 2018).

Özel Eğitim Meslek Okulu: İlköğretim programlarını tamamlayan; genel veya mesleki ve teknik ortaöğretim programlarına devam edemeyecek durumdaki hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrenciler ve hafif düzeyde otizmi olan öğrenciler ile görme veya işitme yetersizliği olan öğrenciler için iş ve mesleğe yönelik bilgi ve beceriler kazandırmak amacıyla açılan okullardır (ÖEHY, 2018).

Mesleki Eğitim: "Mesleki eğitim, bireylere belirli bir meslek veya iş alanında gerekli bilgi, beceri ve yetkinlikleri kazandırmayı amaçlayan bir eğitim sürecidir. Bu süreç, hem teori hem de uygulama boyutlarını içine alarak, katılımcıların iş gücü piyasasına olan uyumlarını artırmayı hedefler" (Avrupa Komisyonu, 2020).

Bireyselleşmiş Eğitim Programı: "Bireyselleştirilmiş eğitim, öğrencilerin bireysel özellikleri, ihtiyaçları ve öğrenme stillerine uygun olarak yapılandırılan ve uygulanan bir eğitim sürecidir" (Ersoy ve Avcı ,2000)

1.6. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşme sorularına duygu ve düşüncelerini samimi bir şekilde yansıttıkları varsayılmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin özel eğitim meslek okullarında meslek eğitimle ilgili yeterli bilgi ve tecrübeye sahip oldukları varsayılmaktadır. Görüşmelere katılan öğretmenlerin kendi kişisel görüş ve deneyimlerine dayandığı varsayılmaktadır. Öğretmenlerin görüşme sırasında çevresel faktörlerden (idareci baskısı, meslektaş etkisi vb.) bağımsız olarak yanıt verdikleri varsayılmaktadır. Görüşme sürecinin araştırmacı tarafından objektif, yönlendirmeden uzak ve etkili bir şekilde yürütüldüğü varsayılmaktadır.

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu kısımda, araştırmanın kuramsal temellerini oluşturmak amacıyla ilgili teorik çerçeve verilmiş; Türkiye'de ve yurtdışında gerçekleştirilmiş ilgili alan yazına yer verilmiştir.

2.1. Özel Eğitim

Özel eğitim, bireylerin bireysel farklılıklarını ve gereksinimlerini temel alarak, onların akademik ve sosyal gelişimlerini desteklemeyi amaçlayan bir eğitim disiplini. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne (ÖEHY, 2018) göre, özel eğitim, yaşlılarına kıyasla belirgin farklılıklar gösteren bireylere yönelik, özel olarak hazırlanan eğitim programlarıyla ve uzman eğitimciler eşliğinde yürütülen bir eğitim sürecidir. Bu süreç yalnızca akademik gelişimi değil, bireylerin sosyal becerilerinin ve genel yaşam yeterliliklerinin desteklenmesini de içerir. Literatürde özel eğitimin farklı tanımları bulunmaktadır. Çağlar (1998), özel eğitimi, alanında uzmanlaşmış eğitimciler tarafından, özel olarak tasarlanmış programlarla, özel eğitim gereksinimi olan bireylerin özelliklerine uygun biçimde düzenlenen bir eğitim modeli olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda, her bireyin eğitimsel ihtiyaçları farklılık gösterdiği için, özel eğitimin bireyselleştirilmiş bir yaklaşımla ele alınması gerektiği vurgulanmaktadır.

Özel gereksinime sahip bireylerin bağımsız bir yaşam sürdürebilme ihtimallerini en üst düzeye çıkarmayı amaçlayan, bireysel olarak planlanan, sistematik şekilde yürütülen ve titizlikle değerlendirilen eğitim hizmetlerinin tümüdür (Eripek, 2002). Bu tanım, özel eğitimin temel amacının, özel gereksinimli bireylerin yaşamlarını mümkün olduğunca bağımsız şekilde sürdürebilmelerini sağlamak olduğunu ortaya koymaktadır. Bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak planlanan ve sistemli bir şekilde uygulanan bu eğitim süreci, bireylerin günlük yaşamda karşılaşılabilecekleri zorlukları aşmalarına yardımcı olmayı hedefleyen kapsamlı bir destek yapısı olarak değerlendirilebilir.

Başka bir tanımda ise özel eğitim, bireylerin akademik, iletişim, hareket ve uyum alanlarında karşılaştıkları temel zorlukların önlenmesi, hafifletilmesi veya ortadan kaldırılmasına yönelik eğitimsel düzenlemeleri kapsayan bir süreç olarak ele alınmaktadır (Özsoy ve diğerleri, 2002). Özel eğitim, bireylerin sahip oldukları potansiyel ve yetenekleri en üst düzeyde geliştirmeyi hedefleyen bir süreçtir. Ayrıca, yetersizliklerin engel hâline gelmesini önlemeye yönelik müdahaleleri içermesi açısından da özel eğitim önemli bir işlev

üstlenmektedir (Yıldırım-Doğru, 2024). Bu bakış açısına göre özel eğitim, yalnızca mevcut eğitimsel zorlukların giderilmesine yönelik değil, aynı zamanda bu tür sorunların ortaya çıkmasını engellemeye odaklanan önleyici bir yaklaşımdır.

Görme, işitme veya bedensel engeli bulunan, eğitimsel yetersizlikleri olan, yaygın gelişimsel bozukluklara sahip ya da üstün yetenekleri bulunan öğrenciler, özel gereksinimli bireyler olarak tanımlanmaktadır (Çuhadar, 2014). Farklı tanımlamalarla ele alınsa da, özel eğitim; bireylerin özel gereksinimlerine uygun programlarla, uzman eğitimcilerin rehberliğinde sürdürülen ve bireysel farklılıkları temel alan özel bir eğitim modelidir.

2.1.1. Özel Eğitimin Amaçları

Özel eğitimin temel hedefi, bireylerin topluma aktif bir şekilde katılımını sağlamak ve kişisel potansiyellerini en üst düzeye çıkararak bağımsız bir yaşam sürmelerine destek olmaktır. Türkiye’de özel eğitim uygulamaları, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen genel ilkeler doğrultusunda yürütülmektedir. Bu kapsamda Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde (2006) özel eğitimin temel amaçları şunlardır:

- Özel eğitim gereksinimi olan bireylerin, toplum içerisinde etkili roller üstlenmelerine, sosyal ilişkiler kurmalarına, iş birliği yapmalarına ve çevrelerine uyum sağlamalarına katkıda bulunarak, onların üretken ve mutlu bireyler olarak yetişmelerini desteklemek.
- Bireylerin, günlük yaşam becerilerini geliştirmelerine olanak tanıyarak, bağımsız bir yaşam sürebilmeleri için gerekli donanımına sahip olmalarını sağlamak.
- Özel eğitim gereksinimi duyan bireylerin, ilgi alanları, yetenekleri ve yeterlilikleri doğrultusunda uygun eğitim programlarıyla desteklenmesi, böylece mesleki eğitime, yükseköğrenime ve genel yaşam becerilerine hazırlanması amacıyla özel yöntemler, uzman eğitimciler ve destekleyici materyallerin kullanılması (MEB, 2010).

Millî Eğitim Bakanlığı’nın 2018 yılında yayınlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde özel eğitimin amaçları şu şekilde ifade edilmiştir:” Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri esas alınarak; özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kapasitelerini en üst düzeyde kullanmaları, üst öğrenime, meslek hayatına ve toplumsal yaşama hazırlanmalarını amaçlar (MEB,2018).”

Millî Eğitim Bakanlığı’nın 2006 ve 2018 tarihli düzenlemelerinde özel eğitimin temel amaçları genel hatlarıyla benzer hedeflere odaklanmakla birlikte, bazı vurgu farklılıkları ve kapsam genişlemeleri göze çarpmaktadır. Her iki düzenlemede de özel eğitim gereksinimi olan

bireylerin toplumsal yaşama uyum sağlamaları, üretken bireyler olarak yetişmeleri ve potansiyellerini en üst düzeyde kullanmaları temel hedef olarak belirlenmiştir. 2006 yılına ait düzenlemede; bireylerin sosyal ilişkiler kurmaları, iş birliği geliştirmeleri ve bağımsız yaşam becerileri kazanmaları üzerinde durulmakta; ayrıca bireysel ilgi, yetenek ve yeterliliklerin dikkate alınarak özel yöntem, materyal ve uzman desteği ile uygun eğitim programlarının sunulması gerektiği vurgulanmaktadır. 2018 tarihli düzenleme ise benzer bir çerçevede şekillense de daha üst düzey hedeflere yönelmekte, bireylerin eğitim ihtiyaçlarıyla birlikte ilgi ve yeterliliklerini esas alarak kapasitelerini en üst düzeyde kullanmaları, üst öğrenime, iş yaşamına ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmaları amacını öne çıkarmaktadır. Bu bağlamda, 2018 yılı düzenlemeleri bireyin sadece mevcut yaşantısına değil, aynı zamanda gelecekteki akademik ve mesleki gelişimine yönelik uzun vadeli hedefler içermesi açısından daha bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır.

Sonuç olarak, her iki yaklaşım da bireyin bireysel farklılıklarını temel alarak toplumsal bütünleşme ve üretkenlik ilkesi çerçevesinde özel eğitim hizmetlerini yapılandırmaktadır. Ancak 2018 yılında yapılan düzenlemede, bireyin potansiyelini en üst düzeyde kullanmasına ve yaşam boyu öğrenme bakış açısıyla mesleki hayata hazırlığına yönelik daha sistematik bir vizyon ortaya koymaktadır.

2.1.2. Özel Eğitimin İlkeleri

Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 5. maddesinde, özel eğitim süreçlerinin temel ilkeleri detaylandırılmıştır. Bu ilkelere göre, özel eğitim ihtiyacı olan bireylere sunulan eğitim hizmetlerinin aşağıdaki esaslar çerçevesinde yürütülmesi gerekmektedir (ÖEHY, 2018):

- “Öğrencilerin bireysel farklılıkları, gelişimsel özellikleri ve eğitim ihtiyaçları dikkate alınarak, eğitim süreçlerinin bu doğrultuda planlanması.
- Özel eğitim gereksinimi olan bireylerin ilgi alanları, yeterlilikleri ve yetenekleri doğrultusunda eğitim hizmetlerinden en üst düzeyde yararlanmasının sağlanması.
- Özel eğitim süreçlerinin mümkün olduğunca erken dönemde başlatılarak, bireyin gelişimine yönelik en uygun eğitimsel müdahalelerin sunulması.
- Özel eğitim hizmetlerinin, bireylerin sosyal ve fiziksel çevrelerinden en az düzeyde ayrılmalarını sağlayacak şekilde düzenlenmesi ve toplumla etkileşim süreçlerini desteklemesi.

- Bireylerin eğitimsel performansları doğrultusunda hedefler, içerik ve öğretim süreçlerinde gerekli uyarlamalar yapılarak, genel eğitim ortamlarında akranlarıyla birlikte eğitim almalarının öncelikli hale getirilmesi.
- Özel eğitim gereksinimi duyan bireylerin her eğitim kademesinde kesintisiz öğrenimlerini sürdürebilmeleri için farklı kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılması.
- Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlanarak, öğrencilerin özel gereksinimlerine uygun eğitim süreçlerinin yürütülmesi.
- Özel eğitim sürecine, bireyin ailesinin aktif katılımının sağlanması ve sürecin tüm aşamalarında aile desteğinin teşvik edilmesi.
- Özel eğitim politikalarının geliştirilmesi aşamasında, üniversitelerin ilgili akademik birimleri ve özel eğitim alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içerisinde çalışılması.”

Bu ilkeler, özel eğitim hizmetlerinin bireysel farklılıkları dikkate alarak planlanmasını ve bireyin toplumsal yaşama en etkili şekilde uyum sağlamasını amaçlamaktadır.

2.1.3. Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Bireyler

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler, çeşitli engeller veya öğrenme güçlükleri nedeniyle normal eğitim ortamlarında yeterince desteklenemeyen ve bu nedenle özel eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan kişilerdir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine (ÖEHY,2018) göre, özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler, bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren kişilerdir. Bu bireyler, fiziksel, zihinsel, sosyal veya duygusal gelişimlerinde farklılıklar sergileyebilir ve bu nedenle bireysel eğitim ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyarlar. Özel gereksinimli bireyler; doğumdan önce, doğum esnasında ya da doğum sonrasında ortaya çıkan çeşitli etkenlere bağlı olarak, bilişsel, dilsel, fiziksel, sosyal ve duygusal gelişim alanlarında belli düzeylerde yetersizlik, gerileme ya da gelişimsel yavaşlama yaşayan kişilerdir. Bu durum, yaşlılarına kıyasla farklılık gösteren özelliklerle birlikte görülmektedir. Bu bireylerin bir kısmı örgün eğitim programlarından hiç yararlanamamakta, bir kısmı ise kısmi düzeyde yararlanabilmekte; bazı bireyler ise bireyselleştirilmiş eğitim programları ve destekleyici özel eğitim hizmetleri aracılığıyla eğitim süreçlerine katılım sağlayabilmektedir. (Metin,2018)

Eripek (2005), farklı eğitim gereksinimlerine sahip çocukların özel eğitime ihtiyaç duyduğunu ve bu çocuklar için bireysel olarak tasarlanmış eğitim programlarının gerekliliğini vurgulamaktadır. Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler; gelişimsel, bilişsel veya duygusal

farklılıklara sahip oldukları için eğitim süreçlerinde özel yöntem ve stratejilere ihtiyaç duyarlar. Bu ifade, özel eğitimin sadece bireylerin ihtiyaçlarına yönelik bir yaklaşım değil, aynı zamanda onların potansiyellerini geliştirmek için gerekli olan yöntemlerin de uygulanması gerektiğini ortaya koyar.

2.1.3.1. Özel Eğitime İhtiyaç Duyulan Bireylerin Sınıflandırılması

Sınıflandırma işlemi; eğitim programlarının hazırlanması, uygun öğrenme ortamlarının oluşturulması ve kaynakların etkili biçimde tahsis edilebilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Alan yazına bakıldığında, sınıflandırma yaklaşımlarında çeşitli farklılıkların bulunduğu görülmektedir. Ataman (2013), özel gereksinimi olan çocukların sınıflandırılmasını, bireyin özel eğitim ve destek hizmetlerine duyduğu ihtiyacın düzeyine dayalı olarak ve özel eğitime duyulan ihtiyacın yaygınlığına göre iki temel başlık altında incelemektedir (Aktaran Akçamete, 2024):

1.Özel eğitim ve destek hizmetlerine duyulan gereksinim düzeyine dayalı sınıflandırmada; söz konusu hizmetlerin süresi kısa süreli, uzun süreli ya da sürekli oluşu önem taşımaktadır.

2.İkinci sınıflandırma ise, özel gereksinimin toplumda görülme sıklığına göre yapılmakta olup;

a) Görülme oranı yüksek olan gruplar arasında zihinsel yetersizlik, öğrenme güçlüğü, iletişim bozuklukları ve davranış sorunları bulunan bireyler yer almaktadır.

b) Toplumda daha az sıklıkla karşılaşılan gruplar arasında; işitme, görme ve ortopedik alanlarda yetersizlik yaşayan bireyler, kronik sağlık sorunları bulunanlar, otizm spektrum bozukluğu olanlar ile ağır düzeyde ya da çoklu yetersizliklere sahip çocuklar yer almaktadır.

c) Gelişimsel açıdan risk altında bulunan bireyler; kültürel yoksunluk yaşayanlar, suç eğilim gösterenler, istismara uğrayanlar, şiddete maruz kalanlar ile dezavantajlı bölgelerde yaşayan veya mülteci konumunda olan çocuklardan oluşmaktadır.

d) Üstün özellikler sergileyen çocuklar ise; bilişsel olarak ileri düzeyde olan üstün zekâlı bireyler, yüksek düzeyde yetenek sergileyen öğrenciler ile yaratıcı ve özel yetenekli çocukları kapsamaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde yürürlükte olan Özel Gereksinimli Bireylerin Eğitimi Yasası'na (Individuals with Disabilities Education Act - IDEA, 2004) göre, özel gereksinim kapsamında değerlendirilen bireyler için toplamda on iki yetersizlik kategorisi tanımlanmıştır (Rakap & Kalkan, 2017; akt. Akçamete, 2024). Bu kategoriler aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

Otizm: Genellikle üç yaş öncesinde başlayan ve erken çocuklukta gözlenen, sözel ve sözel olmayan iletişim ile sosyal etkileşimi belirgin biçimde etkileyen nörogelişimsel bir farklılıktır. Bu durum, çocuğun eğitim performansını olumsuz yönde etkileyebilir.

İleri Düzey İşitme Kaybı (Sağırılık): İşitsel bilgilerin algılanmasında ciddi düzeyde zorluklara neden olan duyuşal işitme kaybıdır. Çocuğun öğrenme sürecini ve eğitim başarısını olumsuz etkiler.

Duyuşal Bozukluk: Uzun süre devam eden ve eğitim performansında bozulmaya neden olan psikososyal bir durumdur. Aşağıdaki belirtilerle karakterize edilir:

a) Zihinsel, duyuşal ya da sağlık nedenleriyle açıklanamayan öğrenme güçlüğü,
b) Öğretmen ve akranlarla sağlıklı ilişkiler kuramama,

c) Normal koşullarda beklenen duygu ve davranışlarda süreklilik göstermeyen tutarsızlıklar,

d) Yaygın mutsuzluk ve depresyon,

e) Kişisel ya da okula yönelik sorunlarla ilişkili fiziksel semptomlar ve korkuların artması.

Bu kategori şizofreniyi de kapsamakla birlikte, çocuğun sosyal uyum zorluklarının duyuşal bir bozuklukla ilişkili olduğu saptanmadıkça bu tanım kullanılmaz.

İşitme Yetersizliği: Sürekli ya da dönemsel olarak değişkenlik gösteren işitme kaybı, çocuğun akademik performansını olumsuz etkileyebilir; ancak bu durum, tıbbi anlamda bir sağlık sorunu kapsamında değerlendirilmemektedir.

Zihinsel ve Gelişimsel Yetersizlik: Zihinsel işlevlerde genellikle ortalamanın altında bir performans gösteren ve eş zamanlı olarak uyumsal davranışlarda eksikliklerle birlikte ortaya çıkan, gelişim süreci boyunca devam eden ve eğitim başarısını etkileyen bir yetersizlik türüdür.

Çoklu Yetersizlik: Aynı anda birden fazla yetersizliğin birlikte görülmesiyle ortaya çıkan ve ciddi eğitimsel destek ihtiyacı doğuran bir durumdur (örneğin, zihinsel yetersizlik ile körlük veya ortopedik yetersizlik). Ancak bu tanım, yalnızca körlük ve sağırılığın birlikte görüldüğü durumları içermez.

Bedensel Yetersizlik: İskelet sistemine bağlı olarak ortaya çıkan ve çocuğun eğitim performansını ciddi ölçüde etkileyen yetersizliklerdir. Bu durumlar doğuştan gelen anomaliler, hastalıklar (örneğin, çocuk felci, tüberküloz) ya da travmalar (örneğin, serebral palsi, organ kaybı, kırıklar, yanıklar) sonucunda meydana gelebilir.

Süreğen Sağlık Sorunu Olan Çocuklar: Sınırlı güç, canlılık ve dayanıklılık ile çevresel uyarıcılara karşı artan duyarlılığın görüldüğü, eğitim ortamına karşı tepkiselliğin

düşük olduğu bir durumdur.

a) Bu durum; astım, dikkat eksikliği veya hiperaktivite bozukluğu, diyabet, epilepsi, kalp hastalıkları, hemofili, kurşun zehirlenmesi, lösemi, nefrit, ateşli romatizma, orak hücre anemisi ve Tourette sendromu gibi sağlık problemleriyle ilişkilidir.

b) Bu sağlık sorunları, çocuğun akademik performansını olumsuz yönde etkiler.

Özel Öğrenme Güçlüğü: Dinleme, düşünme, konuşma, okuma, yazma, heceleme ve matematiksel işlem yapma gibi alanlarda belirgin yetersizliklerle karakterize edilen bir durumdur. Ayrıca dilin kullanımı ve anlamlandırılmasına ilişkin temel bilişsel süreçlerde bozulma söz konusudur.

Dil ve Konuşma Yetersizlikleri: Ses üretimi, telaffuz, dil gelişimi ve akıcılıkla ilgili sorunlardan kaynaklanan ve çocuğun akademik performansını olumsuz yönde etkileyen iletişim bozukluklarını kapsar (örneğin, kekemelik).

Travmatik Beyin Yaralanması: Beynin farklı bölgelerinde dışsal fiziksel kuvvetlerin etkisiyle meydana gelen, bilişsel işlevlerde bozulma ve psikososyal sorunlara yol açan bir durumdur. Bu yetersizlik doğum öncesi veya sonrası oluşan beyin hasarlarını da kapsamaktadır.

Görme Yetersizlikleri (Körlüğü de Kapsar): Görme duyusunda meydana gelen bozulmalar sonucu çocuğun akademik başarısını etkileyen yetersizliklerdir. Hem kısmi görme kaybı hem de ileri düzeyde görme bozuklukları bu kapsama dâhildir.

2004 tarihli IDEA sınıflandırmasına göre; üstün zekâlı çocuklar bu kapsama dâhil edilmemiştir. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, süregelen hastalıklar ya da diğer sağlık sorunları başlığı altında değerlendirilmiştir. Ayrıca sağlık ve işitme yetersizlikleri ayrı kategoriler olarak ele alınırken, görme yetersizlikleri “körlüğü kapsayan görme yetersizlikleri” biçiminde sınıflandırılmıştır (Rakap & Kalkan, 2017; akt. Akçamete, 2024).

Alanyazında karşılaşılan farklı sınıflandırma yaklaşımları açıklanmıştır. Bu araştırmada Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde (2018). esas alınan sınıflandırma baz alınmıştır. Türkiye’de Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’ne göre bu bireyler, zihinsel engelli, otizm spektrum bozukluğu olan, bedensel engelli, görme engelli ve işitme engelli bireyler olmak üzere beş farklı engel türü altında ele alınmaktadır (MEB,2018). Bu sınıflandırma, bireylerin eğitim süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları daha iyi anlamayı ve bu zorluklara yönelik çözümler geliştirmeyi sağlar.

Fiziksel (Bedensel) Engelli Bireyler: Fiziksel engeli olan bireyler, hareket kabiliyetinde sınırlılıklar yaşayan ve motor becerilerde zorluklarla karşılaşan kişilerdir (ÖEHY,2018) Bu bireylerin günlük yaşam aktivitelerinde bağımsızlıklarını artırmak için özel

destek ve düzenlemeler gereklidir.

Zihinsel Engelli Bireyler: Zihinsel engeli olan bireyler, zihinsel işlevlerde belirgin sınırlılıklar gösteren ve bu nedenle özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerdir (ÖEHY,2018). Bu bireylerin eğitim programları, onların bilişsel kapasitelerine uygun şekilde düzenlenmelidir.

Duyusal Engelli Bireyler: Görme veya işitme kaybı yaşayan bireyler, duysal engel grubuna dahildir. Bu bireyler, iletişim kurma ve öğrenme süreçlerinde özel yöntem ve araçlara ihtiyaç duyarlar (ÖEHY,2018). Örneğin, görme engelliler için Braille alfabesi veya işitme engelliler için işaret dili gibi destekler sağlanmalıdır.

Gelişimsel Bozuklukları Olan Bireyler: Gelişimsel bozukluklar, otizm spektrum bozukluğu, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu gibi durumları içerir (ÖEHY,2018). Bu bireyler, sosyal iletişim, dikkat ve davranış yönetimi gibi alanlarda özel eğitim ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyarlar.

Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler: Öğrenme güçlüğü yaşayan bireyler, okuma, yazma veya matematik gibi akademik becerilerde zorluk çekerler. Bu bireyler için eğitim programları, bireysel ihtiyaçlarına uygun şekilde düzenlenerek onların akademik başarılarını artırmayı hedefler (ÖEHY,2018).

Bu sınıflandırma, özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin belirlenmesi ve onlara uygun eğitim hizmetlerinin sunulması açısından kritik bir rol oynamaktadır. Her bireyin ihtiyaçları farklı olduğu için, bu sınıflandırma doğrultusunda bireyselleştirilmiş eğitim programları oluşturulması gerekmektedir.

2.1.4. Özel Eğitimde Tanılama ve Yerleştirme Süreci

Özel eğitimde tanılama süreci, öğrencilerin özel eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi ve bu ihtiyaçlar doğrultusunda uygun eğitim programlarının hazırlanması için gerçekleştirilen bir dizi adımdan oluşur. Bu süreç, öğrencinin bireysel farklılıklarını ve gereksinimlerini anlamaya yönelik kapsamlı bir değerlendirme içerir.

2.1.4.1. Tanılama Sürecinin Başlangıcı

Tanılama süreci genellikle sınıf öğretmeni, aile ya da diğer okul personelinin öğrencinin akademik, sosyal veya davranışsal alanlarda yaşadığı sorunları fark etmesiyle başlar. Sorunların özel eğitim gerektirip gerektirmediğini anlamak için genellikle öncelikli olarak genel eğitim ortamında müdahale planları uygulanır. Bu süreçte, öğrenciye destek sağlanır ve gelişimi yakından izlenir. Eğer müdahaleler yeterli düzeyde ilerleme sağlamazsa,

öğrencinin özel eğitim değerlendirmesine alınması önerilir ve resmi bir süreç başlatılır. Değerlendirme öncesinde ailenin bilgilendirilmesi ve yazılı onayının alınması gerekir (ÖEHY, 2018). Kargın'a (2007) göre, bir öğrencinin genel eğitim sınıfındaki akademik ve sosyal katılım düzeyi beklenenin altında kaldığında, diğer bir ifadeyle öğrenciye yönelik olarak planlanan hedefler doğrultusunda yeterli gelişim sağlanamadığında, ayrıntılı değerlendirme sürecine yönlendirme süreci başlatılmaktadır. Bu süreçte, öğrenciye ilişkin alınan tüm önlemler, yapılan uyarlamalar, bu uyarlamaların sonuçları ve öğrenciden elde edilen çeşitli veriler ayrıntılı biçimde raporlanarak değerlendirme sürecine kapsamlı bir bilgiyle katkı sağlanır. Öğrencinin daha ayrıntılı bir değerlendirmeye yönlendirilmesi ise yalnızca sınıf öğretmenin değil, aynı zamanda okul rehberlik servisi ve öğrencinin ailesinin de ortak kararıyla gerçekleştirilmesi gereken bir süreçtir.

2.1.4.2. Değerlendirme Süreci

Değerlendirme süreci uzmanlar (olası sınıf öğretmeni, rehberlik uzmanı, psikolog) tarafından standart testler ve değerlendirme araçlarının kullanılmasıyla gerçekleştirilir. Bu aşamada, bireyin bilişsel, duygusal, sosyal ve fiziksel gelişim alanlarındaki durumu değerlendirilmektedir. Değerlendirme sürecinin amacı, bireyin özel eğitim ihtiyaçlarını belirlemek ve buna uygun eğitim hedeflerini ortaya koymaktır (ÖEHY,2018). Kargın'a (2007) göre, değerlendirme süreci yapılandırılmış, yani formal bir süreçtir ve bu süreçte standart testler gibi nesnel ölçme araçları kullanılmaktadır. Türkiye'de bu amaçla en sık başvuru alan değerlendirme aracı zeka testleridir. Bu süreçte, öğrencinin özel eğitim hizmetlerinden yararlanma gereksinimi olup olmadığına karar verilir. Ancak formal değerlendirme sonuçlarının, informal yollarla elde edilen verilerle desteklenmesi, daha bütüncül ve doğru kararların alınmasına katkı sağlamaktadır. Rehberlik ve Araştırma Merkezleri bünyesindeki Eğitsel Değerlendirme ve İzleme Ekibi tarafından yürütülen ayrıntılı değerlendirme ile öğrencinin özel eğitim hizmete ihtiyaç duyup duymadığı belirlenmeye çalışılır. Bununla birlikte, yalnızca engel tanısının varlığı, öğrencinin özel eğitim ortamına (örneğin özel eğitim okulu, özel sınıf ya da kaynaştırma ortamı) yerleştirilmesi için yeterli sayılmamaktadır. Özel eğitime uygunluk kararı verilebilmesi için, öğrencinin tanısının eğitimsel performansını olumsuz yönde etkilemesi ve bu etkiyi telafi etmek üzere özel hazırlanmış programlara, materyallere ve uzman personele ihtiyaç duyulması gerekmektedir.

2.1.4.3. Tanılama ve Yerleştirme

Toplanan veriler analiz edildikten sonra RAM (Rehberlik Araştırma Merkezi) ya da okul içi komisyonlar, bireyin özel eğitim gereksinimini değerlendirir (ÖEHY,2018). Bu aşamada, gerekiyorsa bir tanı koyularak bireyin ihtiyaç duyduğu destek hizmetleri belirlenir. Değerlendirme süreci sonunda bireyin özel eğitim hizmetlerinden yararlanmasının uygun olduğuna karar verilirse, bu doğrultuda oluşturulacak eğitim programının temel hedefleri de belirlenerek yerleştirme süreci planlanır. Özel gereksinimi bulunan bir öğrencinin yerleştirilmesine yönelik karar sürecinde, seçilecek eğitim ortamının sınırlılıkları göz önünde bulundurulmalıdır. Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin eğitiminde öncelikli olarak, yetersizliği bulunmayan akranlarıyla birlikte eğitim gördükleri genel eğitim sınıflarının tercih edilmesi esastır. Bunun mümkün olmaması hâlinde, bireyin yetersizlik türü ve düzeyine göre; özel eğitim sınıfı, gündüzlü özel eğitim okulu ya da kurumu ve son olarak yatılı özel eğitim okulu veya kurumu seçenekleri değerlendirilmelidir. Öğrencinin kaynaştırma ortamına yönlendirilmesi durumunda, bu ortamda alacağı özel eğitim desteğinin kapsamı ve düzeyi de ayrıca belirlenir (Kargın, 2007; Çitil, 2020) Tanılama sürecinin ardından, bireyin yararına olacak en az kısıtlayıcı ortamda eğitim alması için yerleştirme kararı alınır. Bu süreçte, bireyin sınıf ortamından tamamen çıkarılmasından ziyade, genel eğitim sınıfında mümkün olduğunca kalması hedeflenir. Yerleştirme kararı, ailenin onayı alındıktan sonra resmileştirilir (Turnbull & Turnbull, 2007).

2.1.4.4. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Geliştirilmesi

Tanılama sonucunda bireyin ihtiyaçlarına yönelik bireyselleştirilmiş bir eğitim programı (BEP) hazırlanır. BEP, bireyin mevcut performans düzeyi, öğrenim hedeflerini, uygulanacak stratejileri ve değerlendirme yöntemlerini içerir. BEP, öğrenciye özel hedefler belirleyerek, bu hedeflere ulaşmak için gereken yaklaşım ve kaynakları netleştirir (ÖEHY, 2018). Çitil'e (2020) göre, özel eğitim gereksinimi nedeniyle resmî olarak tanılanarak bir eğitim ortamına yerleştirilen her öğrenci için mutlaka BEP hazırlanmalıdır. BEP, özel gereksinimli bireylerin gelişimsel özellikleri, mevcut performansları ve bireysel eğitim ihtiyaçları dikkate alınarak takip ettikleri öğretim programı temelinde oluşturulan ve aynı zamanda destek eğitim hizmetlerini de kapsayan özel bir eğitim planıdır. Öğrencinin yerleştirildiği kuruma, eğitsel tanısı, gelişim raporu, bireysel dosyası gibi ayrıntılı değerlendirme verilerinin yanı sıra bireysel eğitim önerileri de ulaştırılmalıdır. Ancak BEP'in hazırlanması sorumluluğu, öğrencinin resmî olarak yerleştirildiği kurum tarafından yerine

getirilmelidir. BEP geliştirme süreci, okul personeli, öğrenci ve veliden oluşan bir ekip tarafından yürütülmekte; gerekli durumlarda sürece alanında uzman kişiler de dâhil edilebilmektedir (ÖEHY, 2018; Çitil, 2020)

2.1.4.5. BEP'in Uygulanması ve İzlenmesi

BEP uygulamaya konulduktan sonra bireyin özel eğitim planıyla uyumlu ilerleyip ilerlemediği düzenli olarak değerlendirilir. Bireyin BEP hedeflerindeki gelişim seviyesi gözden geçirilir ve gerektiğinde plana revizyon yapılır. Bu süreç, bireyin farklı ihtiyaçlarının zaman içinde değişmesine uygun olarak esnek tutulur. Öğrencinin gelişimi, kayıtlı olduğu okul programı ve Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) doğrultusunda izlenmektedir. Eğer beklenen ilerleme sağlanamazsa, programın içeriğinde değişiklik yapılabilir ya da alternatif eğitsel önlemler uygulanabilir (ÖEHY, 2018; Çitil, 2020).

2.1.4.6. Yıllık Gözden Geçirme ve Süreklilik

Bireyin özel eğitim ihtiyacı yılda en az bir kez yeniden değerlendirilir. İhtiyaçlara bağlı olarak, hem BEP hedefleri hem de yerleştirme kararı yeniden gözden geçirilebilir ve revize edilebilir (ÖEHY, 2018). Bu süreç, bireyin değişen ihtiyaçlarına yönelik esnek bir yaklaşım sağlamak açısından kritik bir önem taşır.

Özel eğitimde tanılama ve yerleştirme süreci, bireyin özel eğitim ihtiyaçlarının etkili bir şekilde belirlenmesi ve bireyselleştirilmiş hedeflerin geliştirilmesi için kapsamlı ve yapılandırılmış bir yaklaşım sunar. Aile, öğretmenler ve uzmanlar arasındaki iş birliği bu süreçteki başarının temel unsurlarındandır. Eğitim sürecinin sürekli olarak gözden geçirilmesi ve gerekirse revizyon yapılması, bireylerin potansiyellerini en iyi şekilde gerçekleştirmesine imkân tanır.

2.1.5. Özel Eğitim Uygulamaları

Özel eğitim uygulamalarının temel amacı, özel gereksinimli bireylerin eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak ve onların topluma entegrasyonunu kolaylaştırmaktır. Bu ortamlar, bireylerin akademik, sosyal ve duygusal gelişimlerini destekleyerek bağımsız yaşam becerileri kazanmalarına yardımcı olur. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimi için esas alınan temel ilke en az kısıtlayıcı ortamda eğitim sürecinin devam ettirilmesidir. Özel eğitim uygulamalarında en az kısıtlayıcı ortam olarak karşımıza kaynaştırma eğitimi çıkmaktadır. Kaynaştırma eğitimi için uygun olmayan ya da gerekli verimi alamayan öğrenciler için engel

türü ve ihtiyacına göre kanunlarla özel eğitim sınıfı ve özel eğitim okulları açılmaktadır. En az kısıtlayıcı ortam ilkesine göre özel eğitim uygulamalarını; tam zamanlı kaynaştırma, yarı zamanlı kaynaştırma, özel eğitim sınıfı ve özel eğitim okulları şeklinde hiyerarşik bir sıralama yapmak mümkündür (Selvi,2016).

2.1.5.1. Tam Zamanlı Kaynaştırma

Tam zamanlı kaynaştırma, özel gereksinimli öğrencilerin tüm gün boyunca normal sınıflarda eğitim aldığı bir modeldir. Bu modelde, öğrencilerin sosyal etkileşimlerini artırarak genel eğitime uyum sağlamalarına yardımcı olmak amaçlanır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005). Tam zamanlı kaynaştırma, öğrencilerin akranları ile birlikte öğrenim görmesi ve toplumda daha iyi bir entegrasyon sağlaması konusunda önemli bir rol oynar. Tam zamanlı kaynaştırma uygulamalarında, özel eğitim ihtiyacı olan öğrencinin kaydı genel eğitim sınıfında yapılır ve bir okul gününü tamamen bu sınıfta geçirir. Sınıf ortamı, öğrencinin ihtiyaçlarına uygun olarak organize edilir ve bireyselleştirilmiş eğitim programı BEP uygulanır. Gerekli durumlarda, özel eğitim öğretmeni veya destek personeli sınıfa gelerek bireysel yardım sağlar (MEB,Ulusal Eylem Planı, 2022).

Tam zamanlı kaynaştırma, öğrencilerin hem akademik hem de sosyal becerilerini geliştirme yönünde önemli bir fırsat sunar. Bu model, öğretmenlerin de özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçlarına uygun çeşitli öğretim stratejileri ve yöntemleri geliştirmelerini zorunlu kılar. Öğretmenler, farklı öğrenme stillerine ve gereksinimlere sahip öğrenciler ile çalışırken, kapsayıcı bir eğitim anlayışını benimsemeleri beklenir. Bu yaklaşım, bireylerin farklılıklarına saygı gösterilmesini sağlarken, tüm öğrencilerin eğitim sürecine eşit şekilde katılmasını destekler. Tam zamanlı kaynaştırma modeli, sadece özel gereksinimli öğrencilerin değil, tüm öğrencilerin sosyal beceriler kazanmalarını ve akranlarıyla pozitif etkileşimde bulunmalarını sağlar. Bu, sınıf içinde daha zengin ve çeşitli bir öğrenme ortamının yaratılmasına katkıda bulunur. Genel olarak, tam zamanlı kaynaştırma, eğitim sisteminin kapsayıcılığını artırarak, tüm bireylerin potansiyelini en iyi şekilde kullanmalarına imkân tanır ve toplumda daha uyumlu bir yaşam alanı oluşturulmasına destek verir.

2.1.5.2. Yarı Zamanlı Kaynaştırma

Yarı zamanlı kaynaştırma, özel gereksinim duyan öğrencilerin eğitimini destekleyen etkili bir yaklaşımdır. Bu model, öğrencilerin günün belirli bir kısmını genel eğitim sınıflarında, geri kalan kısmını ise özel eğitim sınıflarında geçirmelerine olanak tanır. Böylece,

öğrenciler hem sosyal etkileşimlerini geliştirme hem de akademik becerilerini ilerletme fırsatına sahip olurlar. Yarı zamanlı kaynaştırma uygulamalarında özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin kaydı genellikle özel eğitim sınıfında yapılırken, daha az destek gerektiren derslerde genel eğitim sınıfına katılmaları sağlanır. Bu model, öğrencilerin normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim alarak sosyal becerilerini geliştirmelerine ve normal eğitim ortamına adaptasyon süreçlerini güçlendirmelerine yardımcı olur. Örneğin, özel gereksinimli öğrenciler, matematik veya fen bilimleri gibi özel eğitim desteğine ihtiyaç duyduğu dersleri özel eğitim sınıfında alırken, sanat veya spor gibi daha sosyal etkileşim gerektiren derslerde genel eğitim sınıfında yer alabilirler (Eripek, 2007).

Bu eğitim modelinin en önemli yönlerinden biri, her özel gereksinimli öğrenci için bireyselleştirilmiş eğitim planları (BEP) hazırlanmasıdır. BEP, öğrencinin bireysel ihtiyaçlarını, hedeflerini ve öğrenme yöntemlerini belirleyerek, her öğrencinin eğitim sürecinin özelleştirilmesine katkıda bulunur. Yarı zamanlı kaynaştırma modelinde, öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun gereksinimlerin karşılanması ve destek sunulması, başarının artırılması açısından kritik öneme sahiptir. MEB Ulusal Eylem Planı (2022) çerçevesinde, kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamalarına katılan öğrencilere yönelik BEP'in hazırlanması ve uygulanması zorunludur. Bu programlar, öğrencilerin akademik performanslarını geliştirmeye yönelik hedeflerin yanı sıra sosyal etkileşimlerini artırmaya yönelik stratejileri de içermekte, böylece öğrencilerin bütünsel gelişimleri desteklenmektedir. Öğretmenler, öğrencilerin ihtiyaçlarına göre farklı öğretim yöntemleri ve materyalleri kullanarak, daha etkili bir öğrenme ortamı sağlamaktadır. Yarı zamanlı kaynaştırma modeli, özel gereksinimli bireylerin genel eğitim ortamlarında başarılı olabilmeleri için gerekli desteği sağlayarak hem akademik hem de sosyal becerilerini geliştirmelerine olanak tanımaktadır. Bu model, eğitim sisteminin kapsayıcılığını artırarak, her öğrencinin potansiyelini en üst düzeyde kullanmasını desteklemektedir. (MEB,Ulusal Eylem Planı,2022)

2.1.5.3. Özel Eğitim Sınıfı

Özel eğitim sınıfı, özel gereksinimleri olan bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak üzere titizlikle tasarlanmış öğrenim ortamlarıdır. Bu sınıflar, ayrı bir sınıf ortamında eğitim alması uygun görülen özel eğitim öğrencileri için, Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından hazırlanan rapor doğrultusunda, il ve ilçe özel eğitim hizmetleri kurulu önerisi üzerine valilik onayı ile açılır (ÖEHY, 2018). Özel eğitim sınıflarının en önemli amacı, bireylerin potansiyellerini en üst seviyeye çıkarmakla birlikte, akademik becerilerini

geliştirmek ve sosyal ilişkilerini güçlendirmektir. Bu sınıflarda, BEP aktif bir şekilde uygulanmaktadır. BEP, her öğrencinin bireysel özelliklerine ve öğrenme gereksinimlerine uygun hedefler, yöntemler ve değerlendirme kriterleri belirleyerek, eğitim sürecinin kişiselleşmesini sağlar (Kırcaali İftar, 2017). Özel eğitim sınıfında çalışan öğretmenler, genellikle özel eğitim alanında eğitim almış ve bu konuda deneyim kazanmış olan lisanslı uzmanlardır. Bu eğitim, öğretmenlerin öğrencilerin özel ihtiyaçlarına uygun pedagojik yöntemleri etkili bir şekilde kullanabilmelerini sağlamakta ve böylece öğrencilerin daha iyi bir destek almasına olanak tanımaktadır.

Özel eğitim sınıfları, daha az öğrenci ile daha az kalabalık bir ortam sunarak, bireysel destek ve yoğun dikkat isteyen öğrenme süreçleri için elverişli bir zemin oluşturur. Bu sınıflar, sınırlı sayıda öğrenci ile çalıştıkları için öğretmenler, her bir öğrencinin gelişimini yakından takip edebilir ve gerekli durumlarda anında müdahalelerde bulunabilir. Bunun yanı sıra, yıllar içinde geliştirilen öğretim yöntemleri, öğrencilerin öğrenme stillerine göre zenginleştirilmiş ve çok duyulu yaklaşımı içeren çeşitli stratejilerle desteklenmektedir. Bu yaklaşım, öğrenmeyi kolaylaştırırken, öğrencilerin bilgiyi kavrayışını ve pekiştirmesini de artırmaktadır.

Özel eğitim sınıflarında uygulanan öğretim yöntemleri, öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurarak yapılandırılmıştır. Görsel, işitsel ve kinestetik unsurların iç içe geçtiği bu öğretim biçimleri, öğrencilerin ilgi ve ihtiyacına göre farklılık gösterir. Bu da öğrenme süreçlerini daha etkili kılarak öğrencilerin kendilerini daha özgür hissetmelerine ve öğrenmeye daha istekli olmalarına katkıda bulunur.

Özel eğitim sınıfları, özel gereksinimleri olan bireyler için, onlara özel olarak yapılandırılmış bir eğitim ortamı sunarak, bireylerin eğitim yolculuklarında en iyi şekilde desteklenmelerini sağlamaktadır. Bu sınıflar, akademik başarı ve sosyal gelişim açısından önemli bir rol üstlenerek, bireylerin toplum içinde kendi potansiyellerini en üst seviyede kullanmalarına olanak tanır.

2.1.5.4. Özel Eğitim Okulu

Özel eğitim okulları, özel gereksinimleri olan bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak üzere özel olarak tasarlanmış ve yapılandırılmış öğretim kurumlarıdır. Bu okullar, Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunun hazırladığı rapor doğrultusunda yapılan önerilerle valilik onayı ile açılmaktadır. Özel eğitim okulları, farklı yetersizlik türlerine göre farklılaşmakta ve öğrencilerin bireysel gereksinimlerine uygun şekilde hizmet sunmaktadır (ÖEHY, 2018).

Özel eğitim okullarının temel hedefi, bireylerin eğitim süreçlerinde bağımsızlık

kazanmalarını sağlamak ve topluma uyumlarını kolaylaştırmaktır. Bu süreçte, öğrencilerin potansiyellerini geliştirirken sosyal beceriler edinmelerine de yardımcı olunmaktadır. Özel eğitim okulları, BEP oluşturarak, her öğrenci için uygun eğitim programları sunulmaktadır. Bu planlar, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına ve yeteneklerine göre hazırlanmış hedefler ve öğretim yöntemlerini içermektedir (Turnbull, Turnbull, Wehmeyer, 2007).

Bu okulların diğer bir önemli yönü, eğitimcilerin uzmanlık alanlarına olan bağlılıklarıdır. Özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenler, özel eğitim alanında eğitim almış ve bu alanda deneyim kazanmış profesyonellerdir. Öğrenci ihtiyaçlarını dikkate alarak çeşitli stratejiler geliştiren bu öğretmenler, öğrencilerin güçlü yönlerini desteklemekte ve zayıf alanlarda gelişmelerine katkıda bulunmaktadır. Bu sayede, öğrenciler öğrenme süreçlerinde en iyi şekilde desteklenmekte ve geliştirdikleri becerileri hayata geçirme fırsatını yakalamaktadırlar (Smith, Polloway, Patton ve Dowdy, 2016).

Özel eğitim okulları, bireylerin çeşitli beceriler kazanmalarını sağlamak amacıyla farklı öğretim yöntemleri ve materyalleri kullanmaktadır. Bu yöntemler, öğrencilerin öğrenme stillerine ve ihtiyaçlarına göre tasarlanmıştır. Örneğin, görsel, işitsel ve kinestetik öğrenme stillerini içeren çok çeşitli eğitim materyalleri ile öğrencilerin bilişsel gelişimleri desteklenmektedir. Ayrıca, sosyal etkileşim ve grup çalışmaları gibi aktivitelerle de öğrencilerin akranlarıyla olan etkileşimleri artırılmakta, bu sayede sosyal becerilerinin gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Özel eğitim okulları, özel gereksinimleri olan bireylerin eğitim süreçlerinde eksiksiz bir destek sunarak, onların toplumsal hayata katılımlarını sağlamayı hedeflemektedir. Bu okullar, öğrencilerin bireysel potansiyellerini en üst seviyeye çıkarırken, toplumda daha aktif ve bağımsız bireyler olarak yer almalarına olanak tanımaktadır. Özel eğitim okullarının sağladığı bu destekleyici ortam, yalnızca akademik başarıya odaklanmakla kalmayıp, aynı zamanda bireylerin sosyal ve duygusal gelişimlerini de güçlendirmektedir.

2.1.6. Zihinsel Engelli Birey

Zihinsel yetersizlik, bireyin genel zihinsel işlevlerinde sınırlılık göstermesiyle karakterize edilen ve bu sınırlılığın, bireyin günlük yaşam becerilerinde, öğrenme süreçlerinde ve sosyal etkileşimlerinde anlamlı düzeyde güçlükler yaşamasına neden olan gelişimsel bir durumdur. Eripek (2005), zihinsel işlev düzeyleri normalin altında olan, uyum sağlama konusunda zorluklar yaşayan ve bu durumdan gelişim süreçleri boyunca etkilenen bireyleri zihinsel engelli birey olarak tanımlamaktadır.

Amerikan Zihinsel ve Gelişimsel Engelliler Derneği (AAIDD), zihinsel engelliliği, “zihinsel işlevlerde ve adaptif davranışlarda sınırlılık” olarak tanımlamış ve bu durumun doğumdan itibaren ya da çocukluk sürecinde ortaya çıktığını ifade etmiştir (AAIDD, 2013). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ise, bu durumu “bilişsel işlevler ile sosyal becerilerdeki sınırlılıkların bir arada görüldüğü bir durum” olarak tanımlamaktadır (WHO, 2019).

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2020), zihinsel yetersizliği; bireyin öğrenme, uyum sağlama ve toplumsal beceriler gibi zihinsel yetilerini kullanma düzeyinin belirli bir eşiğin altında olması durumu olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlamalar, zihinsel engelliliğin yalnızca akademik beceriler değil, bireyin sosyal uyum ve günlük işlevsellik yeteneklerini de etkilediğine vurgu yapmaktadır.

Zihinsel engelli bireyler bilgiyi işleme, dikkat, motivasyon, bellek, düşünebilme, akıl yürütebilme, neden sonuç ilişkisi kurabilme, öğrenilenleri genelleme ve transfer etme, kendini yönetme, dil becerileri, motor becerileri, sosyal beceriler gibi birçok noktada çeşitli yetersizlikler sergilemektedirler (Arı ve S. Kartal, 2017).

Zihinsel engellilik, genellikle zekâ testleriyle ölçülen bilişsel kapasiteye dayanılarak teşhis edilir. Bunun yanı sıra, bireylerin sosyal becerilerdeki ve adaptif davranışlardaki yetkinlikleri de bu durumu değerlendirmede önemli bir rol oynar. Zihinsel engellilik, bireylerin yaşam kalitesini etkileyen önemli bir durumdur ve bu bireylerin desteklenmesi, uygun eğitim ve hizmetlerin sağlanması açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu tanımlar, zihinsel engelli bireylerin ihtiyaç ve özelliklerini anlamak için önemlidir ve sosyal hizmet, eğitim ve rehabilitasyon alanlarında rehberlik sağlar.

2.1.7. Zihinsel Engelli Bireylerin Sınıflandırılması

Zihinsel yetersizliği olan bireyler, yapı itibarıyla oldukça heterojen bir grubu oluşturmaktadır ve bireyler arasında belirgin özellik farklılıkları görülmektedir. Bu doğrultuda, söz konusu bireylere yönelik eğitim ve destek hizmetlerinin etkili biçimde planlanabilmesi için, alt grupların yanı sıra bu gruplarda yer alan bireylerin özelliklerinin de doğru ve kapsamlı şekilde tanımlanması gerekmektedir (Sucuoğlu, 2013). Zihinsel engelli bireyleri çeşitli sınıflandırma sistemleri kullanarak sınıflandırmak mümkündür. Bu sistemler; zihinsel yetersizlik düzeyine göre sınıflandırma, adaptif davranış düzeyine göre sınıflandırma, sebep ve duruma göre sınıflandırma şeklindedir. Bu çalışmada Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018)’nde yapılmış olan sınıflandırma baz alınmıştır.

2.1.7.1. Hafif Düzeyde Zihinsel Engellilik

Zihinsel işlevlerle kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeyde yetersizlik yaşayan bireyler, özel eğitim ve destek hizmetlerine sınırlı ölçüde ihtiyaç duyan kişilerdir (MEB, 2018). Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireylerin zeka bölümleri genellikle 55 ile 69 arasında değişmekte olup bu bireylerin zeka yaşları yaklaşık olarak 8 ila 10 yaş aralığına denk gelmektedir. Görünüş itibarıyla akranlarından fark edilmezler. Bu bireyler, kişisel bakımlarını büyük ölçüde bağımsız bir şekilde sürdürebilir; ancak zaman zaman temel sağlık kurallarının hatırlatılmasına ihtiyaç duyabilirler. Yaşadıkları şehir içinde bir noktadan başka bir noktaya ulaşmakta zorlanmazlar. Bisiklet ya da paten gibi eşgüdüm gerektiren araçları kullanabilirler. İletişimlerinde birleşik sözcük ve kavramlara yer verebilir; telefon ile yazılı iletişim araçlarını kullanabilmekle birlikte, anlatım düzeyleri genellikle basittir. Diğer bireylerle iş birliği yapabilir ve rekabet ortamlarında yer alabilirler. Günlük yaşamlarında alışverişlerini tek başlarına gerçekleştirebilir, kendi geçimlerini sağlayabilirler. İş yaşamında dürüst ve sorumluluk sahibi davranışlar sergileyebilirler; fakat daha karmaşık görevlerde başkalarının desteğine gereksinim duyabilirler. Ayrıca basit düzeyde yemek hazırlama ve günlük ev işleri konusunda da yeterlilik gösterebilirler (Yıldırım Doğru, 2024). Hafif düzeyde zihinsel engellilik, bireylerin bilişsel işlevlerinde bazı sınırlamalar olmasına rağmen, belirli ölçüde öğrenme ve bağımsız yaşam becerilerini geliştirme potansiyeline sahip oldukları bir durumu ifade eder.

Bu bireyler, sosyal ve pratik becerilerde zorluk yaşayabilmektedirler. Fakat eğitimle belirli beceriler kazanabilirler ve bağımsız yaşamda sınırlı da yaşamlarına devam edebilmektedirler. Bu bireylerin eğitim süreçleri, onların bireysel ihtiyaçlarına göre şekillendirilmelidir. Bireylerin bireysel ihtiyaçlarına yönelik hazırlanmış eğitim programları, sosyal ve mesleki becerilerini ve akademik başarı düzeylerini artırabilmektedir. Bu bireylerin destekleyici eğitim hizmetleri ile sosyal becerilerinin ve kendine yetme düzeylerinin artırılması mümkündür. Hafif düzeyde zihinsel engellilik, bireylerin potansiyellerini gerçekleştirmeleri için doğru eğitim ve destek ile önemli gelişim fırsatları sunan bir durumdur. Bu nedenle, bireylerin özel ihtiyaçlarına göre uyarlanan eğitim programları, onların yaşam kalitesini artırmada kritik bir rol oynamaktadır.

2.1.7.2. Orta Düzeyde Zihinsel Engellilik

Orta düzeyde zihinsel engellilik, genellikle zekâ düzeyi 35-49 arasında olan bireyleri kapsar ve bu bireylerin gelişimsel, akademik ve sosyal becerilerinde önemli zorluklar

yaşadıkları görülmektedir. Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki kısıtlılıklar nedeniyle, temel akademik bilgilerin yanı sıra günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ve destek hizmetlerine büyük ölçüde ihtiyaç duyan bireylerdir (MEB, 2018).

Bu bireylerin zeka yaşları genellikle 6 yaş 1 ay ile 8 yaş 5 ay aralığında yer almaktadır. Bu düzeyde zihinsel yetersizlik gösteren bireyler, daha ağır düzeydeki gruplara kıyasla daha yaygın olup çoğu zaman bedensel yetersizliklerle birlikte görülmektedir. Genel olarak, bu bireyler yardımsız bir biçimde yemek hazırlayabilir, banyo yapabilir ve giyinebilirler. Ayrıca çamaşırlarını yıkayıp ütüleyebilir ve bunları düzenli biçimde koruyabilirler. Vücutlarına ilişkin temel denetimi sağlayabilir, basit düzeyde iletişim kurabilir, sözcükleri tanıyabilir ve çeşitli görsel uyaranlar (örneğin reklam spotları, işaretler) aracılığıyla anlamlı bilgi edinebilirler. Basit düzeyde metinleri okuyabilir, ufak çaplı alışverişleri gerçekleştirebilir ve ev işlerini yerine getirebilirler. Diğer bireylerle iş birliğine dayalı ilişkiler kurabilirler. Dikkat süreleri genellikle 15 ila 20 dakika arasında değişmektedir (Yıldırım Doğru, 2024).

Bu bireylerin temel yaşam becerilerini öğrenme potansiyeli vardır ancak günlük aktivitelerinde belirgin bir desteğe gereksinim duyarlar. Orta düzeyde zihinsel engelli bireyler için yaygın eğitim yöntemleri ve bireyselleştirilmiş öğretim stratejileri büyük önem taşımaktadır. Bu stratejiler, bireylerin potansiyellerini en iyi şekilde ortaya koymalarına yardımcı olmaktadır. Eğitim süreçlerinde kişisel bakım, iletişim ve temel yaşam becerilerine yönelik çalışmalar, bu bireylerin kısmi bağımsızlık kazanmalarına olanak tanıyabilir (Eripek,2005; Akçamete,2015).

Orta düzeyde zihinsel engelli bireylerin eğitim ve destek süreçleri, onların toplumsal yaşama uyum sağlamalarını ve bağımsızlıklarını artırmalarını hedeflemelidir. Ailelerin, öğretmenlerin ve ilgili destek mekanizmalarının bu süreçte aktif bir rol alması, bireylerin potansiyellerini ortaya çıkarma noktasında kritik öneme sahiptir.

2.1.7.3. Ağır Düzey Zihinsel Engellilik

Ağır düzeyde zihin yetersizliği olan bireyler, zihinsel işlevler, kavramsal, sosyal, pratik uyum ve öz bakım becerilerindeki yetersizlikleri nedeniyle yaşamları boyunca yoğun bir şekilde özel eğitim ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişilerdir (MEB, 2018). Bu gruptaki bireylerin zeka bölümleri 25 ile 39 arasında olup, zeka yaşları yaklaşık olarak 3 yıl 9 ay ile 6 yaş arasındadır. Bu bireylerin önemli bir kısmında sinirsel kökenli yetersizlikler bulunmakta ve ağır zihinsel yetersizlik düzeyine sahip bireylerde motor becerilerde sınırlılık görülmektedir.

olasılığı daha yüksektir. Genellikle sürekli denetim ve bakıma gereksinim duyarlar. Günlük yaşamda gösterdikleri bazı beceriler arasında, uygun şekilde kaşık ve çatal kullanma, ekmeğe yağ sürebilme gibi basit yeme içme davranışları yer alır. Ayrıca düğme ve fermuar açıp kapama, ayakkabı bağcığını bağlama gibi temel öz bakım becerilerini, yetişkin denetiminde gerçekleştirebilirler. El ve yüz yıkama, banyo yapma, koşma, zıplama, dans etme ve topa hedef alma gibi hareketleri yerine getirebilirler. Dil ve iletişim açısından bakıldığında, birleşik sözcükleri anlayabilir, işaretleri ve sözcükleri tanıyabilirler; ancak uzun ve düz yazılı metinleri okuyamazlar. Grup etkinliklerine ve basit düzeydeki beden eğitimi oyunlarına katılım gösterebilirler. Kısa yazılı yönergelerle basit alışveriş görevlerini yerine getirebilirler; ancak parayı tanımlarına rağmen nasıl kullanılacağını bilemeyebilirler. Dikkatlerini bir göreve odaklayabilme süreleri genellikle 10 dakikayla sınırlıdır (Yıldırım Doğru, 2024).

Ağır düzeyde zihinsel engelli bireyler, soyut düşünme, problem çözme ve karmaşık sosyal etkileşimlerde zorlanırlar. Ayrıca, temel bakım ihtiyaçlarını karşılamak için başkalarına bağımlıdırlar. İletişim becerileri sınırlıdır ve öğrenme süreçleri yavaştır. Bu bireylerin destek ve özel eğitim alması, temel yaşam becerilerini kazanabilmesi ve topluma uyum sağlayabilmesi bakımından çok önemlidir. Ağır zihinsel engelli bireylerin eğitim süreçleri, bireysel ihtiyaçlarına göre özelleştirilmiş programlarla desteklenmelidir. Eğitim, mümkün olan en fazla desteği sağlayacak şekilde planlanmalı ve bireyin potansiyelini maksimum düzeyde kullanırmayı amaçlamalıdır. Bu bireyler için önerilen eğitim programları, günlük yaşam becerilerinin kazandırılması ve sosyal etkileşim yeteneklerinin geliştirilmesi üzerine odaklanmalıdır. Ağır düzeyde zihinsel engelli bireyler, günlük yaşam becerilerini kazanabilmek için yapılandırılmış ve sürekli destekleyici bir eğitim sürecine ihtiyaç duyarlar. İletişim becerilerini geliştirme konusunda da özel stratejiler uygulanmalıdır, çünkü bu bireylerin iletişim yetenekleri oldukça sınırlıdır. Bu nedenle, onlara uygun yöntem ve araçlarla iletişim kurmalarını desteklemek önem taşır

2.1.7.4. Çok Ağır Düzeyde Zihinsel Engellilik

Çok ağır düzeyde zihinsel engellilik, zekâ katsayısı 20'nin altında olan bireyleri tanımlar. Bu bireylerin günlük yaşam aktivitelerinde bağımsızlık göstermeleri mümkün değildir ve yaşamlarını sürdürebilmek için sürekli ve kapsamlı desteğe ihtiyaç duyarlar (American Psychiatric Association, 2013). Bu bireylerin genel özellikleri arasında, masayı biraz kirletse de çatal ve kaşık gibi yemek araçlarını kullanabilme, kıyafetlerini giyebilme gibi beceriler yer alır; ancak düğme ilikleme veya fermuar kapatma gibi ince motor becerilerde

dışarıdan yardıma ihtiyaç duyarlar. Banyo sırasında destek alırlar, tuvalet becerilerini ise sınırlı düzeyde öğrenebilirler. Ayaklarını yerden keserek zıplayabilir ya da küçük sıçrama hareketleri yapabilirler. İletişim becerileri ise oldukça sınırlıdır. Emir cümlelerine dayalı basit sözlü iletişimi kavrayabilir; reklamda geçen sözcükleri ve sık karşılaşılan işaretleri tanıyabilirler. Başlarından geçen olayları, basit ve sınırlı bir anlatımla ifade edebilirler (ÖEHY, 2018; Yıldırım Doğru, 2024).

Bu bireylerde sosyal beceriler ve duygusal gelişim alanlarında ciddi eksiklikler gözlenebilir. Bu nedenle, iletişim, sosyal beceriler ve temel günlük yaşam becerilerini güçlendirmeye yönelik terapötik süreçlere özellikle önem verilmelidir. Özellikle alternatif iletişim yöntemlerinin uygulanması, bu bireylerin çevreyle bağlantı kurmalarına önemli katkılar sağlayabilir (Elliott & Coon, 2014). İşaret dili, resim tabanlı iletişim kartları veya teknolojik iletişim cihazları gibi alternatif yöntemlerin bireylerin ihtiyaçlarına göre uygulanması, etkili sonuçlar elde edilmesini sağlayabilir.

Çok ağır düzeyde zihinsel engelli bireylerin eğitiminde ve destek süreçlerinde bireysel farklılıklar mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Yaşam kalitelerini artırmak adına yapılan eğitim ve terapi çalışmaları, temel yaşam becerilerini geliştirmeyi, sosyal etkileşimi artırmayı ve iletişim kapasitelerini desteklemeyi hedeflemelidir. Ailelerin, bakım verenlerin ve uzmanların iş birliğiyle yapılandırılmış ve sürekli bir destek süreci, bu bireylerin yaşamlarını daha sürdürülebilir hale getirebilir.

2.1.8. Zihinsel Engelli Bireylere Sunulan Özel Eğitim Hizmetleri

Özel eğitim hizmetleri, özel gereksinimleri olan bireylerin eğitim süreçlerini desteklemek amacıyla sunulan çeşitli hizmet ve destekleri kapsamaktadır. Bu hizmetler, bireylerin özel eğitim ihtiyaçlarına uygun olarak farklı eğitim türleri ve kademelerine göre yapılandırılmakta ve çeşitlilik göstermektedir. Özel eğitim hizmetlerinin etkinliği, bireylerin eğitim hayatındaki başarıları, sosyal uyumları ve genel yaşam kaliteleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Eğitim türleri ve kademelerine göre özel eğitim hizmetleri, mevzuata uygun bir şekilde organize edilir ve aşağıdaki başlıklar altında incelenebilir.

2.1.8.1. Erken Çocukluk Özel Eğitim Hizmetleri

Erken çocukluk dönemi, 0-36 ay arasındaki çocukların en hızlı gelişim gösterdiği bir süreçtir ve bu dönemde sunulan özel eğitim hizmetleri, çocukların yanı sıra ebeveynlerinin de eğitimine odaklanmaktadır. Ebeveynlere yönelik sağlanan bilgilendirme ve destek, çocukların

gelişiminde kritik bir rol oynamaktadır. Erken çocukluk dönemi eğitimi, çeşitli ortamlarda uygulanabilir: bu, resmi eğitim kurumlarında, özel eğitim merkezlerinde veya gerektiğinde çocukların kendi evlerinde gerçekleştirilebilir. Özel gereksinimi olan çocuklar için eğitim, onların olağan gelişim gösteren akranlarıyla birlikte yürütüldüğünde daha etkili bir öğrenme ortamı sağlanır. Bu, çocukların sosyal becerilerinin gelişimine katkı sağlarken, kendilerini ifade etme ve paylaşma gibi önemli yetenekleri de artırmaktadır. Ancak, çocukların ihtiyaçları doğrultusunda özel eğitim okullarında da eğitim alma imkânı bulunmaktadır; bu seçenek, çocukların gereksinimlerinin en iyi şekilde karşılanabilmesi için esnek bir yaklaşım sunar. Erken çocukluk dönemi eğitimi, her il ve ilçede bulunan millî eğitim müdürlükleri aracılığıyla planlanmakta ve koordine edilmektedir. Bu süreçte, çocuğun ve ailenin özel eğitim ihtiyaçları detaylı bir şekilde değerlendirilerek, eğitim programları oluşturulmaktadır. Eğitim faaliyetleri genellikle haftada 2 gün, her bir seansın ikişer saat olacak şekilde düzenlenmektedir. Eğitim seansları, okulun resmi ders saatleri içerisinde veya gerektiğinde hafta sonları, ailenin talep etmesi hâlinde yapılabilmektedir. Her bir eğitim saati ortalama 40 dakika sürmektedir. Erken çocukluk eğitim hizmetleri, alanında uzmanlaşmış özel eğitim öğretmenleri, okul öncesi eğitimcileri ve çocuk gelişimi uzmanları tarafından yürütülmektedir (ÖEHY, 2018; Atbaşı ve Özdemir, 2020). Bu eğitimciler, çocukların gelişimini desteklemek için bireyselleştirilmiş yaklaşımlar ve çeşitli öğretim stratejileri kullanmaktadır. Eğitim süreçlerinde, oyun temelli öğrenme yöntemleri, yapılandırılmış aktiviteler ve sosyal etkileşimi teşvik eden çalışmalar ön planda tutulmaktadır. Bu sayede, çocuklar sadece akademik beceriler değil, aynı zamanda sosyal ve duygusal yetenekler de kazanmaktadır.

Erken çocukluk özel eğitim hizmetleri, çocukların gelişiminde kritik bir öneme sahip olup, ebeveynler ile iş birliği içinde yürütülmektedir. Bu hizmetler, her çocuğun bireysel ihtiyaçlarına odaklanarak, onların potansiyellerini en üst düzeye çıkarmayı hedeflemektedir. Eğitim sürecinin etkin bir şekilde yürütülmesi, çocukların ilerideki eğitim hayatında daha başarılı ve uyumlu bireyler olmalarına katkıda bulunacaktır. Erken çocukluk dönemine ilişkin çocuğa verilen erken müdahale uygulamaları onun gelecek hayatındaki bilişsel kapasitesi, kişiliği ve sosyalleşmesini etkileyebilmektedir (Tunçeli ve Zembat, 2017).

2.1.8.2. Okul Öncesi Eğitim Hizmetleri

Türkiye'de mevzuat çerçevesinde, 36 ayını doldurmuş özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklar için okul öncesi eğitim zorunludur. Bu eğitim süreci, çocukların bireysel gereksinimlerine ve gelişimsel özelliklerine göre esneklik gösterebilir; ihtiyaç duyulması

hâlinde eğitim süresi uzatılabilmektedir. Bu şekilde, her çocuğun kendine özgü öğrenme tarzı ve gelişim hızı dikkate alınarak en uygun öğrenme ortamı sağlanmaktadır. Özel eğitim gereksinimi olan çocukların eğitiminde kaynaştırma modeli ön plandadır. Bu model, çocukların normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim almasını amaçlamaktadır. Kaynaştırma ortamları, çocukların sosyal etkileşimlerini artırırken, aynı zamanda çeşitli sosyal ve iletişim becerilerini geliştirmeleri için destek sağlamaktadır. Ancak, bu çocuklar için gerekli görülmesi hâlinde özel eğitim kurumlarında veya özel eğitim sınıflarında da eğitim hizmetleri sunulabilmektedir. Böylece, her çocuğun eğitim ihtiyaçlarına en uygun şekilde yanıt verme imkânı sağlanmış olur (ÖEHY,2018; Atbaşı ve Özdemir,2020).

Öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurarak, eğitimciler özel eğitim programlarını kişiselleştirir. Okul öncesi dönemde yürütülen bu eğitimlerin kalitesi, çocukların gelecekteki akademik başarıları ve sosyal uyumları üzerinde önemli bir etki bırakmaktadır. Eğitim sürecinde, oyun temelli öğrenme yöntemleri ve aktif katılım sağlayan etkinlikler öne çıkmakta, çocukların merak duyguları ve keşfetme istekleri teşvik edilmektedir.

Okul öncesi dönemde çocuğun edindiği beceriler ve elde ettiği başarılar, ilerleyen süreçte hem akademik performansını hem de genel yaşamını olumlu yönde etkileyerek destekleyici bir rol oynar (Kılıçkaya & Zelyurt, 2015). Okul öncesi eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların bireysel gelişimlerine ve sosyal hayata uyumlarına yönelik büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda sunulan eğitim hizmetleri, çocukların potansiyellerini en üst düzeye çıkarmak için ideal bir zemin oluşturmaktadır. Eğitim sürecinin her aşamasında, çocukların ve ailelerin ihtiyaçları dikkate alınarak, sağlıklı ve destekleyici bir öğrenme ortamı yaratılmaktadır.

2.1.8.3. İlköğretim Sürecinde Özel Eğitim Hizmetleri

Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin ilköğretim süreçleri, iki ana model üzerinden yürütülebilmektedir. Bu öğrenciler, bir yandan kaynaştırma eğitim ortamlarında, olağan gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim alarak uyum içerisinde bir öğrenim deneyimi yaşayabilir; diğer yandan ise özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler için belirlenen özel okullara devam edebilirler. Bu eğitim ortamlarının seçimi, resmî kurumlar ve kuruluşlar tarafından, bireylerin engel türü ve derecesi göz önünde bulundurularak kararlaştırılmaktadır. Engelli öğrencilerin eğitiminde temel yaklaşım, bireyin en az kısıtlayıcı ortamda öğrenim görmesidir (ÖEHY, 2018; Atbaşı ve Özdemir, 2020). Bu ilke, öğrencilerin sosyalleşmelerini artırarak, bağımsızlık ve yaşam becerileri kazanmalarında önemli bir rol oynamaktadır.

Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin ilköğretim süreçlerinin planlanması ve yürütülmesi, bireylerin ihtiyaçlarına ve engel türüne göre hassas bir şekilde yapılmalıdır. Eğitim sürecinin her aşamasında, bireyin potansiyelinin en iyi şekilde ortaya çıkartılması ve sosyal hayata kazandırılması hedeflenmektedir.

2.1.8.4. Orta Öğretim Sürecinde Özel Eğitim Hizmetleri

Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin ortaöğretim süreçleri, ilköğretimdeki gibi çeşitli seçeneklerle sürdürülebilmektedir. Bu öğrenciler, eğer başarılı olurlarsa merkezi sınavla öğrenci kabul eden ortaöğretim kurumlarına geçiş yapma imkanına sahiptir. Sınavla yerleşme şansı, bu öğrencilerin akademik becerilerini geliştirmek için önemli bir fırsat sunmaktadır. Ayrıca, kaynaştırma modeli aracılığıyla, özel ihtiyaçları olan öğrencilerin düzenli olarak eğitimlerine devam etmeleri sağlanabilir. Bu model, bireylerin sosyal ortamlarda yer almasını ve akranlarıyla etkileşimde bulunmalarını teşvik ederek, öğretim süreçlerini zenginleştirir. Ancak, ilköğretimlerini tamamlamış ama çeşitli sebeplerle ortaöğretime geçiş yapamayan öğrenciler için de alternatif yollar mevcuttur. Bu durumda, açık öğretim kurumlarına kayıt olmak, öğrencilerin eğitimlerine devam etmeleri için bir seçenek sunmaktadır. Açık öğretim, esneklik sağlayarak farklı yaşam koşullarındaki öğrencilerin eğitimlerini sürdürmelerine olanak tanır (ÖEHY, 2018; Atbaşı ve Özdemir,2020).

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), ihtiyaç durumuna göre özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin gündüzlü veya yatılı okullara kayıt işlemlerini düzenleme konusunda gerekli adımları atmaktadır. Bu tür okullar, öğrencilerin özel gereksinimlerine uygun bir eğitim ortamı sunarak, destekleyici bir öğrenme süreci sağlamaktadır. Ayrıca, belirli engel türü ve derecelerine göre mesleki eğitim veren okullar da açılabilir. Bu mesleki eğitim okulları, öğrencilere hem akademik bilgi kazandırmakta hem de pratik beceriler edinmelerine yardımcı olmaktadır (ÖEHY, 2018). Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin ortaöğretim süreçlerinin çeşitlenmesi, onların kişisel gelişimlerine ve sosyal entegrasyonlarına önemli bir katkı sağlamaktadır. Eğitim politikalarının esnekliği ve çeşitliliği, öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun çözümler geliştirilmesine olanak tanımaktadır.

2.2. Zihinsel Engelli Bireyler İçin Özel Eğitim Okul ve Kurumları

Türkiye’de özel gereksinimli bireylerin genel eğitimi çerçevesinde erken çocukluk döneminde başlayan hizmetler, okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim ve yaygın öğretim hizmetleri kapsamında kademe kademe gerçekleşmektedir. Tüm bu kademelerde özel

gereksinimli bireylerin topluma katılımlarını en fazla düzeyde sağlayacak bütünleştirme uygulamalarının benimsendiği belirtilmiştir (Artar, 2018). Özel eğitim okulları ve kurumları, özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik kapsamlı eğitim hizmetleri sunan kuruluşlardır. Bu okullar ve kurumlar, bireylerin eğitsel ve sosyal gelişimlerini destekleyerek, onları gelecekte daha bağımsız ve kendine yeterli bireyler haline getirmeyi amaçlamaktadır. Özel eğitim okulları, zihinsel, duygusal, fiziksel veya sosyal gelişiminde sıkıntı yaşayan çocuklar ve gençler için özel olarak hazırlanmış programlar ve destekler sunmaktadır. Bu eğitim kurumları, bireylerin ihtiyaçlarına göre özelleştirilmiş müfredatlar ile öğrenme deneyimlerini zenginleştirir. Eğitim süreçlerinde, bireylerin potansiyellerini en üst düzeye çıkarmayı, bağımsız yaşam becerileri kazandırmayı ve topluma uyum sağlamalarını hedefler. Bunun yanında, sosyal becerilerin geliştirilmesi, öz-yeterlilik duygusunun artırılması ve günlük yaşam aktivitelerinde bağımsızlık kazandırılması gibi önemli hususlar da eğitim programlarının önemli parçaları arasında yer almaktadır (MEB, 2018).

Türkiye'de resmi olarak faaliyet gösteren özel eğitim okulları ve kurumları, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak çalışmaktadır. Bu bağlamda, özel eğitim kuruluşlarının işleyişi ve yönetimi, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği çerçevesinde ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Bu yönetmelik, eğitim kalitesini artırmak ve bireylerin gereksinimlerine uygun hizmetlerin sunulmasını sağlamak amacıyla çeşitli standartlar ve kurallar içermektedir. Özel eğitim kurumları, farklı disiplinlerden uzman eğitimcilerle iş birliği yaparak, öğrencilerin gereksinimlerine uygun multidisipliner bir yaklaşım benimsemektedir. Bu sayede, çocukların gelişim süreçlerinde bütünsel bir destek sağlanmakta, ailelere de danışmanlık hizmetleri sunularak evdeki öğrenim ortamlarının güçlenmesine katkıda bulunmaktadır. Özel eğitim okulları ve kurumları, sadece akademik yetkinliklerin geliştirilmesine değil, aynı zamanda bireylerin sosyal ve duygusal gelişimlerine de büyük bir katkı sağlamayı hedeflemektedirler.

2.2.1.1. Okul Öncesi Özel Eğitim Kurumları

Ülkemizde zihin yetersizliği olan bireylerin okul öncesi eğitim süreci, özel eğitim hizmetlerine yönelik belirlenen çeşitli adımlar ve uygulamalarla düzenlenmiştir. Zihin yetersizliği olan öğrencilerin, normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim almaları temel ilkedir. Bununla birlikte, 36 aylık gelişimini tamamlamış ancak henüz 66 aylık olmayan çocuklar için özel eğitim anaokulları açılabilir. Ayrıca, ilköğretim düzeyinde hizmet veren özel eğitim okullarında, bağımsız anaokullarında ya da ilköğretime bağlı olarak faaliyet

gösteren özel eğitim anasınıfları da mevcuttur. Bu anasınıflarındaki öğrenci sayısı en fazla beş ile sınırlandırılmıştır. Sınıf oluşturulurken, benzer türde yetersizliği bulunan öğrencilerin aynı sınıfta yer almasına öncelik verilir. Söz konusu sınıflarda, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan öğretim programı uygulanmaktadır. Özel eğitim okullarına bağlı olarak açılan özel eğitim anasınıfları, bulundukları okulun günlük zaman çizelgesine uyum sağlar. Gerek özel eğitim anaokullarında gerekse özel eğitim anasınıflarında, her biri 50 dakikadan oluşan altı etkinlik saati günlük eğitim sürecini oluşturmaktadır. Ancak özel eğitim anasınıflarında ders başlangıç ve bitiş saatleri ile öğle yemeği araları, ilgili okulun günlük programına göre düzenlenmektedir. Bu sınıflarda gerçekleştirilen eğitim etkinlikleri, okul öncesi öğretmeni ile özel eğitim öğretmenin iş birliği içinde yürütülmektedir (ÖEHY,2018; Atbaşı ve Özdemir 2020). Bu yapı, zihin yetersizliği olan bireylerin, erken yaşta uygun eğitim imkanlarına kavuşmalarını ve topluma daha sağlıklı bir şekilde uyumlarını kolaylaştırmayı sağlamak adına önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir. Erken dönemde alınacak eğitim, bu bireylerin ilerleyen yaşlarında karşılaşılabilecekleri zorlukların üstesinden gelmelerinde büyük katkı sunar.

2.2.1.2. İlköğretim Kurumları

Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde, öğrencilerin engel türü ve düzeyine uygun olarak yapılandırılmış farklı ilköğretim kurumları bulunmaktadır. Bu doğrultuda, işitme, görme ve bedensel yetersizliği olan bireyler ile hafif düzeyde zihinsel yetersizliği bulunan öğrenciler için gündüzlü ya da yatılı olarak hizmet veren özel eğitim ilkokulları ve özel eğitim ortaokulları faaliyet göstermektedir. Bu okullarda, öğrenciler MEB tarafından belirlenen ilköğretim programını takip ederken, bireylerin özel gereksinimlerini dikkate alarak her bir öğrenci için BEP hazırlanır. BEP, öğrencinin engel türü ve derecesine bağlı olarak belirlenen ihtiyaçları karşılamak amacıyla tasarlanır. Böylece, öğrencilerin eğitim süreçleri kişisel gelişimlerine yönelik hedefler belirlenerek daha etkili hale getirilir (ÖEHY, 2018; Atbaşı ve Özdemir, 2020).

Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği veya hafif düzeyde otizm spektrum bozukluğu bulunan öğrenciler için oluşturulan ilkokul ve ortaokullarda dersler, özel eğitim öğretmenleri tarafından verilmektedir. Bunun yanı sıra, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Görsel Sanatlar, Müzik, Beden Eğitimi gibi dersler ile ilgili alan dersleri, alan öğretmenleri tarafından işlenmektedir. Bu derslerde, özel eğitim öğretmenleri de dersin işlenişine destek verecek şekilde öğretim sürecine katılmaktadır. Bu iş birliği, öğrencilerin sosyal ve akademik gelişimlerini desteklemek amacıyla tasarlanmıştır (ÖEHY, 2018).

MEB'in 2018 mevzuatına göre belirlenen bu yapı, engelleri olan bireylerin eğitimine

yönelik sistematik bir yaklaşım sergilemekte ve öğrencilerin bireysel ihtiyaçları doğrultusunda eğitim almasını sağlamaktadır. Bu süreç, özel eğitim alanındaki en iyi uygulamaları esas alarak, öğrencilerin sosyal uyumunu ve bağımsızlıklarını artırmayı hedeflemektedir.

2.2.1.3. Orta Öğretim Kurumları

Türkiye'de zihinsel yetersizliği olan bireylerin ortaöğretim süreci, Millî Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) 2018 tarihli mevzuatına dayanarak düzenlenmiştir. Bu süreçte, öğrencilerin bireysel ihtiyaçları doğrultusunda eğitim almaları ve sosyal bütünleşmeleri sağlanmaya çalışılmaktadır.

Zihinsel yetersizliği olan öğrenciler, genel eğitim kurumlarına kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla devam edebilirler. Bu uygulama, engelli bireylerin normal eğitim sistemine uyum sağlayabilmeleri ve akranları ile etkileşimde bulunarak sosyal becerilerini geliştirmelerini sağlamayı hedefler. Kaynaştırma eğitimi kapsamında, özel eğitim öğretmenleri, sınıf öğretmenleri ile iş birliği yaparak bireysel destek sağlar. Bu süreçte, öğrencilerin ihtiyaçlarına göre destek eğitim hizmetleri sunulmakta ve gerekli durumlarda özel eğitim uygulama okullarına yönlendirilme yapılmaktadır (ÖEHY, 2018).

Ortaöğretim programlarını tamamlayamayan veya genel eğitim kurumlarına devam edemeyen zihinsel yetersizliği olan öğrenciler için özel eğitim meslek okulları bulunmaktadır. Bu okullarda, öğrencilere iş ve meslek becerileri kazandırmak amacıyla eğitim verilmektedir (ÖEHY, 2018).

Zihinsel yetersizliği olan bireylerin ortaöğretim sürecinde eğitim, bu bireylerin topluma entegrasyonunu sağlamayı ve bağımsız şekilde hayatlarını sürdürebilmeleri için beceriler kazandırmayı hedeflemektedir. Eğitim sürecinde, bireylerin ihtiyaçlarına uygun desteklerin sağlanması, onların potansiyellerini en üst düzeyde kullanmalarına yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda, kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları ve özel eğitim meslek okulları, zihinsel yetersizliği olan bireylerin eğitiminde önemli bir yer tutmaktadır.

2.2.2. Zihinsel Engelli Bireylerin Mesleki Eğitimi

Zihinsel yetersizliği bulunan bireylerin bağımsız, özgür ve toplumsal yaşamda etkin bir şekilde yer alabilmeleri için çalışma hayatına katılmaları, meslek sahibi olmaları ve üretken bireyler hâline gelmeleri temel bir gereksinimdir. Eğitim sistemimizin temel amaçlarından biri, bu bireylerin ilgi alanları, yetenekleri ve bireysel yeterlilikleri doğrultusunda bilgi, beceri ve davranışlar kazanmalarını sağlayarak onları yaşama en iyi biçimde hazırlamaktır. Bu

bağlamda, engellerine rağmen toplumsal gelişime katkıda bulunan bireylerin toplumla bütünleşmeleri ve öz güven geliştirebilmeleri için hem ailelerin hem de toplumun bilinçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Aynı zamanda, yetersizliği olan bireylerin sahip oldukları özelliklere uygun mesleklere yönlendirilmeleri gerekmektedir (Aral, 2007).

Zihinsel yetersizliği olan bireylerin mesleki eğitimi, onların toplumda bağımsız bir yaşam sürmeleri ve ekonomik açıdan da kendilerini ifade edebilmeleri açısından büyük bir öneme sahiptir. Mesleki eğitim, bu bireylerin becerilerini geliştirmelerine, ilgi alanlarını keşfetmelerine ve iş gücü piyasasına katılmalarına yardımcı olur.

Türkiye'de zihinsel yetersizliği olan bireylerin mesleki eğitimi, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen kapsam ve düzenlemelere dayanarak yürütülmektedir. Zihinsel yetersizliği olan bireyler, özel eğitim meslek okullarında veya gündüzlü özel eğitim uygulama okullarında da eğitim görebilirler. Özel eğitim meslek okulları, hafif düzeyde zihinsel yetersizliği veya otizmi olan öğrenciler için tasarlanmıştır. Bu okullarda özel eğitim meslek okulu programları uygulanmaktadır (ÖEHY, 2018). Bu okullar, bireylerin mesleki becerilerini geliştirmeleri ve iş yaşamına uyum sağlamaları için çeşitli eğitim fırsatları sunmaktadır.

Orta veya ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrenciler ve otizm spektrum bozukluğu olan bireyler için özel eğitim uygulama okulları (III. kademe) açılmaktadır. Bu okullarda MEB tarafından hazırlanmış özel eğitim programları doğrultusunda eğitim ve iş becerileri dersleri verilmektedir (ÖEHY, 2018).

Zihinsel yetersizliği olan bireyler için mesleki eğitim, bağımsız yaşam sürmelerini ve ekonomik açıdan kendilerini ifade edebilmelerini sağlamak için elzemdir. MEB ve ÖEHY tarafından oluşturulan özel eğitim politikaları, bu bireylerin potansiyellerini en üst düzeye çıkarmayı ve topluma katılmalarını kolaylaştırmayı amaçlamaktadır.

2.2.3. Özel Eğitim Meslek Okulları

Özel eğitim meslek okulları, ilköğretim programlarını tamamlayan ve genel ya da mesleki teknik ortaöğretim programlarına devam edemeyecek durumda olan hafif düzeyde zihinsel yetersizliği bulunan öğrenciler ile hafif düzeyde otizmi olan, görme veya işitme yetersizliği yaşayan bireylere yönelik olarak kurulmaktadır. Bu okulların amacı, öğrencilere iş ve meslek konusunda gerekli bilgi ve becerileri kazandırmaktır. Özel eğitim meslek okullarında eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde bazı hususlar dikkate alınmaktadır. Bu hususlar şu şekilde sıralanabilir:

Görme veya işitme yetersizliği olan öğrenciler için ayrı okullar açılmaktadır. Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrenciler ile hafif düzeyde otizmi olan öğrenciler ise aynı okulda farklı şubelerde eğitim alırlar. Sınıf mevcutları, otizm spektrumundaki bireyler için en fazla 4, diğer engel türleri için ise 10 öğrenci şeklinde sınırlanmaktadır. Atölye ve laboratuvarlardaki uygulamalı meslek derslerinde de bu sınıf mevcutları göz önünde bulundurulmaktadır.

Dersler, özel eğitim öğretmenleri tarafından verilmektedir. Din kültürü ve ahlak bilgisi, görsel sanatlar, müzik, beden eğitimi gibi dersler ise ilgili alan öğretmenleri tarafından, bunlara destek amaçlı olarak özel eğitim öğretmenleri eşliğinde işlenmektedir.

Okullarda hem akademik bilgi ve becerileri içeren özel eğitim programları hem de mesleki alanlara yönelik eğitim programları uygulanmaktadır. Bu sayede öğrencilerin hem genel bilgi seviyeleri artırılmakta hem de mesleki becerileri geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Tüm dersler 40 dakikalık süreler ile gerçekleştirilir ve haftalık ders çizelgesine göre düzenlenir.

Okullarda mesleki alan ve dalların açılması veya kapatılmasıyla ilgili kararlar, il istihdam ve mesleki eğitim kurulları tarafından alınmakta ve bu kararlar valilikler aracılığıyla MEB'e önerilmektedir.

9. sınıfta, meslek alanlarına yönelik atölye ve laboratuvar derslerinde temel mesleki becerilerin yanı sıra meslek alanları hakkında bilgilendirme yapılır. Bireylerin alan ve dal seçimi, BEP geliştirme biriminin önerisi doğrultusunda gerçekleşir.

İl istihdam ve mesleki eğitim kurulu, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu çerçevesinde öğrencilere 12. sınıfta işletmelerde mesleki eğitim almalarını sağlamaktadır. Ayrıca, uygun işletmelere 11. sınıf öğrencileri de gönderilebilmektedir.

İşletmelerde mesleki eğitim alan öğrenciler, 3308 sayılı kanunun sağladığı haklardan faydalanabilirler. Mesleki eğitim sürecinde öğrenci ile ilgili tüm işlemler, ilgili mevzuat çerçevesinde yürütülmektedir.

Öğrenci işletmelerde mesleki eğitim sürecine katılamazsa, teorik ve uygulamalı eğitimleri okullarda devam ettirilir.

Öğrencilere mezuniyetlerinde Özel Eğitim Meslek Okulu Diploması verilmektedir. Ancak bu diplomayla bireylerin bağımsız bir iş yeri açma hakları bulunmamaktadır. Bununla birlikte, kamu sektöründe istihdam edilmeleri durumunda, bu diplomalar onlara meslek lisesi mezunlarına tanınan özlük haklarından yararlanma hakkı vermektedir (ÖEHY, 2018).

Özel eğitim meslek okulları, bireylerin özel eğitim alanında mesleki yeterlilik kazanmaları amacıyla çeşitli mesleki eğitimleri içeren meslek dersleri verir. Bu dersler

genellikle özel eğitime ihtiyaç duyan bireyleri çalışma ve iş hayatına hazırlayacak bilgi ve becerilere odaklanır. Bunun yanında günlük yaşam becerilerini bağımsız şekilde yapabilmeleri, toplum içinde rahatça kendini ifade edebilmeleri, bilgi ve donanım açısında kendilerini geliştirebilmeleri için akademik derslerde verilmektedir. Aşağıdaki tabloda özel eğitim meslek okulu haftalık ders dağılım çizelgesi verilmiştir:

Tablo 1. Özel Eğitim Meslek Okulu Haftalık Ders Çizelgesi (Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizliği/Otizmi Olan Öğrenciler İçin)

DERSLER	SINIFLAR			
	9	10	11	12
Türkçe	3	3	3	3
Matematik	2	2	2	2
Sosyal Hayat	2	2	2	2
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	1	1	1	1
Müzik	2	2	1	1
Görsel Sanatlar	2	2	1	1
Beden Eğitimi	2	2	1	1
Rehberlik	1	1	1	1
Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetler	-	-	3	3
İş Eğitimi ve Meslek Ahlakı	15	15	15	15
TOPLAM DERS SAATİ	30	30	30	30

Kaynak: Özel Eğitim Meslek Okulu Haftalık Ders Dağıtım Çizelgesi, 2024,

Tablo 1 incelendiğinde haftalık 30 saat ders işlendiği görülmektedir. Haftalık Türkçe, Matematik, Sosyal Hayat, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Müzik, Görsel Sanatlar, Beden Eğitimi, Rehberlik, Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetler ve İş Eğitimi ve Meslek Ahlakı dersi verilmektedir. Bu derslerden İş Eğitimi ve Meslek Ahlakı, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Beden Eğitimi ve Görsel Sanatlar dersine alanla ilgili öğretmen girmektedir. Özel eğitim öğretmeni

bu derslerde ders işlenişine yardımcı olmak amacıyla iştirak eder. Türkçe, Matematik, Sosyal Hayat, Kişisel ve Mesleki Gelişim dersleri ve Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetler derslerine özel eğitim öğretmeni girmektedir.

2.2.4. Özel Eğitim Meslek Okullarında Uygulanan Eğitim Programları

Özel Eğitim Meslek Okulu Programı, öğrencilerin bireysel farklılıklarını gözetenek onlara mesleki bilgi ve beceriler kazandırmayı hedefler. 9. sınıfta öğrenciler, mesleki oryantasyon eğitimine alınarak alanları tanıma fırsatı bulurlar. Bu süreçte, İş Eğitimi ve Meslek Ahlakı dersiyle mesleki temel bilgi ve beceriler üzerinde durulur. 9. sınıfın sonunda öğrenciler, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda uygun meslek alanlarına yönlendirilir. 10, 11 ve 12. sınıflarda ise belirlenen alan/dal eğitimi alınarak mesleki gelişim modülleri uygulanır. Bu modüller, öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri ile sektör ihtiyaçları doğrultusunda seçilir ve değerlendirilir. Mesleki gelişim modülleri, öğrencilerin ihtiyaçlarına göre her sınıf düzeyinde uygulanır. Alan seçimi, öğrencilerin ilgi, istek, yetenekleri ve sektör ihtiyaçları göz önünde bulundurularak İzleme ve Yönelme Kurulu tarafından yapılır. Bu süreçte öğrencilerin mesleki donanım kazanmaları ve kariyerlerine hazırlanmaları amaçlanır.

2.2.4.1. Özel Eğitim Meslek Okullarında Uygulanan Mesleki Eğitim Programları

Özel Eğitim Meslek Okulu Programı, dört yıl süren bir eğitim süreciyle bireylerin mesleki yeterlilik kazanmalarını hedefler. Eğitim, 9. sınıfta öğrencilere meslek alanlarını tanıma fırsatı sunarak bireysel ilgi ve yeteneklerine göre alan/dal seçimi yapmalarını sağlar. 10, 11 ve 12. sınıflarda ise modüler yapı içerisinde daha fazla mesleki yeterlilik kazandırılmakta, her modül belirli hedefler ve uygulama detaylarıyla sunulmaktadır.

Modüller, mesleki bilgi ve becerilerin yanı sıra iş sağlığı, güvenliği, temizlik alışkanlıkları ve iş ahlakı gibi önemli tutum ve davranışları geliştirmeyi amaçlar. Bu program, Bakanlık tarafından hazırlanan 18 meslek alanına uygun temel beceriler ile esnek ve bireysel ihtiyaçlara göre uyarlanmış bir eğitim imkânı sunar.

İş Eğitimi ve Meslek Ahlakı Dersi, özel gereksinimlere sahip öğrencilerin mesleki beceriler edinmesini ve etik değerleri anlamasını sağlamak amacıyla önemli bir yer tutar. Program, öğrencilerin iletişim, zaman yönetimi, takım çalışması gibi temel becerileri öğrenmelerine yardımcı olurken, aynı zamanda meslek ahlakı, etik kurallar ve iş güvenliği konularını da kapsamaktadır.

Öğrenme süreci çeşitli yöntemlerle desteklenir, örneğin seminerler, atölye çalışmaları

ve proje bazlı öğrenme gibi uygulamalarla pekiştirilir. Programın etkinliğini değerlendirmek için performans değerlendirmeleri, geri bildirimler ve sınavlar kullanılır.

9. sınıfta öğrenciler alanlarını tanır, ilgi ve yeteneklerine göre yönlendirilirler. 10. sınıf sonrasında mesleki eğitim için işletmelerde beceri eğitimi yapılır ve öğrencilerin performansı düzenli olarak izlenir. Eğitim, bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) çerçevesinde, öğrenci performansına ve ilgi alanlarına göre şekillendirilir. Program, öğretmenlerin öğrencilere rehberlik etmesi ve sosyal sorumluluk bilincini aşılması açısından da önemlidir. (İş Eğitimi ve Meslek Ahlakı Dersi Öğretim Programı, 2024)

2.2.4.2. Özel Eğitim Meslek Okulunda Uygulanan Akademik Program

Özel Eğitim Meslek okulunda uygulanan programı incelediğimizde karşımıza Türkçe, matematik, sosyal hayat, din kültürü ve ahlak bilgisi, müzik, beden eğitimi, görsel sanatlar, rehberlik ve sosyal etkinlikler, iş eğitimi ve meslek ahlakı dersleri çıkmaktadır.

Rehberlik ve sosyal etkinlikler dersi için herhangi not ile değerlendirme yapılmamaktadır. Rehberlik dersine özel eğitim öğretmeni girmektedir. Sosyal etkinlikler dersine seçilen faaliyetlerde özel yetenek gerektiren bir durum söz konusu ise ilgili branş öğretmeni, böyle bir durum söz konusu değilse özel eğitim öğretmeni girmektedir. Sosyal etkinlikler dersi için faaliyetler sene başında Öğretmenler Kurulu tarafından ‘‘Sosyal Etkinlikler Dersi Kapsamında Yer Alan Faaliyetler’’ listesinden seçilir. Tüm dersler öğrencinin gereksinimine, seviyesine ve başarısına göre ‘‘Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı’’(BEP) hazırlanarak uygulanır.

Özel Eğitim Meslek Okulu Türkçe Dersi Öğretim Programı, özel eğitim gereksinimi olan öğrencilere yönelik hazırlanan, dil becerilerini geliştirmeyi amaçlayan bir programdır. Programın ana hedefleri arasında, öğrencilerin Türkçeyi etkin bir şekilde kullanma yeteneğini artırmak, iletişim becerilerini geliştirmek ve okuma-yazma becerilerini kazandırmak yer almaktadır. Özel Eğitim Meslek Okulu Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda beş öğrenme alanına yer verilmiştir. Bu öğrenme alanları ‘‘Okuma, Yazma, Konuşma, Dinleme/İzleme, İşlevsel Dil Becerileri’’ olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin dilin temel yapı taşlarını öğrenmeleri, kelime dağarcıklarını genişletmeleri ve cümle kurma becerilerini geliştirmeleri üzerine odaklanır. Öğrencilere çeşitli seviyelerde okuma materyalleri sunarak okuma anlayışını ve hızını artırmayı amaçlar. Anlam bilgisinin geliştirilmesi, okuduğunu anlama ve eleştirel okuma becerileri üzerinde durulur. Yazılı ifade becerileri, yazım kuralları ve dil bilgisi konularında pratik yaparak geliştirilir. Öğrencilerin, kendi düşüncelerini ve duygularını yazılı

olarak ifade edebilmeleri teşvik edilir. Etkin dinleme ve konuşma becerilerini geliştirmek için çeşitli etkinlikler ve uygulamalar yer alır. Öğrencilerin kendilerini doğru bir şekilde ifade edebilmeleri amaçlanır. Sosyal hayatın içerisinde etkili iletişim kurmanın önemi vurgulanır. Öğrencilerin sosyal ortamlarda daha aktif olmaları sağlanır. Dil eğitiminin yanında, duygusal ve sosyal becerilerin de geliştirilmesine yönelik etkinlikler yer alır. Bu, öğrencilerin özgüvenlerini artırmalarına yardımcı olur (Özel Eğitim Meslek Okulu Programları, 2024).

Özel Eğitim Meslek Okulu Sosyal Hayat Dersi Öğretim Programı, özel gereksinimlere sahip bireylerin sosyal yaşam becerilerini geliştirme amacıyla oluşturulmuştur. Bu program, öğrencilerin günlük hayatta karşılaşılabilecekleri sosyal durumları yönetmelerine yardımcı olmayı hedefler. Programın amacı özel gereksinimi olan öğrenciyi; topluma katılımını sağlamak, sosyal hayatta bağımsız olarak hareket edebilme yeteneğini geliştirmek ve etkili iletişim kurma, duygu ifade etme, sosyal ilişkiler kurma ve sürdürme gibi sosyal becerileri geliştirmektir. Programın içeriği genel olarak İletişim Becerileri, Sosyal Etkileşim, Günlük Yaşam Becerileri, Kendini İfade Etme ve Kültürel Bilinç temalarını kapsar. Programda kullanılan öğretim yöntemleri, öğrencilerin öğrenme stillerine ve ihtiyaçlarına göre şekillendirilir. Programın etkinliğini değerlendirmek için gözlem ve performans değerlendirme, aile katılımı ve öz değerlendirme gibi yöntemler kullanılmaktadır. Öğretmenler, bir mentor olarak öğrencilerin sosyal gelişimlerini desteklerken, aynı zamanda güvenli bir öğrenme ortamı yaratmak için çalışırlar (Özel Eğitim Meslek Okulu Programları, 2024).

Özel Eğitim Meslek Okulu Matematik Dersi Öğretim Programı, özel gereksinimlere sahip bireylerin matematik becerilerini geliştirmeye yönelik bir yapıdadır. Bu program, öğrencilerin günlük yaşamda matematiksel kavramları etkili bir şekilde kullanmalarını sağlamak için tasarlanmıştır. Programın amaçları; matematiksel düşünme, problem çözme ve hesap yapma becerilerini kazandırmak, öğrencilerin alım satım, ölçme, zaman yönetimi gibi günlük hayatta matematiksel kavramları etkin bir şekilde kullanmalarını sağlamak ve matematiksel işlemleri başarıyla gerçekleştirebilen bireylerin özgüvenini artırmaktır. Programın yapısı incelendiğinde beş öğrenme alanı olduğu görülmektedir. Bunlar:” Sayılar ve İşlemler, Geometri, Ölçme, Veri İşleme ve İşlevsel Matematik’tir. Öğrenme sürecinde öğrencinin aktif olarak öğrendiği yöntemler uygulanmaktadır. Etkin öğrenmeyi daha verimli hale getirmek için eğitim ortamı materyallerle ve öğretim teknolojileriyle zenginleştirilmektedir. Programın etkinliğini değerlendirmek için gözlem, çalışma örneği analizi, hata analizi, ölçüt bağımlı ölçü araçları, kontrol listeleri, ürün seçki dosyaları, rubrik, akran değerlendirmesi, öz-değerlendirme gibi informal değerlendirme yöntemlerinden bir veya

birkaçından faydalanılabilir. Öğretmenler, özelleştirilmiş öğrenme planları hazırlayarak her öğrencinin bireysel ihtiyaçlarına uygun yöntemler geliştirirler. Öğrencileri teşvik etmek, desteklemek ve onları motive etmek, öğretmenlerin önemli rollerindendir (Özel Eğitim Meslek Okulu Programları, 2024).

Özel Eğitim Meslek Okulu Müzik Dersi Öğretim Programı, özel gereksinimlere sahip öğrencilerin müzikle etkileşimlerini artırarak sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerine katkıda bulunmayı amaçlar. Bu program, öğrencilerin müzik aracılığıyla kendilerini ifade etmelerini, grup çalışmalarında yer almalarını ve genel sosyal becerilerini geliştirmelerini hedefler. Programın amaçları; öğrencilerin müzik dinleme, yaratma, ifade etme ve performans sergileme becerilerinin geliştirilmesi, müzik aracılığıyla duygusal deneyimlerin paylaşılması, sosyal etkileşimlerin artırılması, öğrencilerin bireysel ve toplu müzikal ifadelerini artırarak özgüven kazanmalarındır. Programda beş öğrenme alanına yer verilmiştir. Bunlar; “Müziksel İşitme, Okuma ve Dinleme, Müziksel Bilgilenme ve Performans, Müzikli Oyunlar ve Dans, Müzik Kültürü ve Müziksel Yaratıcılık’ tır. Öğrenme sürecini desteklemek için farklı yöntemler kullanılır. Program oluşturulurken öğrenen merkezli ve konu merkezli yaklaşımlar bir arada kullanılmıştır. Programın etkinliğini değerlendirmek için performans değerlendirme, gözlem formu ve kontrol listeleri uygulanabilmektedir. Öğretmenler, öğrencilere rehberlik ederek, güvenli ve teşvik edici bir öğrenme ortamı sağlamak için çalışırlar. Bireysel ihtiyaç ve yeteneklere göre özelleştirilmiş yöntemler geliştirmek öğretmenlerin kritik bir rolüdür (Özel Eğitim Meslek Okulu Programları, 2024).

Özel Eğitim Meslek Okulu Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programı, özel gereksinimlere sahip bireylerin fiziksel ve sosyal gelişimlerini destekleyen kapsamlı bir programdır. Program, beden eğitimi yoluyla sağlıklı yaşam alışkanlıklarının edinilmesi, sosyal becerilerin güçlendirilmesi ve genel fiziksel yeteneklerin artırılması üzerinde yoğunlaşmaktadır. Programın amaçları; öğrencilerin motor becerilerini, denge, koordinasyon ve esneklik gibi fiziksel yeteneklerini artırmak, düzenli fiziksel aktivitenin önemini kavratmak, sağlıklı yaşam alışkanlıkları edindirmek, grup oyunları ve etkinlikleri aracılığıyla iş birliği, iletişim ve takım ruhunu güçlendirmek, fiziksel aktivitenin stres rahatlatıcı olduğunu anlayarak duygusal dengeyi sağlamaktır. Programın içeriğini incelediğimizde hedeflenen becerilerde kuvvet, denge, dayanıklılık, çabukluk/çeviklik, esneklik ve ritim koordinasyon karşımıza çıkmaktadır. Programda uygulamalı etkinlikler, oyun temelli yaklaşımlar, bireyselleştirilmiş öğrenme, görsel ve işitsel materyallerle çeşitli öğretim yöntemleri kullanılmaktadır. Programın etkinliğini değerlendirmek için gözlem, performans değerlendirme ve aile geri bildirimi gibi çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Öğrencilerin fiziksel aktiviteler ve grup çalışmalarındaki

katılımları gözlemlenir. Bireysel ve grup etkinliklerindeki başarıları üzerinden değerlendirme yapılır. Ailelerle yapılan görüşmelerde öğrencilerin fiziksel aktivite ve beden eğitimi derslerindeki gelişimleri hakkında bilgi toplanır. Öğretmenler, güvenli ve destekleyici bir ortam sağlamanın yanı sıra, her öğrencinin özel gereksinimlerine ve yeteneklerine uygun müfredat ve etkinlikler geliştirir. Fiziksel aktivitenin eğlenceli olduğu bir atmosfer yaratmak, öğrencilerin katılımını teşvik etmek için önemlidir (Özel Eğitim Meslek Okulu Programları, 2024).

Özel Eğitim Meslek Okulu Din Kültürü Dersi Öğretim Programı, özel gereksinimlere sahip öğrencilerin dini ve ahlaki değerleri anlamalarını, toplumsal hayatın bir parçası olarak dinin rolünü kavramalarını sağlamak amacıyla tasarlanmış bir eğitim programıdır. Program, öğrencilerin dini ve etik konularda farkındalıklarını artırmak, sosyal değerler geliştirmek ve var olan kültürel çeşitliliğe saygı duymalarını teşvik etmek üzerine yoğunlaşmaktadır. Program, öğrencilerin din konusunda bilgi edinmelerini, ayrıca toplumda barış, hoşgörü ve anlayış içinde yaşamayı teşvik etmeyi hedefler. Programın amaçları; öğrencilere dinin temel kavramlarını, inançlarını ve ibadetlerini öğretmek, dini bilgilerini artırmak, sevgi, saygı, dürüstlük gibi temel ahlaki değerlerin kazandırılması, farklı dinler ve inanç sistemleri hakkında bilgi vererek kültürel çeşitliliğe saygı gösterme bilinci oluşturmak, din yoluyla sosyal etkileşim ve iletişim becerilerini güçlendirmektir. Programın yapısı incelendiğinde karşımıza öğrenme alanları çıkmaktadır. Bunlar şu şekildedir: Dünyada Yaşayan Bazı Büyük Dinler, İslam'ın ve İmanın Şartları Allah (c.c.), Hz. Muhammed (s.a.v.) ve Kur'an-ı Kerim, İslam Dinine İlişkin Günlük Hayatta Kullanılan İfadeler, İslam'da Temizlik, İslam'da İbadet ve İbadet Yerleri, İslam'ın Öğütlediği Güzel Davranışlar, Millî ve Manevi Değerler, İslam'da Toplumsal Görevlerimiz ve İslam'da İş Ahlakıdır. İlgili öğrenme alanlarındaki hedef davranışların kazandırılmasında interaktif öğrenme, drama, görsel materyaller, proje ve sunumlar gibi çeşitli yöntem ve teknikler kullanılmaktadır. Programın etkililiği değerlendirmek için gözlem, kısa sınavlar, testler, öz değerlendirme ve geri bildirim gibi yöntem ve tekniklerden faydalanılmaktadır. Öğretmenler sormak, dinlemek ve rehberlik etmek gibi rolleri ile öğrenme sürecine destek vermektedirler (Özel Eğitim Meslek Okulu Programları, 2024).

Özel Eğitim Meslek Okulu Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı, özel gereksinimlere sahip öğrencilerin sanatsal yeteneklerini keşfetmelerini, geliştirmelerini ve kendilerini ifade etmelerini sağlayan bir eğitim programıdır. Bu program, öğrencilerin görsel sanatlardaki becerilerini artırmanın yanı sıra, yaratıcılıklarını teşvik etmeyi, duygularını ifade etmeyi ve görsel algılarını güçlendirmeyi hedefler. Program, sanatı bir kendini ifade etme aracı olarak kullanırken, öğrencilerin özgünlüklerini ve yaratıcılıklarını artırarak duygusal ve sosyal

gelişimlerine katkıda bulunmaktadır. Programın amaçları; öğrencilerin yaratıcılıklarını kullanarak özgün sanat eserleri üretmelerine imkân tanımak, renk, form, desen ve kompozisyon gibi görsel unsurların anlaşılmasını sağlamak, sanatın bireyler ve toplumlar arasındaki iletişimdeki önemini öğretmek ve öğrencilerin duygularını sanat aracılığıyla ifade etme becerilerini geliştirmektir. Programın yapısına baktığımızda karşımıza çıkan öğrenme alanları şu şekildedir: “İki Boyutlu Uygulamalar, Üç Boyutlu Uygulamalar, Mimariye Dayalı Uygulamalar, El Sanatları Uygulamaları, Video-Fotoğraf Uygulamaları, Tasarıma Dayalı Uygulamalar, Sanatsal Algı ve Eleştiri, Sanatsal-Toplumsal Kültürlenme”. Programın uygulanmasında ve öğrencinin hedef davranışı kolayca kazanabilmesi için çeşitli yöntem ve tekniklerden faydalanılır. Faydalanılan yöntem ve teknik arasında uygulamalı etkinlikler, grup çalışmaları, görsel materyal kullanımı ve yaratıcı dramayı örnek vermek mümkündür. Programın etkililiğini değerlendirmek için gözlem, portföy çalışmaları gibi alternatif ölçme değerlendirme araçları kullanılmaktadır. Öğretmenler, sanat ortamını güvenli ve teşvik edici bir hale getirerek öğrencilerin kendilerini özgürce ifade etmelerini sağlamalıdır (Özel Eğitim Meslek Okulu Programları, 2024)

2.3. İlgili Alan Yazın

Bu bölümde özel eğitim meslek okullarında zihinsel engelli bireylere uygulanan mesleki eğitim ve zihinsel engelli bireylerin mesleki eğitimini inceleyen araştırmalara yer verilmiştir.

Koçak (2006) tarafından hazırlanan "Zihin Engelliler İş Okullarındaki Öğretmenlerin Mesleğe Hazırlık Etkinlikleri ve Öğrencilerin Mesleki Yeterliliklerine İlişkin Görüşleri" adlı araştırma, zihinsel engelli bireylerin mesleki yeterliliklerine ulaşmalarında öğretmenlerin rolünü ve mesleğe hazırlık faaliyetlerini incelemektedir. Araştırmanın amacı, öğretmenlerin zihin engelliler iş okullarında uyguladıkları mesleğe hazırlık etkinliklerini ve bu etkinliklerin öğrencilerin mesleki yeterlilikleri üzerindeki etkilerini araştırmaktır. Koçak, öğretmenlerin mesleki eğitim konusundaki görüşlerinin yanı sıra, öğrencilerin iş gücü piyasasında ihtiyaç duyduğu becerilere yönelik hazırlıklara odaklanmaktadır. Araştırmada, veri toplama yöntemi olarak öğretmenlerle yapılan derinlemesine mülakatlar ve anketler kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, öğretmenlerin mesleki eğitim sürecinde bireyselleştirilmiş yaklaşımların önemini vurguladığını ve öğrencilerin farklı beceri seviyelerine göre eğitim verilmesi gerektiğini göstermektedir. Araştırmada zihin engelliler iş okullarındaki mesleğe hazırlık etkinliklerinin, öğretmen ve öğrenci iş birliği ile daha etkili hale getirilebileceğini önerilmektedir.

Öğretmenlerin mesleki yeterlilikleri konusunda daha fazla desteklenmesi ve eğitim materyallerinin zenginleştirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Baran ve Cavkaytar' ın (2007) çalışması, zihin engelli bireylerin (ZEB) istihdamı konusundaki işveren görüşlerini ve önerilerini incelemektedir. Bu nitel ve betimsel araştırma, zihin engelli bireylerin iş gücüne katılımlarına yönelik işverenlerin algılarını anlamayı hedeflemiştir. Çalışma, işverenlerin zihin engelli bireylerin işe yerleştirilmesi ve iş yaşamındaki etkinlikleri hakkında sahip oldukları görüşleri belirlemeyi amaçlamaktadır. İşverenlerin hangi becerileri önemli gördükleri ve ZEB' lerin işte başarılı olabilmeleri için ne tür eğitimlerin verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Araştırma, yarı yapılandırılmış görüşmeler ile 20 işverenle gerçekleştirilmiştir. İşverenler, otomotiv, tekstil, metal, temizlik ve ambalaj gibi farklı meslek alanlarını temsil etmektedir. Görüşmeler sırasında işverenlerin ZEB' lerin istihdamı ile ilgili beklentileri, gerekli beceriler ve sorunlar hakkında derinlemesine bilgiler toplanmıştır. İşverenler, ZEB' in istihdamında önemli olan yetenekler hakkında bazı ortak görüşler ortaya koymuştur. İşverenler, işe alımda teknolojik, uyum, iletişim ve sorumluluk gibi becerilerin yanı sıra, bu bireylerin iş deneyimlerinin artırılmasına ve işe uygun eğitim verilmesine de vurgu yapmışlardır. Çalışma, ZEB' in istihdamındaki temel sorunları ve işverenlerin bekledikleri yeterlilikleri ortaya koyarken, eğitim sisteminin bu bireylerin mesleki becerilerini geliştirmede nasıl daha etkin olabileceğine dair önemli bilgiler sunmaktadır. İşverenlerin önerileri doğrultusunda, mesleki eğitimin güçlendirilmesi ve bireylerin iş deneyimlerinin artırılması gerektiği önerilmektedir. Ayrıca, ZEB' in istihdam edilebilirlik becerilerine dair bilinçlendirme çalışmalarının artırılması önemlidir. Özel gereksinimi olan bireylerin iş gücü piyasasında daha görünür hale gelmesi için işverenlerin ve eğitim kurumlarının iş birliği yaparak davranış değişiklikleri oluşturmalarının önemi vurgulanmaktadır.

Gürsel, Batu & Ergenekon (2007), araştırmanın amacı, gelişimsel geriliği olan bireylere okuldan işe geçiş sürecinde iş ve meslek becerilerinin kazandırılmasına ilişkin öğretmenlerin ve yöneticilerin görüşlerini belirlemektir. Ayrıca, elde edilen veriler doğrultusunda bu geçiş süreçleri için öneriler geliştirmek hedeflenmiştir. Araştırma, Eskişehir'deki bir ilkokul ve iş okulunda, özel eğitim deneyimi bulunan 8-13 yıl arası öğretmen ve yöneticiler arasında yarı yapılandırılmış görüşmelerle gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar, gelişimsel geriliği olan öğrenciler için bireyselleştirilmiş geçiş planlarının hazırlanmamış olduğunu belirtmişlerdir. İşe yerleştirme sürecinin, yeterince işlenmediği ve okulda iş analizi yapılmadığı vurgulanmıştır. Ailelerin, çocuklarının işe yerleştirilmesi konusunda okula yeterince destek vermediği ve sorumluluk paylaşımında yetersiz kaldığı gözlemlenmiştir. Devletin bu süreçte görevlerini

yerine getiremediği ve gelişimsel geriliği olan bireylere yeterli destek verilmediği sonucuna varılmıştır. Araştırma, gelişimsel geriliği olan bireylerin okuldan işe geçiş sürecinde çeşitli zorluklar yaşamalarını ve bu zorlukların sebeplerinin okul, aile ve devlet arasındaki iş birliği eksikliğine dayandığını ortaya koymaktadır. Bu problemlerin çözümünde, tüm paydaşların rollerini yerine getirmesi ve yeterli destek sağlanması önemlidir.

Gündoğdu (2010) bu çalışma, okul yöneticileri ve öğretmenlerin zihin engelli bireylerin işe yerleştirilmesine yönelik görüş ve önerilerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, Eskişehir'deki Av. Lütfi Ergökmen İlköğretim Okulu ve İş Okulu'nda 17 öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Araştırma, nitel bir durum saptama çalışması olup, veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Görüşmeler ses kayıt cihazıyla kaydedilmiş ve daha sonra analiz edilmiştir. Zihin engelli bireylerin işe yerleşebilmeleri için belirli becerilerin kazandırılması gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda, okullarda iş alanlarına yönelik eğitimler verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. İstihdam sonrası eğitim kurumlarının bireyleri takip etmesi gerektiği, devletin istihdam yasalarının etkin bir şekilde uygulanması gerektiği ve ailelerin destekleyici rol oynamalarının önemi vurgulanmıştır. Devletin zihin engelli bireylerin istihdamı ile ilgili yapısal düzenlemeler yapması gerektiği belirtmiş, aynı zamanda işverenlerin de üzerine düşen görevleri yerine getirmesi gerektiği ifade edilmiştir. Araştırma, zihin engelli bireylerin istihdamının önündeki engelleri ve bu engellerin aşılması için yapılması gerekenleri ortaya koymuştur. Eğitim kurumları, devlet ve ailelerin iş birliği ile zihin engelli bireylerin topluma kazandırılması için daha etkin yollar geliştirilmesi gerektiği sonucu çıkarılmıştır.

Lindsay ve arkadaşları (2012) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, özel gereksinimli gençlerin istihdam eğitim programlarındaki deneyimlerini incelemek ve bu programların geliştirilmesine yönelik öneriler sunmak amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında, ebeveyn geri bildirimleriyle birlikte programı tamamlamış, farklı engellere sahip 15-21 yaş aralığındaki 18 genç katılımcı olarak belirlenmiştir. Tanımlayıcı betimsel yöntemin kullanıldığı çalışmada, katılımcıların deneyimlerini ve karşılaştıkları zorlukları analiz etmek amacıyla derinlemesine görüşmeler, anketler ve çizelge incelemelerinden yararlanılmıştır. Veri analizi sürecinde, araştırmacılar tarafından toplanan bilgiler tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, gençlerin pratik ve sosyal becerilerini geliştirmek amacıyla programa katıldıklarını ve istihdam fırsatları için normal gelişim gösteren akranlarıyla rekabet ederken çeşitli engellerle karşılaştıklarını ortaya koymuştur. Katılımcılar, mesleki becerilerini ve özgüvenlerini artırmak için uzun süreli yerleştirmelerin, daha kapsamlı takip desteğinin ve mentörlük programlarının önemine vurgu yapmışlardır. Güne araştırmanın sonucunda, özel

gereksinimli gençlerin istihdam eğitim programlarına katılımının iş hayatına dair becerilerini ve özgüvenlerini güçlendirdiği belirlenmiştir. Katılımcılar, iş hayatına geçiş sürecinde sürekli destek sağlanmasının gerekliliğini vurgulamış ve bu bağlamda uzun vadeli destek ve mentorluk mekanizmalarının önemine dikkat çekmişlerdir. Araştırmada sunulan öneriler arasında program süresinin uzatılması, mentorluk programlarının hayata geçirilmesi ve engelli dostu iş ortamlarının oluşturulması yer almaktadır.

Güneş ve Akçamete (2014), özel gereksinimli bireylerin istihdamına yönelik işveren görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bir çalışma yapmıştır. Çorum ilinde özel gereksinimi olan bireyleri istihdam eden 12 işverenle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerle elde edilen veriler üzerine nitel analiz gerçekleştirilmiştir. İşverenler, özel gereksinimli bireylerin iş tecrübesinin az olduğunu ve eğitimlerin bir kısmının iş yerinde yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca, özel gereksinimli bireylerin istihdamında iletişim, ekip çalışması, teknoloji kullanımı gibi becerilerin önemine dikkat çekilmiş ve bu bireylerin işe yerleştirilmesinde işverenlerin sorumluluklarının artırılması gerektiği ifade edilmiştir. Eğitim kurumlarının, özel gereksinimi olan bireyleri, aileleri ve toplumu mesleki eğitim hakkında bilgilendirmelerine önem verilmesi gerektiği önerilmektedir. İşverenler, istihdamda karşılaşılan zorlukların üstesinden gelmek için daha fazla yasal destek ve teşviklerin sağlanması gerektiğini dile getirmiştir. Özel gereksinimi olan bireylerin iş deneyimlerinin artırılmasının ve işe yönelik eğitimler almalarının gerekliliği vurgulanmıştır. Bu bağlamda, okulların toplumu ve aileleri bilgilendirme çabalarının artırılmasının önemi de dile getirilmiştir.

Özbey'in (2015), gerçekleştirdiği bu eylem araştırması, zihin yetersizliği olan bireylere tekstil işçiliği becerilerini öğretmek amacıyla iş analizi temellidir. Araştırma, bu bireylerin çalışma hayatına katılımını artırmak için gerekli becerilerin kazandırılmasına odaklanmıştır. Çalışmanın amacı zihin yetersizliği olan bireylere yönelik mesleki eğitim programları geliştirerek, onların istihdam edilebilirliğini artırmaktır. Bu bağlamda, gömlek paketleme gibi spesifik iş becerileri üzerine odaklanılmıştır. Araştırmada gözlemler, görüşmeler, günlükler, görsel ve işitsel dokümanlar, toplantı tutanakları ve süreç ürünleri gibi çeşitli veriler toplanmıştır. Katılımcılar, çeşitli zihin yetersizliği seviyelerinde bireylerdir. Zihin yetersizliği olan öğrencilerin mesleki eğitim süreçlerinde sorunlar tespit edilmiştir. Bu sorunlar, öğretmenlerin mesleki eğitim programı hazırlamamaları ve istihdam ihtiyaçlarını karşılayacak atölyelerin olmaması gibi unsurlar içermektedir. Üç hafif düzeyde zihin yetersizliği olan birey için geliştirilen mesleki eğitim programı sonucunda, öğrencilere gömlek paketleme becerisi öğretilmiş ve bu bireylerin istihdamı sağlanmıştır. Araştırma, zihin yetersizliği olan bireylerin

mesleki eğitim süreçlerinin geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Özellikle, eğitim programlarının sektörel ihtiyaçlara göre şekillendirilmesi ve daha fazla uygulamalı eğitim fırsatlarının sağlanması önerilmektedir. Böylece, bu bireylerin iş gücüne katılımları artırılabilceğinin vurgusu yapılmaktadır.

Uçar (2016), Türkiye'deki zihin yetersizliği olan bireyler için mevcut istihdam politikalarını, mesleki eğitim süreçlerini, işe yerleştirme aşamalarını ve iş yaşamını ele almaktadır. Araştırma, Eskişehir'de 40 katılımcı (10 öğretmen, 5 okul yöneticisi, 9 ebeveyn, 8 işveren ve 8 zihin yetersizliği olan birey) ile gerçekleştirilmiştir. Kullanılan yöntem nitel araştırma olup, veriler yarı yapılandırılmış görüşmelerle elde edilmiştir. Bu çalışmada okul yöneticileri, işverenler ve zihin yetersizliği olan bireyler mesleki eğitim konusunda olumlu görüş bildirmişken, öğretmenler olumsuz görüşler sunmuştur. Çoğu paydaş, mesleki eğitim atölyelerinin artırılması gerektiği konusunda hemfikirdir. Öğretmenler ve yöneticiler, işe yerleştirme sürecinde aktif rol almakta, ancak ebeveynler ve işverenler bu süreçte kendilerini dışlanmış hissetmektedir. İŞKUR'un işe yerleştirme süreçlerinde daha etkin bir rol alması gerektiği vurgulanmaktadır. Zihin yetersizliği olan bireylerin iş yaşamında karşılaştıkları olumsuz durumların toplum bilinci ile azaltılabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, özel sektörün de istihdam sürecine dahil olması gerektiğine dair görüşler bulunmaktadır. Bu çalışma, zihin yetersizliği olan bireylerin istihdam sürecinde karşılaştıkları zorlukları ve bu sürecin nasıl iyileştirilebileceğini ortaya koyarak, istihdam politikalarına yönelik öneriler sunmaktadır.

Balta (2017), araştırmasında zihinsel engelli bireylere yönelik orta öğretim düzeyinde sunulan mesleki eğitim süreçlerinde karşılaşılan sorunları incelemektedir. Çalışmanın amacı, zihinsel engelli öğrencilerin mesleki eğitimi sırasında yaşanan güçlükleri, bu zorlukların kaynaklarını ve çözüm önerilerini belirlemektir. Araştırma, eğitim kurumlarında uygulanan mesleki eğitim programlarının etkinliğini sorgulayarak hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin deneyimlerini dikkate almaktadır. Araştırma İstanbul'da çeşitli okullardan seçilen veli, öğretmen ve idarecilerle gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular, zihinsel engelli bireylerin mesleki eğitiminde çeşitli zorlukların mevcut olduğunu ortaya koymaktadır. Bu zorluklar arasında, yetersiz eğitim materyalleri, sınıf içi ve sınıf dışı destek hizmetlerinin eksikliği, öğretmenlerin mesleki eğitim konusunda yeterli bilgi ve deneyime sahip olmaması gibi unsurlar yer almaktadır. Zihinsel engelli bireylere yönelik mesleki eğitimin geliştirilmesi için daha fazla kaynak, eğitim programlarının zenginleştirilmesi ve öğretmenlerin sürekli eğitim imkanlarının sağlanması gerekliliğini vurgulamaktadır. Araştırmada iş dünyası ile daha fazla iş birliği yapılmasının eğitim kalitesini artıracığına dair önerilerde bulunulmuştur.

Üstün (2018), özel eğitim mesleki eğitim merkezlerinde eğitim gören öğrencilerin staj

ve meslek yaşamlarında gerekli olan sosyal becerilerin tanımlanmasını ve önemini incelemiştir. Araştırmanın amacı, öğretmenler ve idarecilerin görüşlerinden yola çıkarak, özel eğitim öğrencilerinin iş gücü piyasasında başarılı olabilmeleri için gereken sosyal becerileri belirlemektir. Çalışma Samsun ilinde özel eğitim mesleki eğitim merkezindeki 20 öğretmen ve 5 idareci ile yürütülmüştür. Süreçte, sosyal becerilerin kapsamı, önemli beceriler olarak sayılanlar ve öğretim yöntemleri gibi konular ele alınmıştır. Elde edilen bulgular, iş birliği, iletişim, problem çözme ve empati gibi sosyal becerilerin özel eğitim öğrencileri için kritik öneme sahip olduğunu göstermiştir. Öğretmenlerin ve idarecilerin sosyal becerilerin geliştirilmesine dair ortak bir görüş belirtirken, özellikle staj süreçlerinin bu becerilerin kazanımında önemli bir fırsat sunduğunu vurguladıkları ortaya çıkmıştır. Bunun yanında sosyal becerilerin kazandırılması için sistematik bir yaklaşım ve kaynakların artırılması gerektiği de ifade edilmiştir.

Celep (2019), özel eğitim meslek okullarında görev yapan öğretmenlerin mesleki eğitim konusundaki görüşlerini kapsamlı bir şekilde incelemektedir. Araştırmanın amacı, özel eğitim alanında öğretmenlerin mesleki eğitime dair algılarını, deneyimlerini ve bu süreçte karşılaştıkları zorlukları belirlemektir. Araştırmada, öğretmenlerin mesleki eğitim uygulamaları, eğitim programlarının etkinliği ve öğrencilerin mesleki yeterlilikleri üzerindeki etkileri değerlendirilmektedir. Çalışmada Bolu ilindeki Özel eğitim meslek okulu öğretmenleri ile yapılan mülakatlarla veriler elde edilmiştir. Elde edilen bulgular, öğretmenlerin mesleki eğitimin önemini vurguladığını, ancak uygulama aşamasında çeşitli sorunlarla karşılaştıklarını ortaya koymaktadır. Bu sorunlar arasında yetersiz kaynaklar, eğitim materyallerinin eksikliği, öğretmenlerin mesleki gelişim fırsatlarının sınırlılığı ve iş dünyası ile yeterli iş birliği yapılmaması gibi unsurlar yer almaktadır. Öğretmenlerin mesleki eğitim süreçlerinin daha etkili hale getirilebilmesi için daha fazla destek ve kaynak sağlanması gerektiği önerilmiştir.

Çam'ın (2019)"Özel Eğitim Meslek Okullarında Öğrenim Gören Bireylerin İşe Yerleştirilme Süreçlerine ve İş Yerindeki Yaşantılarına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi" başlıklı tezi, özel eğitim meslek okullarında eğitim alan bireylerin iş hayatına entegrasyon süreçlerini ve bu süreçte yaşadıkları deneyimleri incelemektedir. Araştırmanın amacı, özel eğitim alanında öğrencilerin işe yerleştirilme süreçlerini analiz ederek, bu süreçlerin etkili olup olmadığını belirlemek ve öğrencilerin iş yerindeki yaşantılarına dair görüşlerini anlamaktır. Araştırma, bireylerin iş gücü piyasasına adaptasyonunu sağlayan faktörleri ve karşılaştıkları zorlukları ortaya koymayı hedeflemektedir. Veri toplama yöntemleri arasında, özel eğitim meslek okullarında öğrenim gören bireylerle yapılan derinlemesine mülakatlar ve anket çalışmaları bulunmaktadır. Elde edilen bulgular, öğrencilerin işe yerleştirilme süreçlerinde bazı

sıkıntılarla karşılaştıklarını, bu süreçte rehberlik ve destek hizmetlerinin öneminin vurgulandığını göstermektedir. Ayrıca, iş yerindeki sosyal uyum ve destek ile ilgili deneyimlerinin, öğrencilerin işe yerleşme sürecindeki motivasyonlarını etkilediği ortaya çıkmıştır. Sonuçlar, öğrencilerin işe yerleştirilme süreçlerinin daha sistematik ve destekleyici bir yaklaşımla ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, işverenlerin bilinçlendirilmesi ve iş yerlerinde özel destek mekanizmalarının oluşturulmasının, özel eğitim bireylerinin iş yaşamına entegrasyonunu kolaylaştıracağı önerilmektedir. Çalışma, özel eğitim meslek okullarındaki bireylerin iş yaşamındaki rolünü güçlendirmek için gerekli olan stratejilerin belirlenmesine katkıda bulunarak, toplumsal entegrasyonu destekleyici öneriler sunmaktadır.

Deveci (2019), özel eğitim meslek okullarındaki akademik programların öğretmenler tarafından nasıl değerlendirildiğini incelemektedir. Araştırmanın amacı, özel eğitim öğretmenlerinin uygulanan akademik programın içerik ve yapı açısından etkinliğini, zorluklarını ve geliştirilmesi gereken yönlerini belirlemektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veriler, öğretmenlerle yapılan mülakatlar aracılığıyla toplanmıştır. Mülakatlar, belirli bir sayıda özel eğitim meslek okulu öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular, öğretmenlerin programın bazı alanlarda yetersiz kaldığını, özellikle pratik uygulama ve staj imkanlarının artırılması gerektiğini göstermektedir. Öğretmenler, akademik programların güncellenmesi ve öğrencilerin ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verecek şekilde yeniden yapılandırılması gerektiğini belirtmiştir. Çalışmada programın yeniden gözden geçirilmesi, öğretmenlerin ihtiyaçlarına ve öğrencilerin gereksinimlerine daha iyi cevap verecek şekilde güncellenmesi gerektiği önerilmiştir. Öğretmenlerin mesleki gelişimlerine yönelik destekleyici eğitimler düzenlenmesi de önerilen diğer bir noktadır.

Rasmussen ve Yıkış (2020), özel gereksinimli çocukların mesleki eğitim ve istihdamı konusunda annelerin görüşlerini incelemektedir. Araştırma, bu çocukların mesleki eğitim almalarının ve iş hayatına katılmalarının önündeki engelleri ve bu süreçte yaşanan zorlukları annelerin perspektifinden değerlendirmektedir. Nitel bir araştırma deseniyle gerçekleştirilen çalışmada, annelerle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış ve toplanan veriler içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Araştırmada, annelerin çocuklarının mesleki beceri kazanma ve istihdam süreçlerine dair umutlarını, deneyimleri ve karşılaştıkları zorluklar ele alınmıştır. Anneler, çocuklarının mesleki eğitim programlarından genel olarak memnun olduklarını belirtmekle birlikte, bu programların yeterince kapsamlı olmadığını ve çocuklarının çalışma hayatına hazırlanmasında daha fazla destek gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu araştırma ile annelerin çocuklarının mesleki eğitim ve istihdam süreçlerinde daha fazla destek ve kaynak sağlanması gerektiğini belirttiği görülmüştür. Ayrıca çalışmada toplum ve iş verenlerin ön

yargılı davranışları özel gereksinimli bireyin istihdamını olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Çalışmada, özel gereksinimli çocukların mesleki eğitimi ve iş hayatına entegrasyonu için eğitim programlarının geliştirilmesi, işveren farkındalığının artırılması ve ailelere psikososyal destek sağlanması gerektiği önerilmektedir.

Koçak (2021), özel eğitim mesleki eğitim merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin okul-aile iş birliğine yönelik görüşlerini incelemektedir. Araştırmanın amacı okul-aile iş birliğinin mevcut durumunu belirlemek ve bu iş birliğini geliştirmek için öneriler sunmaktır. Öğretmenlerin görüşlerini derlemek için yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Kayseri'deki iki özel eğitim mesleki eğitim merkezinde görev yapan 20 öğretmenle görüşme gerçekleştirilmiştir. Ailelerin eğitim sürecine aktif bir şekilde katılım göstermelerinin önemi vurgulanmıştır. Ailelerin, öğretmenlerin ve okul yönetiminin daha aktif bir rol alması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, ailelerin eğitim sürecine dahil edilmesi için bilinçlendirme programlarının düzenlenmesi önerilmektedir. Araştırma, okul-aile iş birliği uygulamalarındaki eksikliklerin giderilmesi için tüm tarafların (aile, öğretmen, okul yönetimi) iş birliği içinde çalışmasının kritik olduğunu ortaya koymaktadır.

Sarı & Gürbüz (2021), özel eğitim meslek okullarında öğretim programlarının uygulanması sürecinde öğretmenlerin karşılaştığı zorlukları kapsamlı bir şekilde incelemektedir. Araştırma, öğretmenlerin programların uygulanması sırasında yaşadıkları sorunları ve bu sorunların öğrencilerin mesleki eğitimine etkilerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve özel eğitim meslek okullarında görev yapan öğretmenlerle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Bulgular, öğretmenlerin programların uygulanmasında sınırlı kaynaklar, yetersiz destek ve koordinasyon eksikliği gibi sorunlarla karşılaştıklarını göstermektedir. Ayrıca, öğretmenler, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına tam olarak cevap verebilmek için programların daha esnek ve kapsamlı hale getirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Çalışmada, özel eğitim meslek okullarındaki öğretim süreçlerinin iyileştirilmesi için öğretmenlere daha fazla destek sağlanması, programların geliştirilmesi ve sınıf ortamlarının daha uygun hale getirilmesi önerilmektedir. Uygulamada karşılaşılan sorunların çözümü için eğitim materyallerinin geliştirilmesi ve aile katılımının teşvik edilmesi önerilmiştir. Bu bağlamda, ilgili süreçte tüm paydaşların daha etkin iş birliği yapması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Şahin (2021), özel eğitim meslek okulu öğrencileri için tasarlanan bireysel eğitim planlarının (BEP) matbaa teknolojisi alanındaki eğitim süreçlerine katkısını ve etkililiğini incelemektedir. Çalışma, bireysel eğitim planlarının özel ihtiyaçları olan öğrencilerin öğrenme

süreçlerine katkısını araştırmakta ve bu planların uygulama sonuçlarını analiz etmektedir. Araştırma, öğrenci performansını, motivasyonunu ve akademik başarıyı etkileyen faktörleri incelemekte, planların öğretmenler ve öğrenciler tarafından nasıl algılandığını ortaya koymaktadır. Nitel ve nicel araştırma yöntemlerini bir arada kullanmıştır. Veri toplama süreci, öğretmenlerle yapılan görüşmeler ve öğrencilerin performans değerlendirmeleri ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda, bireysel eğitim planlarının öğrencilerin öğrenme süreçlerinde olumlu bir etki yarattığı bulunmuştur. BEP' lerle birlikte öğrencilerin matbaa teknolojisi alanındaki becerilerinin geliştirilme düzeyinin arttığı gözlemlenmiştir. Bunun yanında bazı uygulama zorlukları da tespit edilmiştir. Öğretmenler, kaynak eksiklikleri, yeterli eğitim materyallerinin olmaması ve planların uygulanmasında sürekliliğin sağlanmasının güçlüğü gibi sorunlarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir.

İmamoğlu (2024), araştırmasında özel eğitim meslek okullarında çalışan koordinatör öğretmenlerin zihin yetersizliği olan öğrencilerin istihdama hazırlık süreçlerine dair görüşlerini incelemektedir. Çalışma, nitel bir araştırma yöntemi kullanarak, İstanbul'daki özel eğitim meslek okullarında görev yapan koordinatör öğretmenlerle yapılan görüşmeler aracılığıyla veri toplamış ve öğretmenlerin farklı bakış açılarını derinlemesine analiz etmiştir. Bulgular, öğretmenlerin zihin yetersizliği olan öğrencilerin istihdama hazırlanmasında önemli bir rol oynadıklarını, ancak daha fazla kaynak, eğitim materyali ve iş birliği fırsatına ihtiyaç duyduklarını göstermiştir. Ayrıca, öğretmenler, iş dünyasıyla bağlantıların güçlendirilmesi ve staj imkanlarının artırılmasının istihdam sürecini olumlu yönde etkileyeceğini vurgulanmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin istihdam olanaklarının sınırlı olduğu, atölye açılımlarının istihdam taleplerine göre yapılmadığı ve işverenlerin olumsuz tutumları nedeniyle öğrencilerin staj yeri bulmada zorluklar yaşadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin ailelerinin, çocuklarının istihdamını sağlamada çeşitli engellerle karşılaştıkları belirlenmiş ve geçiş süreçlerinin iyileştirilmesi için bireyselleştirilmiş geçiş planları oluşturulması gerektiği önerilmiştir.

Günaydın Yılmaz (2024), zihin yetersizliği olan öğrencilerin özel eğitim meslek okullarındaki beceri eğitim süreçlerini meslek öğretmenleri ve işverenlerin bakış açılarıyla incelemektedir. Araştırma, zihin yetersizliği olan öğrencilerin mesleki beceri kazanımlarını değerlendirmeyi ve bu öğrencilerin karşılaştıkları zorlukları belirleyerek çözüm önerileri sunmayı amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemi kullanılarak, dokuz meslek öğretmeni ve sekiz işverenle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen bulgular, öğretmenlerin öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun eğitim sunma konusundaki çabalarını, işverenlerin ise öğrencilerin iş yerindeki adaptasyon süreçleri ve performansları üzerine düşüncelerini içermektedir. İşletmelerdeki beceri uygulamalarının öğrencilerin mesleki becerilerine olumlu

katkı sağladığını, ancak uygulama sürecinde bazı sorunlar yaşandığını göstermektedir. İşverenler, öğrencilerin yeterli mesleki beceriye sahip olmadığını ve iş gücüne uyum sağlamakta zorluk çektiklerini belirtirken, meslek öğretmenleri sınırlı kaynaklar, yetersiz destek ve ön yargılar gibi sorunlarla karşılaştıklarını ifade etmektedir. Araştırma, mesleki eğitim programlarının geliştirilmesi ve öğrencilerin gerçek iş ortamlarında daha fazla deneyim kazanması gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, devlet desteğinin artırılması ve işverenlerin sosyal kabulünün güçlendirilmesi gerektiği önerilmektedir. Özel eğitim meslek okullarında beceri eğitiminin iş dünyası ile entegrasyonunun güçlendirilmesi önerilmektedir.

Ünal (2024), zihin yetersizliği bulunan öğrenciler için özel olarak tasarlanmış bir iş başı eğitim programının mesleki becerilere etkisini araştırmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın temel amacı, zihin yetersizliği olan öğrencilerin mesleki becerilerini geliştirmek için uygulanan iş başı eğitim programının etkinliğini değerlendirmektir. Bu bağlamda, eğitim programının öğrencilere sağladığı faydalar ve öğrenme süreçleri analiz edilmiştir. Ünal, çalışmasında nicel ve nitel araştırma yöntemlerini bir arada kullanmıştır. Araştırma, belirlenen bir grup zihin yetersizliği olan öğrenci üzerinde uygulanan programa katılanların performansları, mülakatlar ve gözlemler aracılığıyla incelenmiştir. İş başı eğitim programlarının, zihin yetersizliği olan bireylerin mesleki bilgi ve becerilerini geliştirmede önemli bir rol oynadığı belirlenmiştir. Bireyler, eğitim sırasında öğrenilen bilgileri iş yaşamlarında kullanabilme imkânı bulmuşlardır. Zihin yetersizliği olan bireylerin karşılaştıkları zorluklar arasında, mesleki eğitim programlarının yetersizliği ve iş yerlerinin bu bireyler için uygun şekilde düzenlenmemesi yer almaktadır. Öğretmenler, okul yöneticileri, ebeveynler ve işverenler gibi paydaşların, mesleki eğitim ve işe yerleştirme süreçleri hakkında farklı görüşleri mevcuttur. Özellikle, mesleki eğitim programlarının iş gücü piyasasında daha etkili ve uygulanabilir hale getirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Çalışma, zihin yetersizliği olan bireyler için iş başı eğitim programlarının geliştirilmesinin önemini ortaya koymaktadır. Eğitim programlarının mesleki başarının artırılmasına ve bu bireylerin topluma uyum sağlamalarına önemli katkı sağladığı belirtilmiştir. Ayrıca, mesleki eğitim programlarının sektör gereksinimleri doğrultusunda düzenlenmesi ve işverenlerin daha fazla katkı vermesi gerektiği önerilmektedir.

Literatürde zihinsel yetersizliği olan bireylere yönelik mesleki eğitimi konu alan araştırmaların önemli bir kısmı, ailelerin görüşlerine ya da öğrencilerin toplumsal uyumuna odaklanmaktadır. Öğretmen görüşlerini merkez alan çalışmalar ise görece sınırlı sayıdadır ve genellikle eğitsel süreçlerde karşılaşılan güçlükleri ya da öğretim yöntemlerinin etkililiğini ele almaktadır. Bu çalışmalarda kullanılan veri toplama araçlarının büyük çoğunluğu, nitel desenle uyumlu olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu ya da açık uçlu soru formu şeklindedir. Bu

araçlar sayesinde, katılımcıların bireysel deneyimleri ve uygulamalara yönelik algıları derinlemesine ortaya konmaktadır.

Araştırmalarda ulaşılan bulgular genel olarak şu noktalar üzerinde yoğunlaşmaktadır:

- Mesleki eğitim programlarının bireylerin toplumsal yaşama katılımlarını artırdığı,
- Öğrencilerin el becerilerinin ve öz güvenlerinin gelişimine katkı sağladığı,
- Ancak okulların fiziki altyapı eksiklikleri, materyal yetersizliği ve personel açığı gibi sorunların süreci olumsuz etkilediği yönündedir.

Bazı araştırmalarda öğretmenlerin hizmet içi eğitim yetersizliğinden yakındıkları, ayrıca ailelerin iş birliği düzeylerinin düşük olmasının mesleki gelişim sürecini olumsuz etkilediği ifade edilmiştir. Bu durum, mesleki eğitimin yalnızca okul temelli değil, aynı zamanda çevresel faktörlerle de şekillenen çok yönlü bir süreç olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak literatürde, zihinsel yetersizliği olan bireylere yönelik mesleki eğitimin önemli bir destek aracı olduğu vurgulanmakta, ancak bu eğitimin daha etkili hâle gelebilmesi için uygulayıcıların görüş ve deneyimlerine daha fazla yer verilmesi gerektiği öne çıkmaktadır. Bu yönüyle, öğretmenlerin görüşlerini derinlemesine ele alan mevcut tez, literatürdeki boşluğu doldurmayı hedeflemektedir.

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama süreci, verilerin analizi, geçerlik, güvenirlik ve etik kısımlarına yer verilmiştir. Ayrıca araştırmanın geçerliliği ve güvenirliği kapsamında çalışma detaylıca anlatılmış olup ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma özel eğitim meslek okullarında verilen mesleki eğitimin olumlu ve olumsuz yönlerini öğretmen görüşlerine göre saptamayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada bireylerden görüş almak gerekli olduğundan nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, bireylerin deneyimlerini, algılarını ve sosyal olguları derinlemesine incelemeyi amaçlayan bir yöntemdir. Bu araştırma türü, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama tekniklerini kullanarak, olayları ve olguları doğal bağlamlarında bütüncül bir yaklaşımla ele alır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Nitel araştırmalar genellikle esnek bir yapıya sahip olup, araştırmacının süreci keşifçi bir perspektifle yönlendirmesine olanak tanır (Merriam, 2009).

3.1.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırma, özel eğitim meslek okullarında görev yapan öğretmenlerin, bu okullarda verilen mesleki eğitime ilişkin deneyim ve algılarını ortaya koymayı amaçladığından, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgubilim) deseni benimsenmiştir. Fenomenoloji, bireylerin yaşadıkları deneyimlerin özünü anlamaya çalışan bir yaklaşımdır (Creswell, 2013). Bu yöntemde temel amaç, katılımcıların belli bir olguya ilişkin algı, duygu ve düşüncelerini derinlemesine ortaya çıkarmaktır. Bu çalışmada, öğretmenlerin mesleki eğitim süreçlerine dair yaşadıkları olumlu ve olumsuz deneyimler, bireysel anlatımları üzerinden analiz edilmiştir. Dolayısıyla, bu tür kişisel ve öznel deneyimlerin derinlemesine anlaşılması için fenomenoloji deseni uygun düşmektedir. Olgubilim yaklaşımı, katılımcıların doğrudan deneyimlerine odaklanır ve bu deneyimlerin özüne ulaşmak için sistemli bir analiz süreci izler (Yıldırım & Şimşek, 2016).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Amasya İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Suluova ilçesindeki Özel Eğitim Meslek Okulunda görev yapan 10 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örneklemesine göre belirlenmiştir. Nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan amaçlı örnekleme yöntemi, belirli bir amaca yönelik olarak bilgi açısından zengin ve araştırma sorularına en iyi şekilde yanıt verebilecek katılımcıların veya durumların seçilmesini sağlayan bir örnekleme tekniğidir (Patton, 2002). Bu yöntemde, rastgele bir seçme yerine, araştırmacının çalıştığı konuyla ilgili, deneyimli veya belirli kriterlere uyan bireyler veya durumlar araştırmaya dahil edilir (Creswell, 2013). Bu araştırmanın çalışma grubu belirlenirken dikkate alınan ölçüt Amasya ili Suluova ilçesinde yer alan özel eğitim meslek okulunda görev yapan öğretmenler olmasıdır. Tablo 2’de çalışma grubuna ait demografik özellikler verilmiştir.

Tablo 2. Çalışma Grubuna Ait Demografik Özellikler

Kod Ad	Cinsiyet	Yaş	Branş	Mezun Olduğu Program	Mesleki Deneyim Yılı	Okul Deneyim Yılı
Ö1	K	58	El Sanatları Teknoloji	El Sanatları Tek. Çiçek Örgü Dokuma Öğr.	38	10
Ö2	K	42	El Sanatları	El Sanatları Teknoloji	21	11
Ö3	E	38	Özel Eğitim	Sınıf Öğretmeni	16	6
Ö4	K	29	Özel Eğitim	Zihinsel Engelli Öğretmeni	6	1
Ö5	E	31	Özel Eğitim	Zihinsel Engelli Öğretmeni	6	2
Ö6	K	46	Özel Eğitim	Zihinsel Engelli Öğretmeni	5	5
Ö7	E	65	Özel Eğitim	Sınıf Öğretmeni	38	3
Ö8	K	48	Özel Eğitim	Sınıf Öğretmeni	24	1
Ö9	E	45	Özel Eğitim	Sınıf Öğretmeni	23	1

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 6 tanesi kadın, 4 tanesi erkektir. Katılımcıların mesleki deneyimlerine bakıldığında en çok deneyimi olan öğretmenin 38 yıl, en az deneyime sahip öğretmenin 5 yıllık tecrübesi olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin 8 tanesi özel eğitim öğretmeni, 2 tanesi meslek dersi öğretmenidir. Özel eğitim öğretmenlerinin 3 tanesi Zihinsel Engelliler Öğretmenliği, 4 tanesi Sınıf Öğretmenliği ve 1 tanesi Özel Eğitim Öğretmenliği mezunu olduğu görülmektedir. Meslek dersi öğretmenlerinin birisi El Sanatları Teknolojisi ve Dokuma Öğretmenliği, diğeri ise El Sanatları Teknolojisi Öğretmenliği mezunudur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaş aralığı 58-29 arasında değişmektedir.

3.3. Araştırma Bağlamının Özellikleri

Olgubilim (fenomenoloji) deseni, bireylerin yaşantılarına ve bu yaşantılara yükledikleri anlamlara odaklanan nitel bir araştırma yöntemidir. Bu desenin temelinde, deneyimlerin oluştuğu bağlamın derinlemesine anlaşılması gerekliliği yer alır. Çünkü bireylerin deneyimlerini anlamlandırma süreçleri, büyük ölçüde bu deneyimlerin geçtiği sosyal ve kültürel çevreden etkilenir (Creswell, 2013). Bağlam, bireylerin yaşadıkları olaylara dair algılarının, tutumlarının ve anlam dünyalarının şekillenmesinde belirleyici bir rol oynar. Bu nedenle olgubilimsel araştırmalarda, katılımcıların yaşantılarının oluştuğu ortamın tarihsel, toplumsal ve bireysel düzeyde betimlenmesi zorunludur (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu yaklaşım, yalnızca bireysel deneyimlerin değil, aynı zamanda bu deneyimlerin hangi koşullarda ve nasıl geliştiğinin de açıklanmasını sağlar. Bu bölümde, araştırmanın gerçekleştirildiği fiziksel ve sosyal çevreye ilişkin genel bilgilere yer verilmiş; uygulamanın yürütüldüğü okul binası ile çalışma grubunu oluşturan bireylerin özellikleri betimleyici bir biçimde aktarılmıştır.

3.3.1. Okul

Bu araştırma, Amasya ilinde yer alan özel eğitim meslek okulunda görev yapan öğretmenlerin zihinsel yetersizliği olan öğrencilere yönelik verilen mesleki eğitime ilişkin görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın yürütüldüğü kurum, zihinsel yetersizliği olan öğrencilere yönelik olarak faaliyet gösteren bir özel eğitim meslek okuludur. Okul, Amasya ilinin Suluova ilçesinde, ilçe merkezinin dışında yer almaktadır. Konum itibarı ile ilçede bulunan tekstil fabrikalarına, tarım ve hayvancılık alanlarına yakındır. Okulun fiziki

yapısı incelendiğinde, eski taş bina olarak adlandırılan yapıya sahip olup geniş bir bahçeye sahiptir. Bu yönüyle tarım ve kümes hayvancılığı yapmaya uygun yeri bulunmaktadır. Bina'nın eski yapı olması nedeniyle teknolojik alt yapı sıkıntısı mevcuttur. Okul binası tek katlı olup binada 3 atölye (El Sanatları ve Matbaa), 4 sınıf, 1 öğretmenler odası ve 1 müdür odası bulunmaktadır. Bu okul, öğrencilerin bireysel farklılıklarını temel alan ve onları iş yaşamına hazırlamayı amaçlayan eğitim programları ile dikkat çekmektedir. Öğrencilerin bilişsel, sosyal ve mesleki becerilerinin geliştirilmesine yönelik hazırlanan bu programlarda, öğretmenler hem uygulayıcı hem de gözlemci rol üstlenmektedir. Okulun fiziki altyapısı, donanımı ve atölye imkânları, mesleki eğitimin niteliğini doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda, öğretmenlerin değerlendirmeleri yalnızca eğitim programlarına değil, aynı zamanda eğitimin yürütüldüğü ortamın olanaklarına da ışık tutmaktadır.

3.3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2023–2024 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Amasya ili Suluova ilçesinde özel eğitim meslek okulunda görev yapmakta olan 10 öğretmen oluşturmaktadır. Bu öğretmenler, farklı branşlarda görev yapmalarına rağmen ortak olarak zihinsel yetersizliği olan öğrencilere mesleki eğitim sunmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde ölçüt örnekleme yöntemi tercih edilmiş ve araştırmanın amacına hizmet edecek bilgi derinliği sağlayacak katılımcılara ulaşılmasına özen gösterilmiştir. Öğretmenlerin bireysel deneyimleri, mesleki gözlemleri ve uygulama sürecine ilişkin değerlendirmeleri, araştırmanın temel veri kaynağını oluşturmuştur.

3.3.3. Araştırmacının Rolü

Araştırmacı; Amasya ilinin Sevincer Köyü'nde sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Araştırmanın yapıldığı özel eğitim meslek okulu araştırmacının önceki yıllarda çalıştığı bir kurumdur. Araştırmacının çalıştığı yıllarda bizzat içinde bulunarak gözlemlediği ve deneyimlediği durumları niteleyebilmek isteği kurum seçiminde etkili olmuştur. Araştırmacının rolü, bu süreçte hem veri toplayıcı hem de anlam geliştirici olarak tanımlanabilir. Araştırmacı, katılımcılarla yüz yüze görüşmeler gerçekleştirerek onların yaşantılarına dair özgün anlatılarını elde etmiş, bu anlatıları nesnel bir yaklaşımla analiz ederek temalar oluşturmıştır. Nitel araştırmalarda araştırmacının kendisi de bir veri toplama aracı olarak değerlendirildiğinden, araştırmacı sürecin her aşamasında tarafsızlık ilkesine bağlı kalmış, katılımcıların görüşlerini çarpıtmadan aktarmaya ve analiz sürecinde olgusal bütünlüğü

korumaya özen göstermiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Bu kısımda veri toplama aracı ve veri toplama süreci hakkında bilgi verilecektir.

3.4.1. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu çalışmada Mustafa CELEP'in 2019 yılında Özel Eğitim Meslek Okulu öğretmenlerinin özel eğitimde mesleki eğitime ilişkin görüşlerinin incelendiği çalışmasında oluşturduğu görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu (EK-1) Demografik bilgiler ve görüşme sorularından oluşmaktadır. Formda yer alan sorulardan uygun olan 8 tanesi uzman görüşü olarak seçilmiş ve görüşme esnasında bu sorular kullanılmıştır.

3.4.2. Veri Toplama Süreci

Araştırmada veriler, yüzyüze görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan veri toplama tekniklerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme, katılımcıların belirli bir konu hakkındaki düşüncelerini, deneyimlerini ve algılarını derinlemesine anlamayı amaçlayan bir yöntemdir (Merriam, 2009). Bu görüşme tekniğinde, araştırmacı önceden belirlenmiş temel sorulara sahip olmakla birlikte, görüşme sürecinde katılımcının yanıtlarına bağlı olarak yeni sorular ekleyebilmekte ve süreci esnek bir şekilde yönlendirebilmektedir (Patton, 2002). Bu teknik, hem standart bir veri seti elde etmeyi hem de katılımcının görüşlerini detaylı bir şekilde ifade etmesine olanak sağlaması bakımından önemlidir (Creswell, 2013). Bu teknik, belirli temalara odaklanmayı sağlayarak sistematik veri toplamaya olanak tanırken, aynı zamanda katılımcının kendi perspektifini ve deneyimlerini ayrıntılı bir şekilde paylaşmasını teşvik eder (Kvale, 1996). Böylece, araştırmacı hem karşılaştırılabilir veriler elde edebilir hem de katılımcının bireysel bakış açısını derinlemesine inceleyebilir (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu bağlamda, çalışmada Mustafa Celep' in hazırlamış olduğu yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış olup özel eğitim meslek okulunda çalışan 10 öğretmen ile görüşmeler yapılmıştır.

Araştırma için öncelikle Sosyal Bilimler Etik Kurulu Başkanlığından E-30640013-108.01-184625 sayılı kararı ile izin alınmıştır. Daha sonra Millî Eğitim Bakanlığından gerekli izinler alınmıştır (Ek3). Gerekli izinlerin alınmasından sonra belirlenen okullara görüşme öncesi gidilerek okul idarecilerine araştırmayla ilgili bilgilendirme yapılmıştır. Araştırmada,

katılımcıların belirlenmesinde gönüllülük ilkesi temel alınmış ve katılımcılar, gönüllü öğretmenler arasından seçilmiştir. Katılımcılarla uygun zamanları gözetilerek kendi istekleri doğrultusunda ve görüşlerini rahatça ifade edebilecekleri yerlerde (rehberlik servisi, atölye, sınıf gibi) görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler 08/05/2024 tarihinde gerçekleşmiştir. Görüşmeler esnasında katılımcılara 8 soru yöneltilmiştir. Öğretmenlerin isimleri kişisel verilerin gizliliği sebebiyle Ö1, Ö2 şeklinde kodlanmıştır. Öğretmenlerin sorulara verilen yanıtlarda başka bir sorunun cevabı olacak şekilde ifade olduğunda o soru tekrar sorulmamıştır. Her bir görüşme 6 dakika ile 15 dakika arasında sürmüştür.

3.5. Verilerin Analizi

Görüşmeler sonucunda elde edilen nitel verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, katılımcılardan elde edilen metinsel verilerin anlamlı temalar hâline dönüştürülmesini sağlayan sistematik bir analiz yaklaşımıdır. Amaç, elde edilen ifadelerin derinlemesine yorumlanarak belirli tema ve kategoriler altında anlamlandırılmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Araştırma kapsamında yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen veriler, öncelikle ses kayıtlarından yazılı metne dönüştürülmüş; ardından her bir katılımcıya ait veriler ayrı ayrı incelenmiştir. Görüşme soruları ayrı başlıklar halinde düzenlenmiş ve her bir soruya verilen katılımcı yanıtları, ilgili sorunun altında sıralı bir şekilde sunulmuştur. Kodlama sürecinde benzer ifadeler bir araya getirilerek kategoriler oluşturulmuş, bu kategoriler doğrultusunda ise temalar belirlenmiştir. Böylelikle verilerin sistematik olarak organize edilmesi ve anlamlı sonuçlara ulaşılması sağlanmıştır. Ayrıca, görüşme sorularına verilen yanıtlar incelenmiş ve ilgili soru ile doğrudan bağlantısı bulunmayan cevaplar analiz sürecine dahil edilmemiştir.

3.6. Geçerlik, Güvenirlik ve Etik

Nitel araştırmalarda geçerliği sağlamada en önemli unsurlar arasında, araştırmacının çalışma alanına olan hâkimiyeti, yüz yüze görüşmeler aracılığıyla detaylı ve derinlemesine veri toplayabilmesi, olayın gerçekleştiği doğal ortamda doğrudan bilgi edinmesi, uzun süreli veri toplama sürecinin yürütülmesi ve elde edilen bilgilerin doğruluğunu teyit etmek amacıyla araştırma sahasına geri dönerek ek veri toplama imkanının bulunması yer almaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu araştırmanın geçerlik ve güvenirliliğini sağlamak için veri kaybını önlemek amacıyla görüşme esnasında ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Ses kayıt cihazlarındaki veriler hiçbir değişiklik yapılmadan yazıya aktarılmıştır. Yazıya aktarılan veriler araştırmacı

tarafından tekrar dinlenerek kontrol edilmiştir. Yanlış yazılan harf, kelime ve cümleler varsa düzeltilmiştir.

Görüşme sorularına verilen cevaplar incelenmiş ve araştırmacı tarafından tema ve alt temalar belirlenmiştir. Tema ve alt temalar belirlendikten sonra verilerin güvenilirliğinin test edilmesi için uzmana gönderilmiştir. Alan uzmanlarının dönütleri doğrultusunda gerekli görülen temalarda düzenlemeler yapılmıştır.

Görüşmelerin yürütüldüğü süreç boyunca araştırmacı tarafından dikkat edilen etik ilkeleri şu şekildedir:

Görüşmelere başlamadan önce gerekli etik kurul onayları ve kurum izinleri alınmıştır. Görüşmelere başlamadan önce öğretmenlerle ön görüşmeler yapılmıştır. Ön görüşmelerde katılımcılara araştırmanın amacı ile ilgili bilgiler verilmiştir. Görüşmeler esnasında veri kaybının olmaması ve görüşme akışın bozulmaması için ses kayıt cihazı kullanılacağı katılımcılara belirtilmiştir. Görüşme bilgilerinin ve kaydedilen seslerin araştırma dışında başka bir yerde kullanılmayacağı katılımcılara söylenmiştir. Ayrıca katılımcılara araştırmanın amacı ve nasıl ilerleyeceğine yönelik bilgilendirmelerin olduğu belgeler imzalatılmıştır.

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde özel eğitim meslek okullarında verilen meslek eğitiminin olumlu ve olumsuz yönlerine yönelik öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin bulgularına yer verilmiştir. Araştırmada zihinsel yetersizliği olan öğrencilere öğretilen mesleki beceriler, öğretmenlerin meslek dersleri programları hakkındaki görüşleri, zihinsel yetersizliği olan öğrencilere işe geçiş sürecinde öğretmenler tarafından yapılan bilgilendirme çalışmaları, zihinsel yetersizliği olan öğrencilere meslek kazandırma sürecinde okulun donanım durumu, zihinsel yetersizliği olan bireylerin iş sahibi olmasını sağlayan beceriler, zihinsel engelli bireylerin istihdamı ile ilgili yapılacak çalışmalar ve meslek dersi programlarının etkili uygulanması için beklentiler temalarına ulaşılmıştır. Bu ana temalar kendi içerisinde alt temalar halinde açıklanmıştır.

4.1.1. Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Öğretilen Mesleki Beceriler

“Okulunuzda zihinsel yetersizliği olan öğrenciler yönelik hangi mesleki beceriler öğretilmektedir?” Sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda okulda, zihinsel yetersizliği olan öğrencilere yönelik mesleki eğitim becerileri çeşitli branşlar(alanlar) üzerinden verildiği görülmektedir. Özellikle el sanatları ve matbaa alanları öne çıkmakla birlikte bunun dışında bağımsız yaşam becerileri ve akademik destek verildiği de öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Bu alanların çevredeki iş olanakları ve ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak tercih edildiği öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Ö1 bu konudaki düşüncesini “İleride iş imkânı bulabilmeleri açısından burada el sanatları ve tekstil alanını seçmeyi tercih ettik.” şeklinde ifade etmektedir.

4.1.2. El Sanatları ve Tekstil Teknolojisi

Görüşmelere katılan öğretmenlerin hepsi el sanatları alanında mesleki beceri eğitimi verildiğini belirtmiştir. Bu alanda dekoratif ev tekstili öne çıkmakta ve temel dikiş teknikleri, el nakış teknikleri gibi beceriler öğretildiği ifade edilmiştir. Ö1 “...El Sanatları dersinde dekoratif ev tekstili, temel dikiş, nakış teknikleri dalını seçtik. Bu anlamda eğitim veriyoruz.” ve Ö2 “...El sanatlarının 3 tane dalı var. Dekoratif el sanatları, dekoratif ev tekstili ve el dokuma. Biz dekoratif ev tekstili alanında eğitim veriyoruz. Dekoratif ev tekstilinde de temel dikiş teknikleri, el nakış teknikleri, ev tekstili bu tarz eğitimleri veriyoruz.” şeklindeki

ifadeleriyle el sanatları dersinde verilen mesleki becerileri açıklamaktadır.

Öğretmenler, öğrencilerin yeteneklerine göre el sanatları dersinde hangi dalda eğitim alacakları 10.sınıfın başında seçildiğini belirtmiştir. Bu dallar arasında dekoratif ev tekstili, dekoratif el sanatları ve el dokuma bulunmaktadır. Bu konu hakkında öğretmenler görüşlerini;

Ö1 “9.sınıfta öğrenciler temel bilgilerini alıyorlar. 10.sınıfta öğrencinin becerileri doğrultusunda alana yönlendiriyoruz.”

Ö2 “...El sanatlarının 3 tane dalı var. Bu 3 dalda öğrencilerin durumlarına, yetenek ve ilgilerine göre hangi dalda yetenekleri varsa 10.sınıf başında bu dala öğrencileri yönlendiriyoruz.”

Ö3 “Okulumuzda mesleki anlamda iki farklı bölümümüz var. Yıllara göre, öğrencilerin becerilerine göre değişiklik gösterebiliyor ama el sanatları alanında ev tekstili, dekoratif ev tekstili dallarına yönlendirme yapılıyor.” şeklinde ifade etmiştir.

4.1.3. Matbaa Teknolojisi

Yapılan görüşmelerde öğretmenlerin 5 tanesi matbaa alanında mesleki beceri eğitimi verildiğini belirtmiştir. Matbaa alanında öğrencilere kesme, katlama ve kutu yapma gibi basit ve pratik bilgiler kazandırmak amaçlanmaktadır. Ö3’ün bu konu hakkında görüşlerini “Matbaa alanında mesleki beceri kazandırıyoruz. Matbaada aklımıza ilk gelen etraftaki matbaalardan değil de daha basit kesme, katlama, kutu yapma gibi o tarz. Bir de baskı, aslında sinegrafi deniyor.” şeklinde belirtmiştir.

Bazı öğretmenlerin verdiği cevaplardan matbaa atölyesinin bir süredir etkin olmadığı, branş öğretmenin tayini nedeniyle bu alanda mesleki beceri eğitimi verilemediği anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin bu konudaki;

Ö1 “Matbaa bölümümüz vardı. Öğretmenimizin tayin olmasından sonra işlevini yitirdi.”,

Ö7 “Matbaa bölümümüz var. Ancak matbaa öğretmenimiz tayin olup gittiği için 1-2 senedir burada etkin olamıyoruz.”,

Ö8 “...Şu an aktif kullanılmıyor ama matbaa atölyemizde mevcut.” şeklindeki ifadeleri bu görüşü desteklemektedir.

4.1.4. Bağımsız Yaşam Becerileri ve Akademik Dersler

Katılımcılar yapılan görüşmelerde el sanatları ve matbaa haricinde diğer alanlarda da çalışmalar yapıldığını belirtmiştir. Genel olarak bağımsız yaşam becerileri, beslenme, sağlık

ve iletişim gibi temel derslerin yanı sıra okuma yazma çalışmaları, sportif aktiviteler ve temel Türkçe ve matematik becerisi kazandırma konusunda faaliyet gösterildiği ifade edilmiştir. Öğretmenler bu konudaki görüşlerini;

Ö9 “Bizim okulumuzda temel ders olarak 5 dersimiz var. Bağımsız Yaşam Becerileri, Beslenme ve Sağlık, Güvenlik, Matematik, İletişim ve Sosyal Beceriler. Bu derslerde de beceri kazandırmaya çalışıyoruz.”,

Ö8 “Daha çok okuma yazma çalışmaları, sportif faaliyetler yapılıyor...”,

Ö5 “...Biz Türkçe, Matematik gibi akademik olarak çalışıyoruz. Temel Türkçe ve matematik becerisi kazandırmaya çalışıyoruz...” şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında öğrencilerin mesleki becerilerin yanında genel yaşam becerilerini de geliştirmeye yönelik bir yaklaşım sergilendiği görülmektedir.

4.2. Öğretmenlerin Meslek Dersleri Programı Hakkındaki Düşünceleri

“Okulunuzda meslek dersleri programları hakkında neler söylersiniz?” Sorusuna verilen öğretmen cevaplarını; programın amaçlarının öğrenci düzeyine uygunluğu, programın içeriğinin yeterliliği ve programın esnekliği temaları olmak üzere üç başlık altında incelenmiştir.

4.2.1. Program Amaçlarının Öğrenci Düzeyine Uygunluğu

Meslek dersi programının amaç ve öğrenci düzeyine uygunluğuyla ilgili 9 öğretmenin olumlu görüş bildirdiği, 1 öğretmenin ise olumsuz görüş bildirdiği görülmektedir. Ayrıca 2 öğretmenin olumlu görüşün yanında bazı eleştiri ve öneride bulunduğu görülmektedir.

Programın amaçlarına ve öğrenci düzeyine uygun olduğunu ifade eden öğretmenler düşüncelerini;

Ö1 “Yani şu anda yürüttüğümüz programın amaçları aslında öğrenci seviyesine uygun. Hatta bazı çocuklar için fazla bile...”

Ö2 “Bizim buradaki asıl amacımız çocuklarımızı hayata hazırlamak, iş eğitimi ve meslek ahlakı dersi işin yaşamındaki önemini kavratmak, yeteneklerine uygun mesleğe, işi seçebilmelerine yardımcı olmak, iş yerinde olumlu ilişkiler kurmalarını sağlamak ve iş ahlakını kazandırmak...Programın amacı bu şekilde ve bizde bu amaçlar doğrultusunda öğrencilerin yetenek ve seviyelerine dikkat ederek programı uyguluyoruz. Bu açıdan düşününce ben program amaçlarının öğrenci seviyesi için uygun, yeterli olduğunu düşünüyorum.”

Ö3 “...öncelikli amacımız çocuğu hayata hazırlamak... Daha sonra öğrencilerimizi

mesleki becerilerle donanımlı ve hayatını devam ettirebilmesi için mesleki beceriye sahip bireyler olarak yetiştirmek. Böyle baktığımızda programın amaçları da bu yöndedir. Bizim okulumuzdaki öğrencilerin seviyesine uygun olduğunu söyleyebilirim.” şeklinde ifade etmiştir.

Ö4’ün “...el sanatları atölyeleri hakkında çok fazla bilgim yok ama görüntü itibariyle program öğrencinin en azından en temel dikiş nakış işlerini halledebilmesi, kendi dikebilmesi konusunda çok şey öğretiyor...Çocuk buradan çıktığında tekstil atölyelerinde çalışabiliyor. Demek ki öğrenci seviyesine uygun ki program çocuk bu becerileri kazanabiliyor...” şeklindeki düşünceleri programın öğrencilere uygun olarak mesleki beceri kazandırma konusunda amaçlarına uygun olduğunu göstermektedir.

Ö10’nun “ Günümüz şartları ve öğrencilerimizin yaşadığı coğrafya söz konusu olduğunda gerekli olan mesleki becerilerin kazandırılması hususunda okulumuzda olan bölümlerin uygun olduğu görüşündeyim. Yakınımızda bulunan tekstil fabrikalarında istenilen kriterler ile okulumuzda bulunan El sanatları bölümünde öğrencilere aktarılması hedeflenen beceriler uyumaktadır.” şeklindeki ifadesi programın mesleki beceri konusunda amacına uygunluğunu desteklemektedir.

Ö7’nin “ Programın amaçlarının genel olarak öğrenci seviyesine uygun görüyorum. Programın genel amaçlarına göre öğrencinin durumuna da baz alarak bep planlarıyla öğrenci seviyesine uygun hale getirebiliyoruz...” ifadesi ve

Ö8’in “... Programın genel amaçlarının da uygun buluyorum. Yani programı genel olarak yeterli buluyorum. Fakat zorlanan öğrenciler için bireysel olarak farklı yöntem uygulanabilir...” ifadesi programın amaç ve öğrenci seviyesine uygunluğunu vurgulamaktadır.

Ö5 ise “...çocukları hayata hazırlayan bir program olarak görüyorum...öğrencilerimiz tekstil üzerine, el sanatları üzerine, kendileri bir şeyler yapma üzerine hayata adapte olabiliyor.” ifadesiyle programın öğrencileri hayat hazırlama ve mesleki beceri kazandırma açısından yeterliliğine vurgu yapmaktadır.

Programın uygunluğu ile ilgili belirtilen olumlu görüşlerin yanında öğrenci seviyesine uygun olmadığını belirten öğretmen görüşleri de olmuştur. Bu konu hakkındaki öğretmen görüşü şu şekildedir:

Ö9 “...Öğrenci seviyesine uygun olmayan öğrencilerimizin yetersiz kaldığı programlar da var. Biz ona mesleki bilgi ve tecrübelerimizle çocukların yetişmesi için çalışmalar yapıyoruz...”

4.2.2. Program İçeriğinin Yeterliliği

Öğretmenlerin meslek dersi programları içeriği hakkındaki görüşleri incelendiğinde 7 öğretmenin içeriğin yeterliliği konusunda görüş belirttiği, 3 öğretmenin ise içeriğin yetersiz veya geliştirilebilir olduğuna dair görüş belirttiği görülmektedir.

Meslek dersi program içeriğinin yeterliliği konusunda öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö1 “...İçerik olarak yeterli. Hatta normalde bir meslek lisesinde yapabileceğimiz konular mesela.”

Ö2 “...Yeni programı incelediğimizde özellikle dekoratif el sanatlarında biraz daha geliştirilmiş. Ama bence yeterli.”

Ö3 “Ben özel özel eğitim öğretmeniyim ama gözlemlediğim kadarıyla çok geniş bir alana hitap ediyor ve ben yeterli buluyorum. Mesela el sanatları alanında farklı seviyeden öğrencilerin kavrayabileceği içerikler mevcut basitten karmaşığa doğru...”

Ö4 “...Bence el sanatları da bence branş hocaları daha iyi bilirler ama meslek hocaları, bence yeterli. Genel olarak ben yeterli olduğunu görüyorum.”

Ö5 “Programın içeriği öğrencilere mesleki becerileri kazandıracak konular içeriyor gözlemlediğim kadarıyla. Bu da içeriğin yeterli olduğunu gösterir bence...”

Ö6 “...Meslek öğretmenlerimiz konuya daha hâkim ama bence yeterli. Yani derslerde öyle görüyorum ben.”

Ö10 “İçerik olarak öğrencilerin seviyesine uygun olduğunu düşünüyorum. Konular öğrencilere beceri kazandırabilecek şekilde düzenlenmiş diyebilirim.”

Mevcut meslek dersleri programının içeriği, öğrenciye mesleki beceri kazandırmak için düzenlenmiş konulardan oluşmaktadır. Yukarıda da yer verilen öğretmen görüşleri de bu konuların ve içeriklerin öğrencilere mesleki beceri kazandırması konusunda yeterli olduğunu göstermektedir.

Programın içeriğiyle ilgili bazı öğretmenler eleştiri ve önerilerde bulunmuştur. Öğretmenler program içeriğinin geliştirilebilirliği ve zenginleştirilebilirliği üzerine düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

Ö9 “Program içeriği bazı öğrencilere göre yeterli iken bazılarına göre yetersiz kalıyor. Bence içerik geliştirilebilir. Bakanlık tarafından daha fazla materyal vb. desteğiyle zenginleştirilebilir.”

Ö8 “Mevcut programın içeriği öğrenciye göre fakat daha da geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Teknolojik olarak desteklenmeli.”

Ö7 “Program içeriğini bazı öğrenciler için fazla ve yoğun buluyorum.” İfadesiyle

program içeriğinin bazı öğrenciler için ağır ve yoğun olduğunu belirtmiştir.

Öğretmenlerin meslek dersleri programı içeriğiyle ilgili görüşleri genel olarak içeriğin yeterli olduğu yönündedir. Bunun yanında içeriği uygun bulmayan, geliştirilmesi, zenginleştirilmesi ve teknolojik olarak desteklenmesi gerektiği belirtilen diğer yönlerdir.

4.2.3. Programın Esnekliği

Öğretmenlerin verdiği cevaplar doğrultusunda esneklik; programın öğrenci ihtiyaçlarına göre uyarlanabilmesi, bireyselleştirilmiş uygulama, yöntem ve planların devreye sokulması, içerik ve süre açısından ayarlanabilirlik ile yerel koşullara adaptasyon şeklinde değerlendirildiği görülmektedir.

Ö6 “...ama yapamıyorsa öğrenci öğretmenlerimiz onu BEP ile çocuğun seviyesine indirip onun yapabileceği şekilde dönüştürüyorlar...” ifadesiyle Bireyselleştirilmiş Eğitim Planları (BEP) aracılığıyla öğrencilerin bireysel seviyelerine uygun eğitim almasını sağladıklarını belirtmektedir.

Ö3 “...amaç öğrencinin neye ilgisi olduğunu belirleyip ona göre bir eğitim oluşturmak. Bir nevi bireyselleştirilmiş eğitim planı dediğimiz...Program bize bu imkânı sunuyor. BEP ile öğrenci ilgi ve seviyesine göre eğitim sunuyoruz.” şeklindeki görüşüyle BEP ile öğrencinin ilgisine uygun eğitim verilebilirliğin esneklik olduğunu ifade etmektedir.

Ö7 “...Programın genel amaçlarına göre öğrencinin durumunu da baz alarak BEP planlarıyla öğrenci seviyesine uygun hale getirebiliyoruz. Programın bu esnekliğinin bir avantaj olduğunu düşünüyorum.” ifadesiyle programın esnekliğinin büyük bir avantaj olduğunu vurgulamış, bireyselleştirilmiş yaklaşımların bireyin gelişimini desteklediği üzerinde durmuştur.

Ö8 “...BEP planlarımızla uygun olmayan kazanımları düzenleyip öğrenci seviyesine uygun hale getiriyoruz...Fakat zorlanan öğrenciler için bireysel olarak farklı yöntemler uygulanabilir...” şeklinde belirttiği görüşüyle mevcut BEP planları ile öğrenme kazanımlarının öğrenci seviyesine uyarlanabilirliğini ve öğrenci düzeyine göre alternatif yöntemler kullanılabilirliğini dile getirmektedir.

Ö1 “...Bana göre okul süresi biraz daha fazla olabilir. Çünkü zaten 9.sınıfta dediğim gibi herhangi bir şey değil sadece temel bilgi alıyorlar. Sonrasında bir şeyler koymak için daha uzun bir süreye ihtiyaç olduğunu düşünüyorum ben.” ifadesiyle öğrencilerin biraz daha ileri düzeyde mesleki beceri kazanabilmesi için program süresinin uzatılmasının gerektiğini belirtmektedir.

Ö6 “...programı 4 yıl değil de daha geniş zamana yaysalar, kalıcılığını artırsalar daha iyi olur.” ifadesiyle mevcut programın daha geniş zaman dilimlerine yayılması gerektiğini belirterek esnek bir sürelendirme ihtiyacına işaret etmiştir.

Ö10’’ *Günümüz şartları ve öğrencilerimizin yaşadığı coğrafya söz konusu olduğunda gerekli olan mesleki becerilerin kazandırılması hususunda okulumuzda olan bölümlerin uygun olduğu görüşündeyim. Yakınımızda bulunan tekstil fabrikalarında istenilen kriterler ile okulumuzda bulunan El sanatları bölümünde öğrencilere aktarılması hedeflenen beceriler oluşmaktadır.*” ifadesinde programın yerel, ekonomik ve sosyal koşullara uygun olarak düzenlendiğini ve öğrencilerin yerel ihtiyaçlarına hitap ettiğini vurgulamaktadır. Bu görüş, programın esnek yapısının yalnızca bireysel değil, bölgesel koşullara da uyumlu hale getirilebildiğini göstermektedir.

4.3. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere işe geçiş süresince öğretmenler tarafından yapılan bilgilendirme çalışmaları

“Okulunuzda zihinsel yetersizliği olan öğrencilerinizin işe geçiş süreci ile ilgili bilgilendirme çalışmaları yapıyor musunuz? Yapıyorsanız ne tür bilgilendirme çalışmaları yapıyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde işe geçiş süreciyle ilgili öğretmenlerin bilgilendirme çalışmaları yaptıkları belirtilmektedir. Öğretmenler tarafından yapılan bilgilendirme çalışmaları; mezun öğrenci deneyimleri, mesleki güdüleme ve yönlendirme, EKPS bilgilendirmesi ve yönlendirmesi, İŞKUR iş birliği, veli bilgilendirilmesi, fabrika ve atölye tanımları, bireysel destek ve yönlendirme şeklinde yapılmaktadır. Bu çalışmalar mesleki yönlendirme ve EKPS’ ye yönlendirme şeklinde iki ana başlık altında incelenmiştir.

4.3.1. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere işe geçiş sürecinde öğretmenler tarafından yapılan bilgilendirme çalışmaları

“Okulunuzda zihinsel yetersizliği olan öğrencilerinizin işe geçiş süreci ile ilgili bilgilendirme çalışmaları yapıyor musunuz? Yapıyorsanız ne tür bilgilendirme çalışmaları yapıyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde işe geçiş süreciyle ilgili öğretmenlerin bilgilendirme çalışmaları yaptıkları belirtilmektedir. Öğretmenler tarafından yapılan bilgilendirme çalışmaları; mezun öğrenci deneyimleri, mesleki güdüleme ve yönlendirme, EKPS bilgilendirmesi ve yönlendirmesi, İŞKUR iş birliği, veli bilgilendirilmesi, fabrika ve atölye tanımları, bireysel destek ve yönlendirme şeklinde

yapılmaktadır. Bu çalışmalar mesleki yönlendirme ve EKPSS' ye yönlendirme şeklinde iki ana başlık altında incelenmiştir.

4.3.2. Mesleki yönlendirme Çalışmaları

Öğretmenlerin mesleki yönlendirme kapsamında; mezun öğrenci deneyimleri, mesleki bilgilendirme, güdüleme ve yönlendirme, İŞKUR iş birliği, fabrika ve atölye tanımı gibi çalışmalar yaptıkları belirtilmiştir.

Öğretmenler işe geçiş sürecinde mesleki yönlendirme kapsamında mezun olup işe yerleşen öğrencilerin okula davet edilip öğrenci deneyimi paylaşımı çalışması yaptıklarını belirtmiştir. Ö1 *“...Konfeksiyon ya da tekstilde çalışan öğrencilerimiz okula geldiklerinde öğrencileri onlarla konuşturuyoruz. Nasıl işe girdiklerini, çalışma ortamlarını falan anlatıyorlar.”* ve Ö7 *“...geçen senelerde mezun olmuş işe yerleşmiş öğrencilerimiz olduğunda onlarla okulda görüşmeler yapıyoruz merak ettiklerini sormaları için. Bir de işe yerleşme süreçlerinin nasıl olduğunu öğrenmeleri açısından etkili oluyor.”* ifadeleriyle mezun öğrenci deneyimiyle ilgili çalışmalarını bu şekilde aktarmaktadır. Bu etkinliklerle öğretmenler, öğrencilere işe geçiş süreçleri ve çalışma ortamları hakkında bilgi sağlamayı amaçladığı söylenebilir.

Öğretmenler tarafından yapılan diğer bir mesleki yönlendirme çalışması mesleki bilgilendirme, güdüleme ve yönlendirme olduğu görülmektedir. Bu konu hakkında öğretmenler görüşlerini;

Ö2 *“...öğrenci 9. sınıftan itibaren burası bir meslek okulu. Geldiğinde her işlediğimiz konuda bir güdüleme çalışması. Bu işin ona hayatında nerede lazım olacağı ile ilgili her işte bir güdüleme çalışması yapıyoruz. Daha sonra çevredeki iş imkanlarını tanıtıyoruz yer yer... Onları sürekli motive etmek amacıyla hangi iş yerlerinde çalışabilecekleri ile ilgili bilgilendirmeler yapıyoruz...”*,

Ö4 *“ Öğrencilere meslek kazandırmanın yanında, para kazanabilecekleri ve bağımsız yaşayabilecekleri konusunda motive edici konuşmalar yapıyoruz.”* şeklinde ifade etmektedir.

Ö5'in *“ Onu genelde el sanatları öğretmenleri şöyle yapıyor. Nerelerde çalışabileceklerini. Genelde zaten tekstil üzerine oluyor ya. Bizim de bulunduğumuz iş küçük bir iş olduğu için hangi kurumda çalışabileceklerini, nereye yönlendirebileceklerini, kimler nerede çalışabilecekse oraya yönlendirme yapıyorlar diye ben görüyorum. Bir öğrencimiz vardı mesela onu tekstil yönlendirmişlerdi. O tekstilde çalışıyordu.”* bu ifadesiyle mesleki yönlendirmeyi ağırlıklı olarak el sanatları öğretmenlerinin yaptığını belirtmiştir.

Öğretmenlerin işe geçiş sürecinde mesleki yönlendirme kapsamında yaptıkları diğer bir çalışmanın fabrika ve atölye tanıtımı olduğu görülmektedir. Öğretmenler, fabrika ve atölye tanıtımının öğrencilerin motivasyonunu artırıcı, öğrenciyi güdüleyici ve bilgilendirici olduğunu ifade etmektedir. Öğretmenler bu konu hakkındaki görüşlerini;

Ö8 “...ilçemizdeki fabrika ve tekstil atölyelerinin tanıtımını yapmaya çalışıyoruz...”

Ö9 “... Müdür yardımcımız bu konu hakkında öğrencilerimize bilgilendirmeler yapıyor sağ olsun. Ondan destek alıyoruz genelde. Öyle işlerimizi yürütmeye çalışıyoruz. Hem öğrencilerimiz daha sağlıklı bilgi edinebiliyor hem de bizim işimiz kolaylaşıyor. Bu bilgilendirmeler genelde ilçe ve çevre illerde tekstil fabrikalarının varlığı ve buralarda çalışabileceği şeklinde oluyor...”

Ö10 “ Okulumuzda öğrencilerimizi işe geçiş sürecine yönelik bilgilendirme amacıyla belirli aralıklarla iş yeri tanıtım ziyaretleri yapılmaktadır. Bu sayede öğrencilerin motivasyonları artmakta ve alan derslerine daha hevesli katılım sağlamaktadırlar.” şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenlerin işe geçiş sürecinde mesleki yönlendirme kapsamında yaptığı İŞKUR iş birliği ve kariyer günleri çalışmasının yapıldığı belirtilmiştir. Bu çalışma ile öğrencilere iş imkanları hakkında bilgi verildiği ifade edilmiştir. Ö3 bu konu hakkındaki görüşlerini “...hatta geçtiğimiz dönemlerde İŞKUR ile alakalı bir görüşmemiz oldu. Bu kariyer günleri kapsamında okulumuza İŞKUR personeli davet edip öğrencilerimize ve velilerimize bunu anlatmalarını istedik. Bu yıl kariyer günleri kapsamında bu çalışmayı tamamlayacağız.” şeklinde ifade etmiştir.

4.3.3. EKPSS’ye Yönlendirme Çalışmaları

Öğrencilerin EKPSS sınavına hazırlanmaları ve bu sınavla kamu kurumlarına yerleşme imkanları hakkında bilgilendirilmesi bu yaklaşım baz alınarak yapılan çalışmalardır. Öğretmenlerin işe geçiş sürecinde yaptığı veli iş birliği ve bilgilendirilme, E-KPSS bilgilendirme ve yönlendirme çalışmaları bu kapsamda ele alınmıştır.

Öğretmenler EKPSS bilgilendirme ve yönlendirme çalışmaları kapsamında; öğrencilere EKPSS hakkında bilgi verilmesi, sınava hazırlanması için destek sağlanması, E-KPSS sınavı ile memur olarak işe girme potansiyelinin vurgulanması gibi çalışmalar yaptıklarını belirtmektedir. Bu konu hakkındaki öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö6 “...bizim EKPSS sistemimiz var. Onlara yönlendiriyoruz. Benim öğrenci mesela girdi bu sene. Ben soruları da gördüm. Çocukların düzeyine yani bizim öğrencim çoğunun

yapabileceği düzeyde sorular. O şekilde de mesela sadece meslek değil de memurluk olarak da işe geçebiliyorlar...’’

Ö4 ‘... buradan sonrasında çıktıklarında EKPSS olduğunu, bir memuriyeti geçiş haklarının olduğunu ve ondan sonra kendi para yönetimlerini kendilerinin yapabileceğini, kendilerinin para kazanabileceğini söylüyorum. Bu onları birazcık daha okula ısındırıyor, daha çok bu olaya tatmin oluyorlar...’’

Ö8 ‘... EKPSS hakkında bilgi verip bu sınavla da kurumlara yerleşebileceklerini anlatıyoruz.’’

Ö9 ‘... Müdür yardımcımız bu konu hakkında öğrencilerimize bilgilendirmeler yapıyor sağ olsun. Ondan destek alıyoruz genelde... EKPSS hakkında da bilgilendirme yapıyoruz.’’

Öğretmenlerin işe geçiş sürecinde yaptığı çalışmalardan biri de veli iş birliği ve bilgilendirmesidir. Öğrenci velileriyle düzenli iletişim kurarak, öğrencilerin mezuniyet öncesi ve sonrası hangi yolları izleyebileceği konusunda aileler bilgilendirilerek, sürecin hem öğrenci hem de veli tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmaktadır. Öğretmenler konu hakkında görüşlerini;

Ö3 ‘ Biz okulumuza öğrenci kaydederken velisiyle beraber gelip de kaydolan öğrencilerimize bilgilendirmeyi yapıyoruz. Ama bizim öğrencilerimiz çoğunlukla 8. sınıfta özel eğitim sınıfından mezun olup da nereye gittiğini bilmeden doğrudan buraya gelen öğrenciler oluyor. Onlara da zaman içerisinde velisiyle irtibat halinde olduğumuzda, özellikle mezuniyete yakın dönemlerde ve bu E-KPSS sınavları var, oraya başvurulacak dönemlerde özellikle, velilerle iletişime girip bunları nasıl bir yol izleneceği, mezun olduklarında E-KPSS ile kamu kurumlarında memur olarak çalışabilecekleri hakkında bilgilendirme yapıyoruz...’’

Ö8 ‘ Veliler ile bireysel görüşüyoruz. Veliyi bilgilendiriyoruz. EKPSS süreci hakkında bilgi verip gerektiğinde yönlendirme yapıyoruz, yardımcı oluyoruz.’’ şeklinde ifade etmiştir.

4.4. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere meslek kazandırma sürecinde okulun donanım durumu

Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere meslek kazandırmada okulunuzun sahip olduğu donanım hakkında neler düşünüyorsunuz? sorusuna verilen öğretmen cevaplarını, öğretmenlerin donanımın yeterliliği ve yetersizliği hakkındaki görüşleri olarak iki ana temada incelenmiştir.

4.4.1. Öğretmenlerin donanımın yeterliliği hakkındaki görüşleri

Öğretmenlerin çoğu okulun mevcut donanımını temel mesleki becerileri kazandırılması için yeterli bulmakta, bu yeterliliği belirli alanlar ve faktörler üzerinden açıklamaktadır.

Ö1 “ Yani donanım olarak bizim aldığımız konularda çok yetersiz değiliz. Meslek becerisi kazandırma konusunda donanım yeterli. Ama üzerine ilave edilebilecek şeyler var mı? Var illaki. Tabii bu bizim devletin bize gönderdiği ödeneklerle alakalı. Biz ilk başladığımızda makinelerimiz bile yoktu mesela. Zamanla ihtiyacımıza göre, işlediğimiz konulara göre devlet imkân sundukça, ödenek gönderdikçe en iyi şekilde değerlendirmeye çalışıyoruz.” ve

Ö2 “ Bizim okulumuz zaten çok uzun bir geçmiş olan bir okul değil. Atölyemizi biz kendimiz kurduk. Modüler programlarımızın içeriklerine göre malzemelerimizi oluşturduk. İşte her yıl gelen malzemelerle ilgili teminini kullanacağımız malzemelerle ilgili ödenekler doğrultusunda biz bu ihtiyaçlarımızı gideriyoruz. İşte nedir makinelerimizin bakımları ile ilgili zaten biz ilgileniyoruz. Eksiklikleri alan şefi olarak atölye şefleri olarak idareye bildiriyoruz. Onların teminini sağlıyoruz. Öyle bir eksikliğimiz yok. Daha iyi olabilir mi? Tabii ki daha iyi olabilir. Ama şu anda bizim işlediğimiz müfredat doğrultusunda gayet yeterli.” İfadeleriyle donanımın devlet ödenekleri ve okulun kendi imkanları doğrultusunda giderilerek temel mesleki becerilerin öğretilmesi açısından yeterli olduğunu belirtmiştir. İlk başta eksikliklerinin bulunduğu ancak zamanla geliştirildiği de vurgulanmaktadır.

Okulun mesleki beceri kazandırmada araç-gereç ve donanım bakımından yeterli olduğunu belirten öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

Ö6 “ Şimdi donanım olarak hani biz tam şöyle söyleyebilirim temel beceriler veriliyor. Bu temel beceriyi verecek donanımına sahip okulumuz. Atölyelerimiz var. Atölyelerimizde makinelerimiz, bunlar için gerekli olan malzeme ve araç gereçler var. Ben bir eksiklik görmüyorum açıkçası. Kesin ben o kadarını görüyorum. Temeli veriyor en azından bir makinayı ya da iğne, iplik, ip kesme falan onları veriyorlar.”

Ö4 “ Meslek kazandırmada aslında okulda çok sıkıntı yok. Herkes elinden geleni de yapıyor. Buradan çıktığında bir meslek sahibi olabilecek öğrenciler var. Atölyelerimiz var. Temel mesleki beceri kazandırmada yeterli donanımına sahip...”

Ö7 “ Yeterli derece. Çok yeterli. Zaten okulumuzda matbaa ve el sanatları bölümleri olduğu için bu iki bölümünde atölyesi ve malzemeleri mevcut bir sıkıntı yok. Her sene ödenek gelerek eksikler olursa yenileniyor.”

4.4.2. Donanım yetersizliği ile ilgili öğretmen görüşleri

Öğretmenlerin birçoğu okulun fiziksel, teknolojik ve araç-gereç açısından eksikliklerin olduğunu donanımın yeterli olmadığı konusunda görüş bildirmiştir.

Ö3 “...okulumuzda açılış itibariyle el sanatları ve matbaa atölyelerimiz mevcut. Bu bölümlerde her gün yeni şeyler çıkıyor. Matbaada mesela en azından bir bilgisayar programı. Her yıl Windows 10’u çıkıyor, 15’i çıkıyor. Ama bizim bunu yakalamamız pek mümkün olmuyor. Yani donanım olarak okulumuzun yeterli olduğunu söyleyemeyiz.” ifadesiyle okuldaki donanımın teknolojik eksikliklerden kaynaklanan yetersizlik olduğunu belirtmektedir.

Ö8 “Donanım olarak az olduğunu düşünüyorum. Araç gereçlerle desteklenmeli. Üst makamlara bildirilmeli ve onlardan yardım istenmeli. Biraz daha destek istenmeli. Donanımın yetersiz olduğunu düşünüyorum.” şeklindeki ifadesiyle araç-gereç eksikliğinden kaynaklanan donanım yetersizliğini belirtmektedir.

Ö9 “... Donanım tam olarak yeterli değil geliştirilebilir.... Ama donanım olarak teknolojik gelişmeler takip edilip yenilikler atölyelerle birleştirilebilir. Donanım tam olarak yeterli demek mümkün değil geliştirilmeli.” ifadesiyle atölyelerin teknolojik açıdan yetersizliğini dile getirmiştir. Teknolojik gelişmelerin atölyelere uyumlu hale getirilerek kullanılmasının gerekliliği vurgulamıştır.

Ö10 “Meslek kazandırma hususunda okulumuzun yeterli donanıma sahip olmadığını düşünüyorum. Okulumuz yapı itibariyle eski bir binada var olmaya çalışmaktadır. Bunun yanı sıra alan derslerinde malzemeye erişme konusunda yer yer sıkıntı yaşanmaktadır. El sanatları atölyesinde kullanılacak malzemeye ulaşmakta sıkıntı yaşandığı durumlar olmaktadır. Okulumuz donanım bakımından daha da geliştirilmelidir...” şeklindeki görüşüyle okulun donanım ve araç-gereç temini konusunda yetersiz olduğunu ifade etmiştir.

Öğretmenlerin bazıları alternatif meslek alanlarının eksikliği konusundaki yetersizlik hakkında görüş bildirmiştir. Öğretmenler okulun mevcut konumu ve çevre şartlarını da dikkate alarak hayvancılık, çiftçilik, ahşap işleme, tarım gibi alanların açılabileceğini vurgulamıştır. Bu konu hakkında öğretmenlerin görüşler şu şekildedir:

Ö5 “Yani meslek aslında ben sadece el sanatları üzerinde olması taraftarı değilim. Çünkü burada bizim bahçemiz var, toprağımız var. Ben farklı meslekleri de kazandırmak gerektirdiğini düşünüyorum. Çiftçilik olabilir, hayvancılık olabilir. Burası çiftçilik ve hayvancılık memleketi. Bu konuda biraz eksik kaldığını düşünüyorum. Sadece el sanatlarına yönelerek biraz da aslında sığ kaldığını düşünüyorum. Benim tercihim mesela burada bahçeler

bölünebilir, çocuklara her sınıfa bir bahçe verilebilir. Tarım yapılabilir. Benim açımdan biraz yetersiz olduğunu düşünüyorum.”

Ö3 “... okulun fiziki şartları bakıldığında, bir de bu öğrencilerin geldiği yer aslında Suluova'da daha çok tarım veya hayvancılık ya da bunun yanı sıra bir ahşap atölyesi tarzında atölyelerimizin olmuş olması daha faydacı olacaktı.”

Ö10 “...Okulumuz bulunduğu konum itibariyle şehirden uzakta yer almakta, bu durumun avantajı olarak Tarım bölümüne yönelik gelişim daha mümkündür. Örnek vermek gerekirse sera için yeterli büyüklükte arazi ve toprak mevcuttur.”

4.5. Zihinsel yetersizliği olan bireylerin iş sahibi olmasını sağlayan beceriler

Sizce okulda öğretilen becerilerden hangileri zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin gelecekte iş sahibi olmasını kolaylaştıracak becerilerdir? Sorusuna verilen öğretmen yanıtları; mesleki beceriler, temel akademik beceriler, bağımsız yaşam ve sosyal beceriler olmak üzere 3 ana başlık altında incelenmiştir.

4.5.1. Mesleki Beceriler

Öğretmenlerin büyük bir kısmı, öğrencilerin mezun olduktan sonra iş bulmalarını sağlayan en önemli faktörlerden birinin meslek derslerinde kazandıkları beceriler olduğunu vurgulamaktadır. Özellikle tekstil ve el sanatları alanında verilen eğitimlerin, öğrencilerin tekstil fabrikalarında iş bulmasını kolaylaştırdığı belirtilmiştir. Öğretmenler, tekstil sektöründe iş bulma imkanının en önemli becerilerinden birinin dikiş, nakış ve makine kullanımı olduğunu belirtmiştir. Öğretmenler bu konudaki görüşlerini;

Ö1 “ İşte burada dikiş makinesi kullanıyorlar. Dikiş, nakış, makine öğretimi tekstil fabrikalarında iş bulma imkânı sağlıyor. İşte bir koyduğu normal düz dikişti, el dikişiydi. Yani yapabilecek olan çocuk tüm örneklerimiz var. Tekstilde iş imkânı bulabiliyorlar. Çocuklarımız mesela o örme tekstilde karşılaştığımız öğrencimize nasıl işte alışabildin ortama diye sorduk biz mesela. Hocam siz gösterdiniz ya dedi. Yani o kadar insanın içinde onu duymak gayet gurur verici bir şeydi. Çok güzel. Var yani tek stilde iş yapabilecek.”

Ö2 “ Şimdi çağımız zaten sanayi çağındayız. Yani artık makinelerin çok fazla kullanıldı. O yüzden biz makinelere özellikle erkek öğrenciler için biraz daha ben eğilim gösteriyorum. Hani seri bir şekilde makineleri kullanmaları, düzgün bir şekilde kullanmaları konusunda daha çok şey yapmalarına fırsat tanıyorum. İş yapmalarına fırsat tanıyorum. Yani en çok makina, kesim yani bizim aslında atölyede kullandığımız her şey sanayide onların işine. Çünkü ne kadar sanayi şey olsa da orada da bu tarz işler yapılıyor. Hani en basitinden

söyleyeyim bir iplik temizleme işi bile. En donanımlı yerde bile bu insan eliyle yapılan şeyler. Ama en çok makina üzerine.”

Ö3 “...Biz Suluova’dan yola çıkarak şunu söyleyebilirim ki bizim zaten halkımızın çoğunluğu tekstil sektöründe çalışıyor. Merzifon Organize Sanayi Bölgesi’nde bulunan tekstil firmalarının yarısı belki de personeli Suluova’dan karşılıyor. Yine Suluova’da da bayağı bir personel aynı şekilde kendi bünyesinde Suluova’daki organizedeki atölyelerde çalışıyor tekstil firmalarında. Suluova’dan Ladik’e gidenler var mesela tekstil anlamında. Bu konuda bizim öğrencilerimize iş olarak gelecekte söyleyebileceğimiz şey buradaki el sanatları atölyelerinden o bölümde olabildiğince faydalanıp oraya hazırlıklı yani bir şeyleri biliyor olarak gitmesi en azından dikiş makinesini tanıyor halde kullanabiliyor halde gitmesini sağlamak ve şu anda bizim zaten bu firmalarda çalışan mezun öğrencilerimiz de mevcut...”

Ö5 “.... El sanatları dersinde öğrendikleri el işi ve dikiş nakış makinelerinin kullanımlarının öğrenilmesi ilerde ilçemizde olan tekstil fabrikasında rahatlıkla çalışabilmesini sağlıyor. Bu da bu öğrenciler için gayet büyük bir adım.”

Ö6 “Yani şimdi iş sahibini kolaylaştıracak beceriler, şimdi mesleğe yönelik dersek tekstil. Zaten herhalde 3 tane branş var bildiğim kadarıyla. Biri matbaa kapalı, ona öğretmenimiz yok. Tekstille ilgili var, yani keşke başka branşlar da olsaydı.... Ama mesleğe yönelik söyleyecek olursak atölyelerde öğrendikleri dikiş, nakış, makine kullanımı, kesme, boyama bunları söyleyebilirim.”

Ö7 “Son derece makineleri falan güzel kullanıyorlar. İğneleri iyi tutuyorlar. Ütü konusunda son derece becerikliler, el becerileri gelişmiş vaziyettedir. Bu da bir tekstil fabrikasında bir işe girdiğinde çok işine yarıyor. Yani dikiş, nakış, el becerileri, makine kullanımı, ütü yapma, kesme bunların hepsi ilerde meslek sahibi olurken onlara yardımcı oluyor.”

Ö8 “El sanatları olduğunu düşünüyorum ben. El sanatları dersindeki dikiş, nakış, kesme, makine kullanımı ve ütü yapma gibi beceriler iş bulmalarını kolaylaştırdığını düşünüyorum...”

Ö9 “Bir de meslek öğretmenlerimiz var. Onlar da dikiş nakış öğretmeye çalışıyorlar. O şekilde çocuklar bir meslek sahibi olsun, ileriye yönelik hayatlarında başarılı olsunlar diye hepimiz birlikte uğraşıyoruz. Eskiden bir de matbaa öğretmenimiz varmış. Onun tayini çıkmış maalesef. Öyle bir durum var şu anda. Matbaa haricinde diğer açık olan meslek dersi alanında öğrendikleri beceriler meslek kazanmalarında yardımcı oluyor.”

Ö10 “Okumuzda meslek derslerinde kazandırılması hedeflenen becerilerden daha çok uygulamaya yönelik olan kazanımlar öğrencilerin gelecekte iş sahibi olmasını

kolaylaştırmaktadır. Örneğin el sanatları dersinde dikiş makinesi kullanımı, dikiş, nakış, örme becerisi, kesme, matbaa bölümünde serigrafik baskı yapılması öğrencilerin ileriye dönük alanlarıyla ilgili meslek sahibi olmalarını kolaylaştırmaktadır.” Şeklinde ifade etmişlerdir.

Öğretmen görüşleri, meslek derslerinde kazandırılan dikiş, nakış, makine kullanımı gibi becerilerin, öğrencilerin özellikle tekstil sektöründe iş bulmalarını sağladığını göstermektedir.

4.5.2. Temel Akademik Beceriler

Bazı öğretmenler, öğrencilerin iş hayatında başarılı olabilmeleri için yalnızca mesleki becerilerin değil, temel akademik becerilerin de önemli olduğunu vurgulamaktadır. Özellikle okuma yazma ve temel matematik becerilerinin, öğrencilerin iş ortamında bağımsız hareket edebilmelerini sağladığı ifade edilmiştir. Öğretmenlerin bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

Ö8 “... Okuma yazmanın olduğunu ve teknolojiyi çok iyi kullanırlarsa bir şeyler yapabileceklerini düşünüyorum.”

Ö9 “ Şimdi bizim verdiğimiz temel okuma yazma eğitimiyle temel matematik çok faydalı olacağını düşünüyoruz.... O şekilde çocuklar bir meslek sahibi olsun, ileriye yönelik hayatlarında başarılı olsunlar diye hepimiz birlikte uğraşıyoruz...”

Bu görüşler, öğrencilerin iş yerinde verilen talimatları anlayabilmesi ve hesap yapabilmesi gibi becerileri kolaylıkla yapabilmesi için temel akademik becerilerin önem taşıdığını göstermektedir.

4.5.3. Bağımsız Yaşam ve Sosyal Beceriler

Öğretmenlerin bazıları, öğrencilerin işe yerleşmesini kolaylaştıran en önemli faktörlerden birinin sosyal beceriler ve bağımsız yaşam becerileri olduğunu belirtmiştir. Özellikle öz bakım, mutfak becerileri, iletişim becerileri ve özgüvenin iş hayatında öğrencilerin kabul edilmesini kolaylaştırdığı vurgulanmıştır. Bu konu ile ilgili öğretmenler görüşlerini;

Ö4 “ Bence özellikle kendi özgüvenlerinin olması gerekiyor. Kendilerine güvenmeleri gerekiyor ve kendi otokontrollerinin olması gerekiyor. Meslekle belki çok alakalı değil ama bence çocuklar otokontrollerini sağladıklarında bir öğretmenin kontrolü olmadan kendi işlerini yapabilmeyi öğrendiklerinde ve beraberinde kendilerine güvenmeye başladıklarında çoğu şeyi zaten 9.sınıfta bile yapabiliyorlar. Temeli oluyor. Bence özgüven ve otokontrolleri olduğunda gerisi bir şekilde geliyor. Meslek derslerinde öğretilen dikiş nakış ve el becerileriyle bir ürün ortaya koyabildiklerini görmek tabii ki özgüvenlerini daha da artırıyor.”

Ö6 “ Mesela ben, yeni müdürümüzle de bunu konuştuk. Mutfak olsaydı da

çocukların kendi günlük yaşamlarına en azından sürdürebilecek bir şeyler öğrenselerdi. Mesela bir oda olsaydı orada temizliği öğrenseler, nasıl bakım yapmayı falan, temel yaşam becerilerini öğrenselerdi. Yani bence tamam atölyeler, el sanatları güzel. Keşke bir de mutfak temel yaşam becerileri, öz bakım becerilerini öğrenebilecekleri de bir bölüm olsaydı iyi olurdu. Çünkü sadece meslekle olmuyor. Bu becerilerinde iş bulmada önemli olduğunu düşünüyorum. Gittiğinde de bu çocuklar öz bakım becerilerini bilmeleri gerekiyor. Küçük bir şeyde dışlanabiliyorlar maalesef...” şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenlerin bu şekildeki görüşleri, iş yerinde başarılı olabilmek için sosyal becerilerin ve günlük yaşam becerilerinin de en az mesleki beceriler kadar önemli olduğunu göstermektedir.

4.6. Zihinsel Engelli Bireylerin İstihdamı ile İlgili Yapılacak Çalışmalar

“Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin istihdamı ile ilgili hangi çalışmalar yapılmasını istersiniz?” sorusuna öğretmenlerin verdiği cevaplar; engelli birey zorunlu çalıştırma oranlarının esnetilmesi, devlet destek ve teşvikleri, işyeri ile eğitim kurumu iş birliği ve işveren önyargılarının giderilmesi başlıkları altında incelenmiştir.

4.6.1. Engelli Birey Zorunlu Çalıştırma Oranının Esnetilmesi

Öğretmenler, özel sektörde belli bir yüzdelik oranda engelli birey çalıştırma zorunluluğu olduğunu fakat bu zorunluluğun çoğu zaman yerine getirilmediği ve bu oranların esnetilip artırılabilirliğini belirtmektedirler. Ayrıca, sadece belirli sektörlerde değil, farklı alanlarda da engelli istihdamının sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Bu konu ile ilgili öğretmenler görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Ö1 “Özel sektördeki engelli çalıştırma yüzdeliğine işverenin dikkat etmesini isterim mesela... fabrikaların ve işverenlerin engelli birey istihdamı konusunda daha hassas hatta onlara kolaylık sağlayacak iş imkânı sunmasını isterdim.”

Ö2 “Şimdi şu olabilirdi mesela, özel sektörde hani bir yüzdelik engelli sayısı var. Bence bu sayı daha da esnetilebilir yani daha da artırılabilir, esnetilebilir... Yani bence bizim çocuklarımız buradan mezun olduktan sonra yapabileceği iş doğrultusunda kesinlikle boş bırakılmamalı...”

Ö7 “... Ama belki şöyle bir uygulama olabilir. İşyerlerinde engelli çalıştırma oranları iş alanına göre artırılabilir...”

Ö8 ‘... Yeteneğine uygun bir alanda yapabileceği işlere göre istihdam sağlanmalı bence. İş yerlerinde belli bir oranda engelli çalıştırma şartı olduğunu biliyorum bu oran artırılabilir bence uygun alanlarda.’

Ö10 ‘ Gerek kamu sektörü gerek özel sektör olsun tüm işletmelerin belirli bir oranda engelli birey çalıştırma zorunluluğu vardır ama bu zorunluluk her zaman yerine getirilmemektedir. Yasalarla belirlenmiş bu zorunluluğun uygulanması zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin istihdamı ile ilgili yapılabilecek en değerli çalışmadır.’

Bu konu hakkındaki öğretmen görüşleri, kanunlarla belirlenen engelli istihdam kotasının artırılması, denetimlerinin daha sıkı yapılmasının gerekliliğini ve sektör çeşitliliğinin sağlanması gerektiğini göstermektedir.

4.6.2. Devlet Destek ve Teşvikleri

Öğretmenler, devletin engelli birey istihdamını artırmak için daha fazla teşvik mekanizması oluşturması gerektiğini ifade etmektedir. Özellikle sosyal güvenlik destekleri, sigorta primleri ve asgari ücret desteği gibi uygulamaların işverenleri teşvik edebileceği belirtilmiştir. Öğretmenler bu konudaki görüşlerini;

Ö3 ‘ Öğrencilerin istihdamı şöyle bizim öğrencilerimiz dediğim gibi özel öğrenciler olduğu için bu mecburiyet olmasa işte o engelli birey çalıştırma mecburiyeti olmamış olsa pek çalıştırılacağını düşünmüyorum. O yüzden firmalara işte devlet olarak sadece o kontenjanı belirlemekten ziyade teşvik etmek işte bizim öğrencimizi EKPSS 'de sınavıyla bir kamu kurumuna alıp işte kamu kurumunda istihdam etmek... engelli birey çalıştıran kurumlara mesela sosyal güvenlik desteği yani sigorta primlerini hiç almayacağız dese bugün bir tane kamuda engelli çalıştırmak yerine 10 tane dışarıda özel sektörde çalıştırabilirsin veya işte asgari ücretini ben ödeyeceğim dese mesela kamu bu şekilde kamuda çalıştıracağı bir tane engelli birey yerine 3 tane engelli bireyi özel sektörde çalıştırabilir. Bu şekilde daha kapsamlı olur daha fazla aileye dokunulur yani. Kimse zaten çalışarak işte benim çocuğum gitsin ya da engelli birey çalışsın zengin olsun bilmem ne maksadında değil kendi yaşamsal ihtiyaçlarını karşılasın. O yüzden de işte kamudaki bir çalışan engelli bireye işte 40 bin 50 bin civarı bir ödeme yapmak yerine işte asgari ücretli özel sektörde istihdam edilmesini desteklense 3 kişi faydalanır. Hani bu benim kendi şahsi fikrim daha çok insana dokunmak adına.’

Ö6 ‘... Bizim çoğu öğrencimiz hani böyle beden işini çok güzel yapabilecek durumda.... Engelli birey çalıştıran işverenler devlet tarafından desteklenebilir mesela.’

Ö7 “... işverenlerde bu konuda daha özverili olduklarında istihdam konusunda sıkıntı yaşanacağını düşünmüyorum. Ama belki şöyle bir uygulama olabilir... engelli çalıştıran işyerlerine devlet teşvik amaçlı destek verebilir.” şeklinde belirtmiştir.

Bu görüşlerde, işletmelerin ve işverenlerin teşvik edilmesi ve devlet tarafından desteklenmesiyle zihinsel yetersizliği olan bireylerin istihdamının artırılabilirliği vurgulanmıştır.

4.6.3. İşyeri ve Eğitim Kurumlarının İş birliği

Öğretmenler, işyeri ile eğitim kurumlarının iş birliği içinde olması, öğrencilere danışmanlık hizmetleri verilmesi gerektiği yönünde görüş belirtmiştir. Ayrıca öğretmenler öğrencilerin yerel işverenlerle doğrudan ilişkilendirilmesi gerektiğini de vurgulamıştır. Öğretmenler bu konudaki görüşlerini;

Ö5 “İstihdamıyla ilgili şöyle çalışmalar yapılmasını isterdim. Mesela Suluova’da bir tekstil alanında şöyle bir ihtiyaç var. Bizim de öğrencilerimizden atıyorum bu kadarı, bu ihtiyacı karşılıyor. Bizim bir artık danışman mı olabilir ya birisi Suluova’ya gezerek Suluova’daki tekstil alanındaki ihtiyaçları belirlemesi ve öğrencileri tanıması ve aradaki ilişki kurması güzel olur. Zaten onu biz yapacak gibi görüyoruz. Mesela ben 12.sınıfta benim çocukların adına yapacağım. Bakacağım ne yapıyorlar ne yapamıyorlar. Suluova’da nasıl bir ihtiyaç var sorarız. 2-3 tane yeri var zaten toplamda. Orada bir ilişkilendirme kurulması lazım.”

Ö7 “Çevrede bulunan fabrikalarla iş birliği yapılmaktadır. Onların görüşlerini ve iyi dileklerimizi bildirerek bu çocuklarımızın hem kendilerine hem vatana millete hayırlı olacaklarından emin olduğumuz için, onlar da ayrıca bunların üzerinden kar edeceklerini bildiğimiz için gerekli ilişkileri kurulmaktadır...” şeklinde ifade etmişlerdir.

Bu görüşlere göre okul-işveren iş birliği ile daha sağlam bir istihdam ağı kurularak zihinsel yetersizliği olan bireylerin istihdamını artırmak mümkündür.

4.6.4. İşveren Önyargılarının Giderilmesi

Öğretmenler, işverenlerin zihinsel yetersizliği olan bireylere karşı önyargılarının olduğunu belirtmiştir. Öğretmenler, işverenlerin engelli bireyler hakkındaki önyargılarının giderilmesi gerektiğini ve onları daha iyi tanımaları için bilinçlendirme çalışmalarının yapılmasının önemli olduğunu ifade etmektedir. Bu konu hakkında öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö1 ‘‘İşverenlerin zihinsel engelli öğrencilerimize karşı önyargılı olmamaları gerekiyor bence. Gelip okulumuzda öğrencilerin ne yapıp yapmadığını gözlemlemesini isterim. Böylelikle önyargılı davranışları biraz olsun törpülenmiş olur.’’

Ö6 ‘‘ Mesela fabrikalardan birileri gelsinler bizim öğrencilerimizi, okulumuzu görsünler. En azından bir gün böyle her atölyeye girsinler, çocuklar neyi yapabiliyorlar, temeli neymiş görsünler isterdim. Evet, isterdim. Sadece mesela tekstil de değil. Bizim çoğu öğrencimiz hani böyle beden işini çok güzel yapabilecek durumda. İşverenlerin bu konuda daha anlayışlı bir yaklaşımla, önyargısız bir şekilde bu çocuklarımızı istihdam etsin isterdim.’’

Bu görüşler, işverenlerin zihinsel yetersizliği olan bireylere karşı farkındalıklarını artırmak ve önyargılarını gidermek için çeşitli bilinçlendirme programlarının düzenlenmesi gerektiğini göstermektedir.

4.7. Meslek Dersi Programlarının Etkili Uygulanması İçin Beklentiler

‘‘Meslek dersi programlarının etkili bir şekilde uygulanması adına beklentileriniz nelerdir?’’ sorusu ailelerden, öğretmenlerden, okul idaresinden ve bakanlıktan beklentiler olmak üzere gruplandırılarak sorulmuştur.

a) Meslek dersi programlarının uygulanması adına ailelerden beklentiniz nelerdir? Sorusuna öğretmenler verdiği cevaplarda ailelerin çocuklarını tanımaları ve kabul etmeleri, eğitim sürecine katılmaları, okul-aile iş birliği ve aile desteğinin gerekliliği yönünde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenler, ailelerin çocuklarının yeteneklerini, güçlü ve zayıf yönlerini tanımaları, onları olduğu gibi kabul edip beklentilerinin gerçekçi olması gerektiği yönünde görüşler belirtmiştir. Bu konu hakkında görüşlerini öğretmenler şu şekilde ifade etmiştir:

Ö4 ‘‘ Bence aileden beklentiler birazcık daha bunları benimsemeleri. Çünkü veli çocuğun durumunu benimsemeyince beklentisi yüksek oluyor. Mesela ben görmedim ama origami yapıyorlar çocuklar şu anda. Mesela ailelerden şey tepkisi alıyorlarmış, bunu mu yapıyorsunuz okulda? Biz sizi bunun için mi gönderiyoruz? Çocukların bu yaptığı şeyleri hafife almaktansa ne kadar güzel yapıyorsun, işte tabii ki yapabilirsin şöyle güzel olur, böyle güzel olur, onları desteklerseler. Bu sefer burada öğretmenlerin işi de çok kolaylaşıyor.’’

Ö8 ‘‘ Aile çocuğunu daha iyi tanımalı. Eksik yönlerini ve artı yönlerini daha iyi bilmeli. Psikolojik olarak da bunu kabul etmesi çok önemli. Kabullenmeyen aileler de var, öğrencinin durumunu. Çocuğa ters davranan, yanlış davranan, merhametsiz davrananlar da olabilir. O yüzden öncelikle işi kabullenmek çok önemli. Farkında olmak çok önemli.’’

Ö9 “ Şöyle bir durum var. Engelli öğrencilerin genelde ailesinde de problem oluyor büyük çoğunluğunda...Aile çocuğunu tanımalı ve kabullenmeli durumunu velilerimizde bu durum yok maalesef.”

Bu görüşler, ailelerin çocuklarını kabullenme sürecinde eksiklikler olduğunu ve bu durumun öğrencinin gelişimine olumsuz yansıdığını göstermektedir.

Öğretmenler, ailelerin yalnızca çocuğu okula göndermekle kalmayıp eğitim sürecinin içinde yer almalarının gerekliliğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmen görüşlerinde ailelerin sürece dahil olmalarının, öğrencilerin mesleki gelişimine katkı sağlayacağını vurgulamışlardır. Öğretmenler bu konu hakkındaki görüşlerini;

Ö5 “ Yani veliden beklentilerim evde pratik yapmak adına çocuklarla ilgilenmesini beklerdim. Çok göremiyorum onu.”

Ö1 “ Aileler çok ilgili değiller çocuklarla. Bizim en büyük sıkıntımız aile. Çok ilgili, çok alakalı birkaç veli var. Onlar da geliyorlar, gidiyorlar sürekli zaten. Ama çoğunluk yani çağırırsanız bile görüşmeye dahi gelmeyecek olduğu için maalesef...Onun için neredeyse çok veliden bir destek görmüyoruz.”

Ö6 “ ... Başka aileden isterdim yani destek gelsinler buraya. Mesela her gün bir veli gelsin. Mesela benim sınıfıma gelsin. Öğrencimin bir tane velisi. O günkü derslerin hepsine girsin. Öğrencisi nasıl yapıyor. Ya da şöyle yapabilir. Veli gelsin. Programı mesela bir öncesinden hazırlık yapsın meslek öğretmeniyle. Diyelim ki şimdi TEEL alma falan. Veli gelsin TEEL almayı öğrenciye öğretsin. Diğer öğrenciye de öğretsin. Bence veli öğretmen gibi, öğretmenimiz de meslek öğretmeni de onun danışmanı gibi olsun. Sürece veli de katılsın. Evet mesela veli ile öğrenci bir şey üretsinsin. Mesela bir nakış işlesinler, havlu işlesinler. İkisi de aynı deseni işlesinler mesela. Sürece katılır. Öyle olabilir.” şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenler, ailelerin okulla daha fazla iş birliğinin öğrencilerin başarısını etkilediğini görüşlerinde belirtmiştir. Birçok öğretmen, velilerin okul süreçlerine ilgisiz kaldıklarını ve iş birliğinin yetersiz olduğunu dile getirmiştir. Öğretmenler bu konuyla ilgili görüşlerini;

Ö1 “...Yani çocuk burada oyalansın diye gönderen veli var. Ya da işte buradan EKPS'ye girecek, kısa yoldan memur olsun, devlete atansın diye düşünen var. Farklı bakış açılarında veli potansiyelimiz...”

Ö3 “ Aileden bizim öğrencilerimizin yine diğer normal gelişen bireylere göre aileleri de o süreçten olumsuz anlamda etkilenmeleri daha çok oluyor. Ve ailelerimiz de bu sebepten ötürü müdür artık bilemiyorum tam da. Yani böyle normal gelişen bireylerin aileleri kadar okula karşı ilgileri oluşmuyor. Çok ilgili daha fazla ilgili velilerimiz de var. Ama genel manada ekonomik yapı olarak biraz daha alt gelir sınıftaki aileler olduğu için zaten kendi işlerinden

başlarını alıp okula veli toplantısına dahi gelemiyorlar. Ben hiç velisini görmeden mezun ettiğim öğrencilerim oluyor. O yüzden velilerimizden biraz daha ilgili olmalarını en azından okula aile iş birliğini geliştirmelerini böyle beklerim şahsen.”

Ö10 “ Ailelerden öğrencilerini önemli bir sebep olamadığı durumlarda devamsızlık oluşturmamaları, öğrencileri düzenli bir şekilde okula göndermelerini ve okul ile işbirliği içerisinde olmalarını bekleriz.” şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenler, ailelerin çocuklarını akademik, psikolojik ve duygusal yönlerden desteklenmesi gerektiğini belirtmektedir. Öğretmenler bu konu hakkındaki görüşlerini;

Ö2 “ Velilerden şöyle bizim çocuklarımız hep bir desteğe ihtiyaç duyuyor. Nasıl hem bire bir desteğe ihtiyaç duyuyor hem de bu işle ilgili psikolojik olarak, moral motivasyon olarak yaptığı işin desteklenmesi olarak da hep bir desteğe, çevreden de bir desteğe ihtiyaç duyuyor. Yaptıklarının önemsenmesini bekliyor her şeyden önce. Değer görmesini bekliyor. Öyle söyleyeyim. Basit bir iş de olsa biz çok basit işlerle başlıyoruz. Sonunda bayağı profesyonel işlere dönüştürdüğümüzü düşünüyorum. En önemli şey aslında destek. Mezun olan öğrencilerimizden, takip ettiğimiz öğrenciler bu şekilde ailesinden destek görenler aldıkları mesleki becerilerini devam ettiriyorlar. Aile desteği. Aile desteği en önemli destek.”

Ö6 “ Aileden daha fazla destek isterdik. Bizim çocuklarımız aileden çok az destek görüyorlar. Burada gerçekten öğretmenler ailedenkinden daha çok ilgileniyor. Kesin onu kimse inkâr edemez. Bir iki öğrencimiz var gerçekten aile üstüne düşmüş ama çoğunluğu burada daha çok ilgi görüyor maalesef.”

Ö8 “... Aile bu farkındalığı sağlayamadığı için öğrenciye ve öğretmene destek olmuyor. Ailenin desteğinin daha çok olmasını isterdim.”

Ö9 “... Aileden pek fazla destek alamıyoruz. Burada okulda biz ne yapabilirsek, öğretmen, okul idaresi, meslek öğretmenleri, sınıf öğretmenleri o şekilde devam edip gidiyor maalesef...” şeklinde ifade etmişlerdir.

b) Meslek dersi programlarının etkili bir şekilde uygulanması adına öğretmenlerden beklentileriniz nelerdir? Sorusuna öğretmenler tarafından verilen cevaplar incelendiğinde öğretmenlerin mesleki gelişimi, öğretmenlerin özel eğitim konusunda yetkinliği, öğretmenlerin sürekliliği ve istikrarı, öğrencilere bireysel yaklaşım konularında görüş bildirdikleri görülmektedir.

Öğretmen görüşlerinde, öğretmenlerin mesleki gelişimi ve kendini yenilemesi konusu hakkında öğretmenlerin hizmet içi eğitimlere ve mesleki gelişim programlarına katılarak kendilerini sürekli geliştirmeleri gerektiği vurgulanmıştır. Bu konu hakkında öğretmenler görüşlerini;

Ö2 “ Öğretmenlerden beklentim şu şekilde olabilir özel eğitimde çocuğa nasıl yaklaşılması gerektiğini bilmeli. Mesleki eğitim hizmet içi eğitimler olsun bunlara açık olmalı ve kendini geliştirmeli.”

Ö5 “ Öğretmenlerin yenilikçi ve gelişime açık olmasını isterdim. Hizmet içi eğitimlerle ve mesleki eğitimlerle kendilerini sürekli geliştirmelerini isterdim.”

Ö8 “ Öğrencileri hem mesleğe hem de hayatta tek başına yaşayabilecek şekilde eğitim vermeliler öğretmen arkadaşlarım. Öğrenci seviyesine göre yapmalıdır bunu. Hizmet içi eğitimlere katılarak güncel bilgileri takip etmeliler.”

Ö1 “ Öğretmenlerimizin ellerinden geleni hatta fazlasını yaptığını düşünüyorum. Ben okuldan gayet ortamdan da çalışma arkadaşlarımdan da çok memnunum... Bunun dışında gelişime ve değişime açık olmasını isterim.”

Ö9 “ Öğretmen arkadaşların gayet özverili çalıştığını düşünüyorum. Ama tabiki kendilerini mesleki eğitimlerle destekleyebilir geliştirebilirler.”

Ö7 “... Özel eğitimle ilgili kurs seminer hizmet içi eğitim gibi mesleki gelişim sağlayan faaliyetlerle kendilerini geliştirmeliler.” şeklinde ifade etmişlerdir.

Bu görüşler, öğretmenlerin çağın gereksinimlerine ayak uydurabilmesi ve öğrencilere en iyi eğitimi sunabilmesi için sürekli mesleki gelişim içinde olmalarının önemli olduğunu göstermektedir.

Öğretmenler, özel eğitimde yetkinlik konusunda zihinsel yetersizliği olan öğrencilere yönelik meslek dersi öğretmenlerinin daha donanımlı hale getirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu konuda hakkında öğretmenler fikirlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Ö10 “ Meslek dersi öğretmenlerimizin özel eğitim öğrencilerine yaklaşım konusunda özel eğitim kurs/ seminerlerinden geçirilerek bu alanda istihdam edilmesinin gerekli olduğunu düşünüyorum. Beklentim bu yönde öğretmenlerden.”

Ö9 “ ... Alan dışı olan öğretmenlerimizin bu alanla ilgili eğitim aldıktan sonra bu alanda çalışması öğrenci yararına olacaktır.”

Bu görüşler, özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin bu alanda çalışmaya başlamadan önce seminer ve kurslardan geçmelerinin önemli olduğunu göstermektedir.

Öğretmenler, öğretmen sürekliliği ve istikrarı konusunda özel eğitimde sürekliliğin önemli olduğu ve öğretmen sirkülasyonunun öğrencileri olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Bu konudaki görüşlerini öğretmenler;

Ö6 “ Öğretmenlerden beklentim şöyle olabilir mesleki anlamda hepsi donanımlı ama bu öğrenciler özel öğrenci olduğu için öğretmen değişikliklerine zor alışıyorlar. Her sene öğretmen sirkülasyonu olmayıp en azından öğrenciyi mezun edene kadar kalmasını isterim.”

Ö3 ‘‘ Okuldaki öğretmenlerimiz de genel manada iyi ama şöyle bir durum bizim okulumuzda sürekli bir öğretmen sirkülasyonu var...Okulunda diğer personel arkadaşları ile tartışan buraya geliyor. Görevlendirme. İşte ücretli öğretmen tamam eyvallah buraya geliyor. Yani gelsin gelmesin değil de seneye de gelsin sonuna da gelsin. Devamlı olsun maksadıyla söylüyorum. Bizim ilk dönem bir tane ücretli öğretmenimiz geldi. Başka bir okuldaki öğretmenimiz işte orada bir problem yaşamış bilmiyorum. Onu aldılar oraya onu verdiler buraya. Yani çok böyle öğretmenci zaten sıkıntılı. Böyle olunca daha büyük sıkıntılar oluşuyor. Ben öğretmenlerimizden de beklediğim açıkçası bir idareci olarak bu. Bu yani başka da gayet iyi gidiyoruz hiç problemimiz yok. ’’ şeklinde ifade etmişlerdir.

Bu görüşler, özel eğitimde çalışan öğretmenlerin uzun süreli olarak aynı öğrenci grubuyla çalışmasının, öğrencilerin gelişimi açısından kritik öneme sahip olduğunu göstermektedir.

Öğretmenler, öğrencilere bireysel yaklaşım konusunda her öğrencinin gelişim düzeyine ve bireysel farklılıklarına uygun şekilde eğitim verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu konu hakkında öğretmenler görüşlerini;

Ö1 ‘‘... öğrencilerle birebir ilgi, her öğrencinin gelişim düzeyini bilip ona uygun davranması çünkü buradaki çocuklarımızın durumları özel oluyor...’’

Ö2 ‘‘ Öğretmenlerden beklentim şu şekilde olabilir özel eğitimde çocuğa nasıl yaklaşılması gerektiğini bilmeli...’’

Ö7 ‘‘ Genellikle öğretmenlerimize zihinsel engelli çocuklarımıza gereken özeni ve saygıyı, sevgiyi göstermeleri yönünde önerilerimiz olmaktadır. Öğrencinin seviyesine, durumuna göre eğitim vermesi yararlı olacaktır...’’

Ö8 ‘‘ Öğrencileri hem mesleğe hem de hayatta tek başına yaşayabilecek şekilde eğitim vermeliler öğretmen arkadaşlarım. Öğrenci seviyesine göre yapmalıdır bunu...’’ şeklinde ifade etmiştir.

Bu görüşler, öğretmenlerin her öğrencinin bireysel ihtiyacına uygun bir eğitim planı oluşturmasının ve onları hayata hazırlayan bir eğitim vermesinin önemli olduğuna göstermektedir.

c) Meslek dersi programlarının etkili şekilde uygulanması adına okul idaresinden beklentileriniz nelerdir? Sorusuna öğretmenler tarafından verilen cevaplara bakıldığında öğretmenlerin; materyal desteği, sosyal etkinliklerin desteklenmesi, öğretmen görüşlerine açıklık ve çevre ihtiyacına uygun alan/atölye açılması konularında görüş belirttiği görülmektedir.

Öğretmenler, materyal desteği konusunda dersler için gerekli materyal, malzeme temini ve bunların bakımının okul idaresi tarafından yaptırılmasının gerekliliğini belirtmiştir. Bu konu hakkında öğretmenler görüşlerini;

Ö1 “.... Bir de atölyelerimizin ihtiyaç ve materyal temininde yardımcı olmalıdır.”

Ö2 “ İdareden beklentim... Materyal desteği sağlamasıdır...”

Ö3 “ Öğretmenlere materyal temini konusunda destek olmasını isterim.”

Ö5 “ Okuldan beklentim bu sonuçta materyal isteyen bir alan. Çeşitli materyallerle çalışılmasını isterdim.”

Ö7 “ Okul idaremizin yeterince özverili çalıştığını düşünüyorum. Fakat bunun yanında atölyelerimiz için materyal temininde yardımcı olmalarını isteriz tabii ki.”

Ö10 “ Okul idaresinden atölyelerde kullanılacak malzemeleri temin etmeleri, bakımlarının yapılmasında öncü olmaları beklenmektedir.” şeklinde ifade etmişlerdir.

Bu görüşler, atölye ve ders materyallerin eksiksiz sağlanmasının eğitim sürecinin verimliliğini artıracak ve okul idaresinin bu konuda daha fazla destek olması gerektiğini göstermektedir.

Öğretmenler, sosyal etkinliklerin desteklenmesi konusunda öğrencilerin topluma uyum sağlaması ve özgüvenlerini geliştirmeleri için sosyal etkinliklere daha fazla önem verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu konudaki görüşlerini öğretmenler;

Ö1 “ Okul idaremiz şu anda iyi. Yani en azından okulun kendi çevresi, bahçesi olsun, bizim atölyelerimiz, sınıflarımız ya da etkinliklerimiz olsun gayet ful şekilde değerlendirmeye çalışıyoruz şu anda. Çocuklarla bir 29 Ekim bayrama katıldık mesela. Yani orada bir toplum içinde bir arada olmaları, onların bir şey yaptıklarını görmeleri, kendilerine olan göz güvenleri havalarını bile değiştiriyor. Dediğim gibi spor etkinliklerine katılmaları, Amasya'ya gidip öğretmeniyle bir yerde yemek yemesi hoşuna gidiyor çocukların. Burada okul çapında da kendimiz bahçede etkinlikler yapıyoruz, piknikler yapıyoruz mesela. Gezi yapacağız önümüzdeki hafta Amasya'ya inşallah. Bu şekilde sosyal etkinliklere devam etmesini isterim tabii ki.”

Ö8 “ Okulumuz desteği veriyor ama tabii ki daha çok artırılabilir. Öğrenciler farklı alanlarda da kendilerini ifade etmeliler. O yüzden bol bol etkinliklere yer verilmeli diye düşünüyorum ben. Farklı etkinliklerle öğrencileri topluma kaynaştırmaya teşvik etmelerini isterdim okul idaresinden.” şeklinde ifade etmiştir.

Bu görüşler, sosyal etkinliklerin öğrencilere olumlu katkılar sağladığı ve okul idaresinin bu tür etkinlikleri desteklenmesi gerektiğini göstermektedir.

Katılımcılar, öğretmen görüşlerine açıklık konusunda okul idaresinin öğretmen taleplerine ve önerilerine açık olması gerektiğini belirtmiştir. Bu konuda öğretmenler görüşlerini;

Ö2 “İdareden beklentim etkinliklere ve öğretmen önerilerine açık olmasıdır... bir etkinlik yapmak isteyince destek olmasıdır.”

Ö3 “Okul idaresinin öğretmenlere etkinlik izni gibi konularda destek olmasını istiyorum.”

Ö4 “Okul idaresinden bu okul olarak çok bir beklentim yok. Çünkü zaten sağolsun müdürümüz yeter ki talep edelim, her şeyi sunuyor bize.”

Ö9 “Okul idaresi elinden gelen fazlasını yapmaya çalışıyor. Beklentimiz de devletimizin imkanları geliştikçe okulumuzun imkanları da gelişir inşallah. Bunun yanında öğretmenlerin etkinlik ve isteklerini de dikkate almalı.” şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenlerin okul idaresinden diğer bir beklentisi, çevre ihtiyacına uygun alan/atölye açılmasıdır. Öğretmenler çevredeki iş gücü ihtiyacını göre yeni meslek alanlarının açılması gerektiği ve atölyelerin yeni açılan alanlara göre geliştirilmesinde okul idaresinden beklentileri olduğunu ifade etmiştir. Bu konu hakkındaki öğretmenler görüşlerini;

Ö3 “...bir de çevre koşullarına ve ihtiyaçlarına göre alan açılmasını isterim okul idaresinden beklentim bu yönde.”

Ö6 “Okul idaresinden çevredeki meslek ihtiyacına yönelik alan ve atölye açmasını isterim.” şeklinde ifade etmiştir.

d) Meslek dersi programlarının etkili bir şekilde uygulanması adına bakanlıktan beklentileriniz nelerdir? Sorusuna öğretmenler tarafından verilen cevaplara bakıldığında; materyal, ödenek ve teknolojik destek, istihdam ve mesleki eğitime yönelik teşvik, bürokratik engellerin azaltılması ve eğitim içeriklerinin zenginleştirilmesi konularında görüş belirtmiştir.

Öğretmenler; materyal, ödenek ve teknolojik destek konusunda atölyeler ve ders materyalleri için daha fazla ödenek ayrılması gerektiğini ve teknolojik altyapının güçlendirilmesinin gerekliliği hakkında görüş belirtmiştir. Bu konu hakkında öğretmenler görüşlerini;

Ö1 “Yani bakanlıktan beklentimiz, biz bu sene mesela teminat malzemeyi devlet temin ediyor. Çocuklar burada herhangi bir şey için masraf yapmıyorlar. Bu sene ödeneğimiz hiç yoktu. Biz elimizdeki olan malzemeleri bu sene değerlendirdik. Gerçi biraz da öğrenci kapasitesiyle alakalı, önceki yıllara nazaran öğrenci kapasitemiz birazcık daha düşük işin açığı. Daha az ürün çıkartıyoruz. Onun için şu anda elimizdekiler bize yeterli. Ama daha fazla imkan olmasını ister miyiz? İsteriz tabii ki. Bizim genel müdürlükten başkanımız da gelmişti.

Bizim atölyeler biz yetiyor diye düşünüyorum mesela. Sizin yetersiz atölyeleriniz dedi bize. O zaman onun için ödenek gönderin ama o yok. Yani ama okulun bence kapasitesi şu anda bizim şu anki öğrencimize yeterli. Ama ödenek, materyal desteği ve teknolojik alt yapı desteği verilebilir bakanlık tarafından.”

Ö2 “... Bunun dışında bakanlık ödenekler ve materyal açısında destek sağlayabilir.”

Ö5 “... İşte bunun için ortam yaratılmasını isterdim. Bu tamamıyla somut bir alan zaten. Neyle çalışırsan hangi alanla çalışırsan ona ilerlersin. Bu konuda desteklenmesini isterdim. Materyal ve teknolojik alt yapı desteği olabilir bizim okulumuz için.”

Ö6 “ Kendim sınıf öğretmeni olduğum için de bizim materyal isteğimiz çok. Ben görsel materyal isterim. Bir de teknolojik materyal isterim bakanlıktan en çok. Bakanlıktan bize yardımcı materyal şart. Evet yardımcı materyalimiz çok az. O yüzden sürekli fotokopiyi internetten, evden çıkar zor oluyor. Yani teknolojik materyal istiyoruz. Yardımcı kaynak.”

Ö7 “ Bakanlıktan daha fazla materyal ve teknoloji desteği olması bu süreci kolaylaştıracaktır.”

Ö10 “ Bakanlıktan atölyelerin materyal ihtiyacını için daha fazla ödenek ve diğer dersler içinde materyal desteği beklemekteyiz. Teknolojik alt yapı ve destek de olabilir.”

Bu görüşler, mesleki eğitimde materyal ve ödenek eksikliğinin süreci zorlaştırdığını ve bakanlığın okullara bu konuda daha fazla destek vermesi gerektiğini göstermektedir.

Öğretmenler, istihdam ve mesleki eğitime yönelik teşvik konusunda öğrencilerin mesleki eğitim aldıktan sonra iş hayatına daha kolay uyum sağlayabilmeleri için bakanlığın istihdam teşviklerini artırması gerektiği yönünde görüş belirtmiştir. Bu konu hakkında öğretmenler görüşlerini;

Ö2 “ Bakanlıklarca yapılacak teşvikler olabilir. Yani her yer yapılıyor. Yani bizim şey yaptığımız İŞKUR aracılığıyla yapılıyor. Bu tarz şeyler oluyor ama daha da hani artırılabilir. Nasıl ki çocuk 12 yıl zorunda eğitime tabi tutuluyor. Hani yapabilecek, çalışabilecek düzeyde olanlar da devletin şeyiyle, imkanlarıyla hani. Özel sektörde, bu tarz yerlerde çalıştırılabilir diye düşünüyorum.”

Ö4 “ Bakanlıktan da daha çok istihdam konusunda bunu daha çok geliştirirlerse, imkanları artırırsalar bence çok daha iyi olur.”

Bu görüşler, bakanlığın mesleki eğitim mezunlarını özel sektörde daha kolay iş bulmaları için desteklemesi gerektiğini ve bu bireylerin istihdam edilebilirliğini artırmak için teşviklerin artırılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Öğretmenler, eğitim içeriklerinin zenginleştirilmesi konusunda bakanlığın; öğrencilerin eğitimine katkı sağlayacak dijital içeriklerin artırılması, EBA gibi platformların

daha aktif kullanılması ve uygulamalı eğitimlerin çoğaltılması yönünde çalışmalar yapması gerektiği yönünde görüş belirtmiştir. Bu konu hakkındaki öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö8 “ *Bakanlıkta yine elinden geldiği çalışmaları yapıyor, duyarlı davranıyor. Ama tabii daha çok seminerler verebilirler. Öğretmenlerimiz bazen gönülsüz oluyor ama biraz daha seminerlere yer verebilir. Yine uygulamalı etkinlikler olabilir, EBA üzerinden içerik zenginleştirilebilir.* ”

Ö9 “ *EBA platformu mesela bakanlık tarafından etkin şekilde kullanılabilir. Slide' lar, videolar hazırlanabilir. Öğretmene destek olmak amacıyla, öğrenciye destek olmak amacıyla.* ”

Bu görüşler, öğretmenlerin eğitim içeriklerinin dijital araçlarla desteklenmesini ve öğrencilere daha fazla uygulamalı eğitim fırsatı sunulmasını bakanlıktan istediklerini ortaya koymaktadır.

Ö3, bakanlıktan beklentisinin bürokratik engellerin azaltılması, özel eğitim meslek okullarında alınan kararların ve prosedürlerin esnetilmesi yönünde olduğunu şu ifadeyle belirtmiştir:

“ *Yani prosedür noktasında beklentilerim var benim aslında. Yapacağınız yeni bir çalışma için en azından az önceki bahsettiğim bölüm açma durumları. Hani bunun bir zamanı olması gerekiyormuş işte ben mesela bölüm açma fikrini öğretmenler kurulunda konuştuk. Bunun hazırlıklarını yapalım çalışmamızı oluşturalım yazımızı yazalım diye düşünürken incelemeye başladığımızda işte bunun diyelim ki temmuz ayında yapılmış olması gerekiyormuş. Yani bu bir işi yapmaya karar verildiyse her an yapılabilmeli. Yani daha böyle prosedürü zayıflatmak gerekir bence sadece bu evrak işi sonuçta. Yani bunun bir dönemi olmamalı. İşte acıktıysam ben yemeğimi yiyebilmeliyim. Bekleyeceğim ki işte yemek saati gelsin diye. Çünkü burası özel eğitim okulu. İhtiyacımızı bir an önce gidermemiz lazım.* ”

Bu görüş, öğretmenlerin mesleki eğitimle ilgili yeni bölümler açmak için daha esnek ve hızlı işleyen bir sistem istediklerini göstermektedir.

V. BÖLÜM

5. TARTIŞMA

Bu araştırma, özel eğitim meslek okullarında görev yapan öğretmenlerin, öğrencilerine verdikleri mesleki eğitimin olumlu ve olumsuz yönlerine ilişkin görüşlerini incelemiştir. Bu amaçla öğretmen görüşlerini belirlemek için 7 soru sorulmuştur. Elde edilen bulgular, literatürdeki mevcut çalışmalarla karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Özel eğitim meslek okulunda görev yapan öğretmenlerin öğrencilerin mesleki eğitimleri için iki farklı mesleki beceri kazandırma alanı ve bunlara uygun donatılmış atölyenin mevcut olduğunu belirtmişlerdir. Bu atölyeler ve mesleki alanların açılmasında çevre koşullarına ve çevredeki iş imkanlarına dikkat edildiğinden bahsedilmiştir. Gündoğdu (2010), Gürsel vd. (2007), Özbey ve Cavkaytar (2015), Yalçın vd. (2007), Celep (2019) ve İmamoğlu (2024) tarafından yürütülen çalışmalardan elde edilen bulgular, özel eğitim meslek okullarında verilecek mesleki eğitim alanı ve atölyeleri açılırken, öncelikle uygun iş alanlarını tespit etmeleri, bulundukları çevrenin istihdam ihtiyacını belirlemeleri ve bu doğrultuda meslek alanı ve atölye açılması gerektiğini göstermektedir. Bu araştırmanın sonucu yapılmış araştırmalarla paralellik göstermektedir. Zihinsel yetersizliği olan bireylerin istihdam edilebilmeleri için, iş olanakları dikkate alınarak atölyeler kurulmalı ve bu atölyelerde mesleki beceriler edinmeleri sağlanmalıdır.

Öğretmenlerin meslek dersi programlarının amaçlarına dair görüşleri incelendiğinde, bu amaçların öğrencilerin seviyesine uygun olduğu ve meslek edinme süreci için gerekli niteliklere sahip olduğu yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Öğretmenlerin meslek dersi programları içeriği hakkındaki görüşleri incelendiğinde 7 öğretmenin program içeriliğinin yeterliliği konusunda olumlu görüş bildirdiği, 3 öğretmenin ise olumsuz görüş bildirdiği görülmektedir. Olumlu görüş bildiren öğretmenler zihinsel yetersizliği olan bireyler için uygulanan mesleki eğitim programlarının temel mesleki becerileri kazandırmada etkili olduğunu belirtmektedir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu, program içeriklerinin öğrencilere mesleki beceriler kazandırmada yeterli olduğunu belirtmiştir. Koçak (2006) tarafından yapılan bir çalışma da öğretmenlerin mesleki eğitimin içeriği hakkındaki görüşlerinin öğrencilerin iş gücü piyasasına hazırlanmasında belirleyici olduğunu vurgulamaktadır.

Olumsuz görüş bildiren öğretmenler ise mesleki beceri kazandırma konusunda program içeriğinin yetersiz ve geliştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu sonuçlar mesleki eğitim programının geliştirilmesi ve zenginleştirilmesiyle ilgili yapılan Özbey (2015), Balta (2017) ve

Celep (2019)'in araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Öğretmenlerin bazıları programın esnekliği yönüne vurgu yaptığı ve bu esnekliğin mesleki beceri kazandırma aşamasında avantajlar sağladığını belirtilmektedir. Bazı öğretmenler programın bireyselleştirilmesi gerektiğini ve içeriklerin öğrencilere göre esnetilebileceğini dile getirmiştir. Bu görüşler, Uçar (2016) ve Balta (2017) tarafından yapılan çalışmalarla örtüşmektedir. Bu araştırmalar, özel eğitim meslek okullarında esnek program yapılandırmalarının, öğrencilerin istihdam edilebilirliğini artırdığını göstermektedir.

Öğretmenlerin işe geçiş süreciyle ilgili bilgilendirme çalışmaları hakkında görüşleri incelendiğinde süreç ile ilgili bilgilendirme çalışmaları yaptıkları görülmektedir. Yapılan bilgilendirme çalışmaları; mezun öğrenci deneyimleri, mesleki bilgilendirme, güdüleme ve yönlendirme, İŞKUR iş birliği, işyeri ve atölye tanımı, E-KPSS'ye yönlendirme ve veli bilgilendirme şeklindedir. Araştırma bulguları, öğretmenlerin öğrencilere mesleki yönlendirme ve güdüleme, mesleki bilgilendirme, işyeri ve atölye tanımı konusunda bilgilendirme çalışmaları yapmalarına ilişkin olarak Sönmez (2017), Baran ve Cavkaytar (2007), Güneş ve Akçamete (2014), Gürsel, Ergenekon ve Batu (2007), Celep'in (2019) çalışmalarında elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Ayrıca öğretmenler, öğrencilere mesleki yönlendirme yaparken bireysel farklılıklara da dikkat edildiğini belirtmişlerdir. Bu doğrultuda, bulgular alan yazındaki Doymaz Aydın (2017), Celep (2019) ve Günaydın Yılmaz'ın(2024) bireysel özelliklere, öğrenci potansiyeline dikkat edilerek yapılan mesleki yönlendirmelerin, bireyin mesleki kimlik gelişimi ve iş ortamında verimli çalışmasını olumlu etkilediği yönündeki sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Öğretmenler, sadece mesleki yönlendirme değil EKPSS hakkında bilgilendirme ve yönlendirme çalışmaları yaptıklarını belirtmiştir. Alan yazında İmamoğlu'nun (2024) E-KPSS sınavının zihinsel yetersizliği olan öğrenciler için avantajlarının yanında dezavantajlı yönlerinin olduğunu belirttiği çalışmasına rastlanmıştır. Elde edilen bulgular birbiriyle benzerlik göstermektedir. Özel eğitim meslek okulu meslek dersi programlarının hedefleri incelendiğinde, öğrencilerin dört yıl süresince iş ortamına uyum sağlamaları, işe hazırlık becerilerini geliştirmeleri ve iş güvenliği konularında eğitim almalarının önemli olduğu belirtilmektedir. Öğretmen görüşleri ve yaptıkları bilgilendirme çalışmaları incelendiğinde programı amacına uygun bir şekilde uyguladıkları görülmektedir.

Öğretmenlerin zihinsel yetersizliği olan öğrencilere mesleki beceri kazandırma okulun sahip olduğu donanım ile görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin yarısının donanımın yeterliliği konusunda olumlu görüş bildirdiği görülmektedir. Donanımın yeterliliği konusunda olumsuz görüş bildirenler öğretmenler ise fiziksel ve teknolojik alt yapı, araç-gereç ve donanım

eksikliği, alternatif alan eksikliğinden bahsetmektedir. Öğretmenler bu eksikliklerin giderilmesiyle daha etkili ve kaliteli bir şekilde meslek eğitimi verilebileceği yönünde görüş bildirmiştir. Bu araştırmadan elde edilen bulgular, Sarı & Gürbüz (2014), Uçar (2016), Balta (2017), Sönmez (2017), Batu (2007), Celep (2019) ve Şahin (2021) tarafından yapılan çalışmalarda tespit edilen araç-gereç, materyal eksikliği, alternatif alan ve atölye sayısı yetersizliği ile ilgili elde edilmiş bulgularla benzerlik göstermektedir.

Öğretmenlerin zihinsel yetersizliği olan bireylerin iş sahibi olmasını sağlayan beceriler ile ilgili görüşleri incelendiğinde mesleki beceriler, temel akademik beceriler, bağımsız yaşam ve sosyal beceriler şeklinde yanıtlar verdikleri görülmektedir. Elde edilen bulgular zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin bağımsız yaşam becerileri, sosyal beceriler ve mesleki beceriler üzerine aldıkları eğitimin, iş bulmalarını kolaylaştırma konusunda Landmark, Ju ve Zhang (2010), Carter, Austin ve Trainer (2012) ve Celep (2019)'ın araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Zihinsel yetersizliği olan bireylerin istihdam edilmelerini kolaylaştırmak amacıyla, mesleki becerilerin yanı sıra temel akademik, sosyal ve bağımsız yaşam becerileri de büyük önem taşımaktadır. Bu beceriler, bireylerin iş ortamlarına uyum sağlamalarına ve karşılaştıkları zorluklarla daha etkili bir şekilde baş edebilmesine olanak tanıyacaktır. Alan yazın incelendiğinde elde edilen bulgular, Uçar (2020) ve Ünal (2024)'ın mesleki bilginin yanında temel akademik becerilerin önemini vurgulayan çalışmaları ve Günaydın Yılmaz (2024)'ın iş sahibi olmada bağımsız yaşam becerilerinin önemli olduğunu gösteren araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Öğretmenlerin zihinsel engelli bireylerin istihdamı ile ilgili yapılacak çalışmalar hakkındaki görüşlerini engelli birey zorunlu çalıştırma oranlarının esnetilmesi, devlet destek ve teşvikleri, işyeri ile eğitim kurumu iş birliği ve işveren önyargılarının giderilmesi şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. Araştırma sonucunda işveren önyargıları ve işverenlerin olumsuz tutumuyla ilgili elde edilen bulgular Akardere (2005), Güneş & Akçamete (2014), Hasırcıoğlu (2006), Özdemir (2008), İmamoğlu (2024), Sönmez (2017), Gürsel, Ergenekon ve Batu (2007), Kurt (2020), Yıldız (2017), Günaydın Yılmaz (2024), Uçar (2016) ile Celep (2019) tarafından yapılan çalışmalarda, işveren önyargılarının ortadan kaldırılması, engelli bireylerin zorunlu istihdam oranlarının esnetilmesi ve işyeri ile eğitim kurumları arasında iş birliğinin sağlanması gibi konulardaki bulguların benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca istihdam için devlet teşviği ve yasal düzenlemelerle ilgili elde edilen bulgularla Güneş & Akçamete (2014)'ın çalışmalarında elde ettiği bulgular örtüşmektedir.

Öğretmenlerin meslek dersi programlarının etkili şekilde uygulanabilmesi için aileden beklentileri incelendiğinde ailelerin çocuklarını tanımaları ve kabul etmeleri, eğitim sürecine

katılmaları, okul-aile iş birliği ve aile desteğinin gerekliliği yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Araştırma sonucunda elde edilen bulguların Uçar (2016), Landmark, Ju ve Zhang (2010), Balta (2017) ve Celep (2019) tarafından elde edilen ailelerin çocuklarını tanımaları ve kabul etmeleri, okul aile iş birliği ve aile desteğinin gerekliliği gibi konulardaki bulgularla örtüştüğü görülmektedir. Okul aile iş birliği ve velinin sürece aktif katılımıyla ilgili elde edilen bulgular Sönmez (2019), Çam (2019), Koçak (2021) ve Günaydın Yılmaz (2024) çalışmalarında elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir. Okul aile iş birliğinin sağlanması ve ailenin sürece aktif olarak katılması, meslek dersi programlarının daha etkili bir şekilde uygulanmasını ve zihinsel engelli öğrencilerin başarılarını artırmasını sağlayacaktır.

Öğretmenlerin meslek dersi programlarının etkili şekilde uygulanabilmesi için diğer öğretmenlerden beklentileri incelendiğinde; öğretmenlerin mesleki gelişimi ve kendini yenilemesi, öğretmenlerin özel eğitim alanında yetkinliği, öğretmenlerin öğrencilere bireysel yaklaşımı, öğretmen sürekliliği ve istikrarının önemi konularında görüş belirttikleri görülmüştür. Araştırma kapsamında elde edilen öğretmenlerin mesleki gelişimlerine ve kendilerini yenilemelerine ilişkin bulgular ile özel eğitim alanındaki yetkinliklerine dair veriler; Uçar (2016), Balta (2017), Özdemir (2008), Celep (2019) ve İmamoğlu (2024) tarafından yapılan çalışmalarda öğretmenlerin kişisel gelişimlerine önem vermeleri ve özel eğitimle ilgili eğitim almaları gerektiğini ortaya koyan sonuçlarla örtüşmektedir. Zihinsel yetersizliği bulunan bireylerin eğitiminde, öğrencilerin bireysel özelliklerine uygun çeşitli yöntem ve tekniklerden yararlanılmaktadır. Meslek dersi öğretmenlerinin bu yöntem ve tekniklere ilişkin alacakları eğitimler, mesleki eğitimin niteliğini artıracak ve öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun bir eğitim süreci sunulmasına katkı sağlayacaktır. Öğretmenler, özel eğitimde öğretmen devamlılığının önemi üzerinde durmuş ve öğretmen istikrarsızlığının öğrencileri olumsuz etkilediği yönünde görüşler belirtmiştir. Yapılan alan yazın taramasında bu konuyla ilgili bulguya rastlanmamıştır.

Öğretmenlerin meslek dersi programlarının etkili bir biçimde uygulanabilmesine yönelik olarak okul yönetiminden beklentileri incelendiğinde; materyal desteği sağlanması, sosyal etkinliklerin teşvik edilmesi, öğretmen görüşlerine değer verilmesi ve çevresel ihtiyaçlara uygun atölye ya da alanların oluşturulması gibi konularda görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında öğretmenlerin çevre ihtiyacına uygun atölye ya da alan açılmasına ilişkin ortaya konan bulgular, Uçar (2016) ve Celep (2019)'un farklı atölye açılmasına dair ulaştıkları sonuçlarla örtüşmektedir. Bunun yanında, materyal desteği sağlanmasına yönelik elde edilen bulgu da Celep (2019)'un araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Araştırma bulgularına göre öğretmenler, meslek dersi programlarının etkili biçimde uygulanabilmesi için Bakanlıktan teknolojik altyapı ve materyal desteği, ödeneklerin artırılması, istihdam ve mesleki eğitime yönelik teşviklerin sağlanması, eğitim içeriklerinin zenginleştirilmesi ve bürokratik süreçlerin sadeleştirilmesi gibi konularda çeşitli beklentilerde bulunmaktadır. Bu bulgular, alan yazında yer alan çalışmalarla büyük ölçüde örtüşmektedir.

Özellikle teknolojik altyapı ve materyal desteği beklentisi, mesleki eğitimin doğası gereği uygulamaya dayalı olması nedeniyle alan yazında sıkça vurgulanan bir konudur. Gürsel, Ergenekon ve Batu (2007), özel eğitimde fiziki koşulların iyileştirilmesinin, öğrenme süreçleri üzerinde doğrudan etkili olduğunu belirtmişlerdir. Benzer şekilde Uçar (2016), özel eğitim uygulamalarında teknolojik donanım ve materyal desteğinin öğretimin niteliğini artırdığını ifade etmiştir.

Ödeneklerin artırılması talebi de mesleki eğitim kurumlarının finansal yetersizliklerle karşı karşıya kaldığını ortaya koyan çalışmalarla örtüşmektedir. Celep (2019), mesleki ve teknik eğitim kurumlarında yaşanan bütçe yetersizliklerinin, öğretmenlerin materyal temininde zorluk yaşamasına ve ders içeriğinin yeterince desteklenememesine yol açtığını belirtmiştir.

İstihdam olanaklarının geliştirilmesi ve mesleki eğitime yönelik teşviklerin sağlanması ise öğretmen motivasyonu ve mesleki bağlılık açısından kritik görülmektedir. Uçar (2016), mesleki gelişime yönelik teşviklerin, öğretmenlerin alana olan bağlılıklarını artırdığını ve mesleki yeterliklerinin gelişimine katkı sağladığını vurgulamaktadır. Araştırmada istihdam olanaklarının geliştirilmesine ilişkin elde edilen bulgular, Gürsel, Ergenekon ve Batu'nun (2007) ek kontenjanların açılması ve istihdam olanaklarının artırılmasına yönelik ulaştıkları sonuçlarla ve Celep' in (2019) istihdam alanlarının genişletilmesine ilişkin bulgularıyla örtüşmektedir. Öğretmenlerin kontenjan artışına yönelik beklentileri bulunmasına karşın, zihin yetersizliği olan bireylerin kamu kurumlarında istihdam oranlarının yıllar içinde azalması, elde edilen bu bulgu ile çelişkili bir durumu ortaya koymaktadır.

VI. BÖLÜM

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

Bu araştırma, özel eğitim meslek okullarında görev yapan öğretmenlerin zihinsel yetersizliği olan öğrencilere yönelik verilen mesleki eğitimin güçlü ve zayıf yönlerine ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Nitel araştırma yöntemine dayalı olarak yürütülen çalışma, öğretmenlerin deneyimlerinden yola çıkarak mevcut uygulamaların etkinliğini değerlendirme ve iyileştirme potansiyelini ortaya koymuştur

Araştırma bulguları doğrultusunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Atölye ve uygulama alanlarının çevredeki iş kollarına göre planlandığı, öğrencilerin uygulamalı olarak beceri kazandıkları ifade edilmiştir.
- Mesleki eğitim verilen atölye ve alanların genellikle çevredeki iş olanaklarına göre belirlendiği ve öğrencilerin iş bulma şansını artıracak şekilde yapılandırıldığı görülmüştür.
- Program içeriklerinin bazı yönlerden yetersiz olduğu, özellikle teknolojik gelişmelere ayak uydurmakta eksiklikler bulunduğu aktarılmıştır.
- BEP uygulamalarının bireysel ihtiyaçlara göre planlandığı ancak uygulama aşamasında zaman ve materyal yetersizliği nedeniyle aksaklıklar yaşandığı belirtilmiştir.
- Okulların donanım yetersizlikleri, öğretmenlerin sıklıkla dile getirdiği temel sorunlardan biridir.
- İşe geçiş sürecinde yapılan bilgilendirme ve yönlendirme faaliyetlerinin faydalı olduğu, ancak bazı öğrencilerde motivasyon eksikliği gözlemlendiği ifade edilmiştir.
- Öğretmenler, ailelerin sürece aktif katılımının başarıyı olumlu etkilediğini vurgulamış; okul-aile iş birliğinin önemine dikkat çekmiştir.
- İşveren önyargıları, yetersiz istihdam politikaları ve kontenjanların sınırlılığı, öğrencilerin iş gücüne katılımını olumsuz etkileyen başlıca faktörler arasında yer almaktadır.
- Öğrencilerin iş yaşamına katılımında devlet desteklerinin önemli rol oynadığı, işverenlerin bilinçlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

6.2. Öneriler

Araştırma bulguları doğrultusunda özel eğitim meslek okullarında mesleki eğitimin daha etkili hale getirilmesi amacıyla aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Mesleki eğitim programları, güncel iş gücü piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda

düzenlenmeli ve farklı alanlarda yeni atölyeler açılmalıdır.

- Öğretmenlerin alan içi yeterliliklerini artırmaya yönelik sürekli hizmet içi eğitimler düzenlenmeli ve alan uzmanı öğretmen istikrarı sağlanmalıdır.

- BEP uygulamalarında sürekliliği sağlamak amacıyla öğretmen, veli ve idare arasında koordinasyon güçlendirilmelidir.

- Okullara yönelik materyal ve teknolojik donanım desteği artırılmalı, özellikle atölyelerde modern ekipman kullanımına geçilmelidir.

- Engelli bireylerin istihdamını artırmak için işverenlere yönelik bilgilendirici seminerler ve ekonomik teşvik paketleri oluşturulmalıdır.

- Özel sektör ve kamu kuruluşlarında zihinsel yetersizliği olan bireylerin istihdamına yönelik pozitif ayrımcılık içeren politikalar geliştirilmelidir.

- Ailelerin mesleki eğitim sürecine aktif katılımı teşvik edilmeli, rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri artırılmalıdır.

- Mezuniyet sonrası öğrencilerin istihdama katılımı için İŞKUR, özel sektör ve eğitim kurumları arasında etkili iş birliği protokolleri geliştirilmelidir.

6.3. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

Bu araştırma, özel eğitim meslek okullarında görev yapan sınırlı sayıda öğretmenin görüşlerine dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular, mevcut eğitim uygulamalarının değerlendirilmesine katkı sağlarken, daha geniş kapsamlı ve farklı değişkenleri içeren araştırmalara da ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda, ileride yapılacak çalışmalara yönelik aşağıdaki öneriler geliştirilebilir:

- Bu çalışma yalnızca Amasya ilinde görev yapan öğretmenlerle sınırlı kalmıştır. Gelecek araştırmalarda farklı şehirlerdeki özel eğitim meslek okullarında görev yapan daha geniş öğretmen örneklemiyle veri toplanarak genellenebilirlik artırılabilir.

- Yalnızca öğretmenlerin görüşlerinin incelendiği bu çalışmaya ek olarak, veliler, öğrenciler, okul yöneticileri ve işverenlerin de katılımıyla çok boyutlu değerlendirmeler yapılması önerilmektedir.

- Nitel bulguların desteklenmesi adına, anket ve ölçekler aracılığıyla nicel veriler toplanarak istatistiksel analizler yapılabilir. Böylelikle öğretmen görüşleri daha somut göstergelerle pekiştirilebilir.

- Mezun öğrencilerin istihdam süreçleri, mesleki yeterliliklerinin sürdürülebilirliği ve topluma entegrasyonları gibi konuların izlenebileceği boylamsal çalışmalar planlanabilir.

- Mesleki eğitim programlarında yapılan değişikliklerin öğrenci başarısı ve istihdam oranlarına etkisinin değerlendirildiği müdahale temelli araştırmalar gerçekleştirilebilir.
- Kullanılan materyal ve teknolojik araçların eğitsel verimlilik açısından değerlendirilmesini amaçlayan teknik odaklı çalışmalar yapılabilir.
- Türkiye'deki özel eğitim meslek okulları ile yurt dışındaki benzer kurumlardaki mesleki eğitim yaklaşımlarının karşılaştırıldığı kültürlerarası araştırmalar literatüre katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Alptekin, P. (2005). *İlköğretim orta düzeyde öğrenme yetersizliği (eğitilebilir) olan çocuklar için hayat bilgisi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
- Akardere, S. S. (2005). *İşverenlerin engelli çalışanlara yönelik tutumları* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Akkuş N. (2007). *Orta düzeyde öğrenme yetersizliği (eğitilebilir) olan çocuklar ilköğretim eğitim programına ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akçamete, G. (2024). Özel gereksinimi olan bireyler In Ü. Şahbaz (Ed.), *Özel eğitim ve kaynaştırma* (ss.2-26). Anı Yayıncılık
- Akçamete, G. (2015). Türkiye’de özel eğitim. In S. Eripek (Ed.), *Özel eğitim* (ss. 197-206). Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- American Association on Intellectual and Developmental Disabilities (AAIDD). (2013). *Intellectual disability: Definition, classification, and systems of supports* (11th ed.). Washington, DC: AAIDD.
- Aral, N. ve Gürsoy, F. (2007). *Özel eğitim gerektiren çocuklar ve özel eğitime giriş*. Morpa Kültür Yayınları.
- Arı, A. ve S. Kartal, M. (2018). *Tüm öğretmenlik programları için özel eğitime giriş tüm öğretmenlik programları için*. Eğitim Yayınevi.
- Artar, T. (2018). *Çalışma arkadaşlarının zihin yetersizliği olan bireylerin çalışma yaşamına ilişkin görüş ve önerileri* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aslan, Y. ve Eratay, E. (2009). Zihin engelli bireylere kumaş üzerine çizilen desene pul işleme becerisinin öğretiminde eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 10(2), 15-34.
- Atbaşı, Z. ve Özdemir, C. (2020). Türkiye’de özel eğitim hizmetlerinin sunumu. In U. Sak (Ed.), *Türkiye’de özel eğitim hizmetleri* (ss. 49-68). MEB
- Avrupa Komisyonu. (2020). *Mesleki eğitim ve öğretim stratejisi: 2020 yılı raporu*. <https://ec.europa.eu>
- Baker, J. A. (2005). Individualized education programs: A guide for teachers. *Journal of Special Education*, 39(1), 34-49. <https://doi.org/10.1177/00224669050390010401>
- Balta, M. (2017). *Zihin engelli bireylere orta öğretim düzeyinde verilen mesleki eğitimde*

- yaşanan sorunlar.* İstanbul Zaim Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ortak Yüksek Lisans Programı.
- Baran, N. ve Cavkaytar, A. (2007). İşverenlerin zihin engelli bireylerin istihdamlarına ilişkin görüş ve önerileri. *İlköğretim Online*, 6(2), 213-225. <http://ilkogretim-online.org.tr>
- Batu, E. S., & Kırcaali-İftar, G. (2005). *Kaynaştırma*. Kök Yayıncılık.
- Brown, L. (2018). Vocational training and employment for individuals with disabilities: A systematic review of interventions and outcomes. *Disability Studies Quarterly*, 38(4), 1-16. <https://doi.org/10.18061/dsq.v38i4.6198>
- Carter, E.W., Austin, D. ve Trainer, A.A. (2012). Predictors of postschool employment outcomes for young adults with severe disabilities. *Journal of Disability Policy Studies*, 23(1) 50–63. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1044207311414680>
- Celep, M. (2019). *Özel eğitim meslek okulu öğretmenlerinin özel eğitimde mesleki eğitime ilişkin görüşlerinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (Çev. Ed. M. Bütün & S. B. Demir). Siyasal Kitabevi.
- Çağlar, D. (1998). *Türkiye’de özel eğitimin tarihçesi*. Cumhuriyet’in 75. Yılında İlköğretim, 1. Ulusal Sempozyumu, 27-28 Kasım 1998. Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekişık Eğitim Araştırma Geliştirme Merkezi Yayınları.
- Çam, N. (2019). *Özel eğitim meslek okullarında öğrenim gören bireylerin işe yerleştirilme süreçlerine ve iş yerindeki yaşantılarına yönelik görüşlerinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi] Marmara Üniversitesi.
- Çitil, M. (2020). Türkiye’de eğitsel değerlendirme ve tanılama. In U. Sak (Ed.), *Türkiye’de Özel Eğitim Hizmetleri*. (ss. 77-83). MEB
- Çuhadar, A. (2014). Özel eğitimde teknoloji kullanımı ve öğretmenlerin bakış açıları. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 5-17.
- Çuhadar, Y. (2006). *İlköğretim okulu 1-5. sınıflarda kaynaştırma eğitimine tabi olan öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programının hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili olarak sınıf öğretmenleri ve yöneticilerin görüşlerinin belirlenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi,
- Değirmenci, H. (2010). *Zihin yetersizliği olan bireylere otel kat hizmetleri becerilerinin öğretiminde videoyla model olma stratejisinin etkililiği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
- Demir, R. (2017). Hafif (eğitilebilir) Zihin Engelli Öğrencilere Yönelik Hazırlanan

- Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Akademik Bakış Dergisi* Sayı:64 s.209-235.
- Deveci, M. (2019). *Özel eğitim meslek okulu akademik programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi]. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi,
- Diken, H. İ. (2013). *Özel eğitime gereksimi olan öğrenciler ve özel eğitim*. Pegem Akademi
- Duman, S. (2003). *Özel eğitim sınıflarında uygulanan beden eğitimi dersi öğretim programının öğretmen görüşleriyle değerlendirilmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Dunn, D. S. (2019). The social model of disability and employment: An analysis of barriers and facilitators. *Rehabilitation Psychology*, 64(2), 123-135. <https://doi.org/10.1037/rep0000250>
- Duzcu, M.G. (2015). *Özel eğitim mesleki eğitim merkezi Türkçe dersi öğretim programı'nın değerlendirilmesi*, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi].
- Elliott, D. N., & Coon, S. H. (2014). *Supporting individuals with severe disabilities*. Boston, MA: Pearson.
- Eripek, S. (2007). Özel eğitim ve kaynaştırma uygulamaları. S.Eripek (Editör.) *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları*. (s.1-21). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Eripek, S. (2007). İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları. S.Eripek (Editör.) *Özel eğitim ve kaynaştırma uygulamaları*. (s.1-21). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Eripek, S. (2005). *Zekâ geriliği*. Kök Yayıncılık.
- Ersoy, A., & Avcı, A. (2000). Bireyselleştirilmiş eğitim programları ve uygulamaları. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 45-66.
- Fırat, T. (2010). *Eğitilebilir zihin engelli öğrencilere yönelik hazırlanan ilköğretim sosyal bilgiler dersi programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. [Yüksek lisans tezi], İnönü Üniversitesi,
- Günaydın Yılmaz, M. (2024). *Özel eğitim meslek okulu öğrencilerinin işletmelerde beceri eğitimlerinin meslek öğretmenleri ve işverenlerin görüşlerine göre incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi,
- Gündoğdu, A. (2010). *Bir ilköğretim okulu ve iş okulunda çalışan okul yöneticisi ve öğretmenlerin zihin engelli bireylerin işe yerleştirilmelerine ilişkin görüşleri*. Anadolu Üniversitesi

- Güneş, N., ve Akçamete, G. (2014). Özel gereksinimi olan bireylerin mesleki istihdamı Çorum ili örneği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 15(03), 1-17. doi: 10.1501/Ozlegt_0000000211
- Gürgür, H. (2001). *İşitme Engelliler İlköğretim Okulunda (I. Kademe) Uygulanan Eğitim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi], Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
- Gürsel, O., Ergenekon, Y., ve Batu, E. S. (2007). Gelişimsel geriliği olan bireylere okuldan işe geçiş becerilerinin kazandırılmasına ilişkin öğretmenlerin ve yöneticilerin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 61-84.
- Hasırcıoğlu, A. (2006). *İşverenlerin özürlü istihdamına yaklaşımı*. [Yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi,
- İmamoğlu, M. (2024). *Özel Eğitim Meslek Okulu Koordinatör Öğretmenlerinin Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilerin İstihdama Hazırlık Sürecine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi,
- Karabulut, H. (2012). Eğitim Uygulama Okulu Eğitim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. [Yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi,
- Kargın, T. (2007). Eğitsel değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama süreci. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 8(1). 1-13.
- Kılıçkaya, A., ve Zelyurt, H. (2015). Okul öncesi programlarında özel gereksinimli bireylerin yer alma durumlarının incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 200 212.
- Kırcaali-İftar, G. ve Batu, S. (2017). *Kaynaştırma uygulamaları ve bireyselleştirilmiş öğretim yöntemleri*. Nobel Yayıncılık.
- Kıymet, Ç. ve Çakır, R. (2021). Mesleki ve teknik ortaöğretim okullarında beceri eğitimi uygulamalarının etkinliğine ilişkin beklentiler. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 20-47. <https://doi.org/10.0000/ajef.202>
- Koçak, E. (2021). *Özel eğitim mesleki eğitim merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin okul-aile işbirliğine ilişkin görüşlerinin incelenmesi: Kayseri ili örneği* [Yüksek lisans tezi]. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi,
- Koçak, E. (2006). *Zihin engelliler iş okullarındaki öğretmenlerin mesleğe hazırlık etkinlikleri ve öğrencilerin mesleki yeterliklerine ilişkin görüşleri* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kurt, B. (2020). *Hafif düzey zihinsel engelli bireylerin mesleki eğitim ve istihdam süreçlerinde karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim

Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı. Yükseköğretim Kurulu
Ulusal Tez Merkezi.
https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=QwCAxUSNdxNQafQ4gfavmA&no=alZu_SypB-qnhsYRon5paQ

- Kuzgun, Y. (2009). Türkiye’de özürlü bireylerin işgücü piyasasına katılımını etkileyen faktörler. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 17(2), 110-127.
- Kvale, S. (1996). *InterViews: An introduction to qualitative research interviewing*. SAGE Publications.
- Landmark, L.J., Ju, S. ve Zhang, D. (2010). Substantiated best practices in transition: fifteen plus years later. *Career Development for Exceptional Individuals*, 33(3), 165–176.
<https://doi.org/10.1177/0885728810376410>
- Lindsay, S., L, R. H., ve Fellin, M. (2016). A systematic review of mentorship programs to facilitate transition to post-secondary education and employment for youth and young adults with disabilities. *Disabil Rehabil*, 38(14), 1329-1349.
doi:10.3109/09638288.2015.1092174
- MEB. (2024). *İş eğitimi ve meslek ahlaki dersi öğretim programı*. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.
- MEB (2013). *Mesleki eğitimde bütünleştirme uygulamaları*. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- MEB (2010). *Okullarımızda neden, niçin, nasıl kaynaştırma? Yönetici, öğretmen ve aile kılavuzu*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB. (2018). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. Resmî Gazete, 30471, 07.07.2018.
- MEB, Özel eğitim meslek okulu programları, 2024. Erişim linki:
<https://orgm.meb.gov.tr/www/ozel-egitim-meslek-okulu-programlari/icerik/2613>
- MEB Ulusal Eylem Planı. (2022-2026). *Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları ulusal eylem planı*.
https://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_12/03103346_Ulusal_Eylem_PlanY_3_KasYm.pdf
- MEB. (2017). *Zihin yetersizlik ve kaynaştırma*. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- MEGEP. (2013). *Mesleki eğitim ve öğretim programları*. www.megep.meb.gov.tr
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. Jossey-Bass.
- Metin, N. (2018). *Özel Gereksinimli Çocuklar*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage Publications. <https://vivauniversity.wordpress.com/wp-content/uploads/2013/11/milesandhuberman1994.pdf>
- ÖEHY. (2018). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. 07.07.2018 tarihli ve 30.471 sayılı Resmî Gazete.
- Özbey, F. (2015). *Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere iş analizi temelinde tekstil işçiliği becerilerinin öğretilmesi: Eylem araştırması* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özbey, F. Y., ve Cavkaytar, A. T. D. (2015). *Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere iş analizi temelinde tekstil işçiliği becerilerinin öğretilmesi: Eylem araştırması*. Ankara Üniversitesi.
- Özdemir, S. (2008). *Türkiye’de hafif düzeyde zihin engelli bireylere meslek edindirme ve istihdamlarına ilişkin politikaların değerlendirilmesine yönelik yönetici, işveren ve veli görüşleri*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
- Özkan, Ş. ve Gürsel, O. (2006). Zihin yetersizliği olan öğrencilere fotokopi çekme becerisinin öğretiminde eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 7(2), 29-45.
- Özsoy, Y., & Diğerleri. (2002). *Özel eğitime muhtaç çocuklar-Özel eğitime giriş*. Karatepe Yayınları.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods*. Sage Publications.
- Rasmussen, M. U., & Yıkılmış, A. (2020). Özel gereksinimli çocukların mesleki eğitim ve istihdamına yönelik annelerin görüşlerinin incelenmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 324-345. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.8c.1s.14m>
- Sarı, H., & Gürbüz, A. (2021). Özel eğitim meslek okulları öğretim programlarının uygulanması sırasında karşılaşılan güçlüklerin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi. *Turkish Special Education Journal: International*, 3(2), 77-98.
- Smith, D. D., Polloway, E. A., Patton, J. R., & Dowdy, L. (2016). *Teaching students with special needs in inclusive settings*. Pearson.
- Sönmez, M. (2017). *Zihin yetersizliği olan bireylerin iş yaşamına geçiş sürecinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı. Türkiye.
- Sucuoğlu, B. (2013). Zihin engelli tanımları ve sınıflandırma ve yaygınlık. *Zihin engelliler ve eğitimleri* (ss. 48-82). Kök Yayıncılık.

- Şahin, A. (2021). *Özel Eğitim Meslek Okulu Matbaa Teknolojisi Alanındaki Öğrenciler İçin Hazırlanan Bireysel Eğitim Planlarının (Bep) Etkililiğinin İncelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi,
- Şensoy K. (2014) *Özel eğitim mesleki eğitim merkezlerinde alan eğitimi kazanımlarına ilişkin veli görüşleri: Giyim üretim teknolojisi alanı*. Gazi Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Giyim Endüstrisi ve Moda Tasarımı Anabilim Dalı.
- Topsakal, M. Ve Düzkantar, A. (2010). Zihin Özürlü Çocuklara Oto Yıkama Becerisi Öğretiminde Hata Düzeltmesi Yapılarak Gerçekleştirilen Eşzamanlı İpucuyla Öğretimin Etkililiği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 10(2), 79-94.
- Tunçeli, H. İ., ve Zembat, R. (2017). Erken çocukluk döneminde gelişimin değerlendirilmesi ve önemi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 1–12.
- Turnbull, A., Turnbull, R., & Wehmeyer, M. L. (2007). *Exceptional lives: Special education in today's schools* (5th ed.). Pearson-Merrill Prentice Hall.
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2020). *Zihinsel engellilik: Tanım ve destek hizmetleri*.
- Uçar, A. S. (2016). *Zihin yetersizliği olan bireylerin istihdam sürecinde yer alan paydaşların istihdam sürecine yönelik görüş ve önerileri*. Anadolu Üniversitesi
- Ünal, H. (2024). *Zihin Yetersizliği Olan Öğrenciler İçin Hazırlanan İş Başı Eğitim Programının Mesleki Becerilerin Edinimi Üzerine Etkililiği* [Doktora tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi,
- Üstün, E. (2018). *Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezlerindeki öğrencilerin staj ve meslek hayatında sahip olması gereken sosyal becerilerinin öğretmen ve idareci görüşlerine göre belirlenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi,
- Yalçın, V., Sedlackova, L., Petrie, A., Kaminski, A., Luhse, L., ve Jukantupa, E. (2007). *Engelli bireylerin işgücü piyasasına katılım sistemleri proje raporu*. Grundtvig 2 öğrenme ortaklığı.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım-Doğru, S. (2024). Zihin yetersizliği olanlar ve eğitimleri. In Ü. Şahbaz (Ed.), *Özel eğitim ve kaynaştırma* (ss. 181-222). Anı Yayıncılık.
- Yıldız, T. (2017). *Engelli bireylerin istihdam süreçlerinde karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri: Ergene ilçesi örneği* [Yüksek lisans tezi]. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Türkiye.

World Health Organization (WHO). (2019). *International classification of diseases (ICD-11)*. Geneva: WHO Press.

EKLER

Ek 1. Etik Kurul İzni

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
Bilim Etik Kurulu
Sosyal Bilimler Etik Kurulu

Sayı : E-30640013-108.01-184625
Konu : Etik Kurul İzin Talebi

Sayın Prof. Dr. Asım ÇOBAN
Öğretim Üyesi

Özel Eğitim Meslek Okullarındaki Öğrencilere Verilen Mesleki Eğitimin Olumlu Olumsuz Yönlerine İlişkin Öğretmen Görüşleri adlı araştırmanız Sosyal Bilimler Etik Kurulu tarafından bilimsel araştırma etiği yönünden incelendi ve değerlendirildi. Konu ile ilgili kurul görüşü ektedir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Doç. Dr. Seda SABAH
Etik Kurul Başkanı

Ek: Prof. Dr. Asım ÇOBAN (1 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSR5R7ZRJB Pin Kodu :26092

Belge Takip Adresi :
<https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5544&eD=BSR5R7ZRJB&eS=184625>

Adres: Akbilek Mah. Muhsin Yazıcıoğlu Cad. No:7 Merkez/Amasya

Telefon:2600060 Faks:2600059

e-Posta:genelsekreterlik@amasya.edu.tr Web:http://www.amasya.edu.tr/idari/etik-kurul/bilim-etik-kurulu.aspx

Kep Adresi:amasyauniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Seda SABAH

Unvanı: Etik Kurul Başkanı

Tel No: 0358 260 00 60

	AMASYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ETİK KURUL DEĞERLENDİRME FORMU

Araştırmanın Başlığı: Özel Eğitim Meslek Okullarındaki Öğrencilere Verilen Mesleki Eğitimin Olumlu Olumsuz Yönlerine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Başvuru Formunun Etik Kurula geldiği tarih	01.02.2024
Başvuru Formunun Etik Kurulda incelendiği tarih	08.03.2024
Karar tarihi	08.03.2024

SONUÇ

1.	☒ Kabul
2.	☐ Düzeltme gereklidir: Etik sorun olabilecek sorular/maddeler, süreçler ya da unsurlar bulunmaktadır. Açıklama:
3.	☐ Red Gerekçe, Görüş, Tavsiye ve Açıklamalar:

Başvuru dosyasının incelenmesinde hazır bulunan ve araştırmayla doğrudan veya dolaylı olarak ilişkisi bulunmayan Etik Kurul başkan ve üyelerinin ad,soyad ve imzaları.

Doç. Dr. Seda SABAH	Başkan	Eğitim Fakültesi	İMZA
Doç.Dr. Melike BAŞ	Üye	Yabancı Diller Yüksekokulu	İMZA
Doç.Dr. Üyesi Fatih CAN	Üye	Eğitim Fakültesi	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Nihan OSMANOĞLU	Üye	Eğitim Fakültesi	İMZA
Doç. Dr. Aşlı ALTANLAR	Üye	Mimarlık Fakültesi	İMZA
Doç. Dr. Önder ERYILMAZ	Üye	Eğitim Fakültesi	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ŞAHİN	Üye	Sabuncuoğlu Şerefeddin SHMYO	İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Yıldız	Üye	Eğitim Fakültesi	İMZA

Ek 2. Görüşme Soruları

KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK BİLGİLERİ

Kendinizi tanıtır mısınız?

Ek-3

- a) Kaç yaşındasınız?
- b) Cinsiyetiniz nedir?
- c) Branşınız nedir?
- d) Mezun olduğunuz bölüm nedir?
- e) Kaç yıldır görev yapıyorsunuz?
- f) Kaç yıldır bu okulda görev yapıyorsunuz?

GÖRÜŞME SORULARI

- 1.Okulunuzda zihnin yetersizliği olan öğrencilere hangi mesleki beceriler öğretiliyor?
- 2.Okulunuz meslek dersleri programları hakkında neler söylersiniz?
 - a) Programın amaçlarına ilişkin düşünceleriniz nelerdir?
 - b) Programların içeriğinin yeterliliği ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?
- 3.Okulunuzda zihnin yetersizliği olan öğrencilerinizin işe geçiş süreci ile ilgili bilgilendirme çalışmaları yapıyor musunuz? Yapıyorsanız ne tür bilgilendirme çalışmaları yapıyorsunuz?
- 4.Zihnin yetersizliği olan öğrencilere meslek kazandırmada okulunuzun sahip olduğu donanım hakkında neler düşünüyorsunuz?
- 5.Sizce okulda öğretilen becerilerden hangileri zihnin yetersizliği olan öğrencilerin gelecekte iş sahibi olmasını kolaylaştıracak becerilerdir?
6. Zihnin yetersizliği olan öğrencilerin istihdamı ile ilgili hangi çalışmalar yapılmasını istersiniz?
7. Meslek dersleri programlarının etkili bir şekilde uygulanması adına beklentileriniz nelerdir?
 - a) Ailelerden beklentileriniz nelerdir?
 - b) Okul idaresinden beklentileriniz nelerdir?
 - c) Öğretmenlerden beklentileriniz nelerdir?
 - d) Bakanlıktan beklentileriniz nelerdir?
8. Bu sorular dışında belirtmek istediğiniz başka bir şey var mı?

Ek 3. Gönüllü Katılım Formu

Sayın Katılımcımız

Katılacağınız bu çalışma, **Özel Eğitim Meslek Okullarındaki Öğrencilere Verilen Mesleki Eğitimin Olumlu Olumsuz Yönlerine İlişkin Öğretmen Görüşleri** adıyla, **Semra AKI** tarafından 25.04.2024 - 14.06.2024 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Okullarında verilen mesleki eğitim ile ilgili öğretmen görüşlerini belirlemek.

Araştırmanın Nedeni: ☐ Bilimsel araştırma ☒ Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Suluova/Amasya - Hacı Bayram Özel Eğitim Meslek Okulu /

Merkez/Amasya – Osman Yıldırım Özel Eğitim Meslek Okulu

Araştırma Uygulaması: ☐ Anket ☒ Görüşme
☐ Gözlem ☐

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamen gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamen gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla.

Araştırmacı : Semra AKI

İletişim Bilgileri :

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

.../.../.....

İsim-Soyisim İmza:

Katılımcı Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

Ek 4. Görüşme Sorularının Kullanıma İlişkin İzin

Ek 5. Milli Eğitim Müdürlüğü Anket İzin Onayı

Amasya Üni. Gelen Evrak Tarih ve Sayısı : 06.05.2024-192128

T.C.
AMASYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-47613789-44-101576389
Konu : Tez Çalışması Kapsamında
Araştırma/Anket İzni
(Semra AKI) Hk.

03.05.2024

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : Valilik Makamının 03.05.2024 tarih ve E-47613789-44-101544341 sayılı Onayı.

Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Eğitim Tezli Yüksek Lisans programı 228001025 numaralı öğrencisi Semra AKI, Prof. Dr. Asım ÇOBAN danışmanlığında hazırladığı "Özel Eğitim Meslek Okullarındaki Öğrencilere Verilen Mesleki Eğitimin Olumlu Olumsuz Yönlerine İlişkin Öğretmen Görüşleri" konulu çalışması kapsamında, Müdürlüğümüze bağlı Osman Yıldırım Özel Eğitim Meslek Okulu ve Suluova Hacı Bayram Özel Eğitim Meslek Okulunda görevli öğretmenlere, belirtilen araştırma/anketi uygulayabilmek için talep edilen iznin verildiğine dair ilgi Onay ekte gönderilmiş olup gerekli duyuruların yapılması hususunda;
Bilgilerinizi ve gereğini arz/rica ederim.

Mehmet TÜRKMEN
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek: İlgi Onay ve Ekleri

Dağıtım:
-Amasya Üniversitesi Rektörlüğüne
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)
-Osman Yıldırım Özel Eğitim Meslek Okulu Müdürlüğüne

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Hıncıpaşa Mah. İstasyon Cad. No: 72 Merkez/AMASYA

Belge Doğrulama Adresi: <http://www.turkiye.gov.tr/meb-s-by>

Telefon No : (0358) 211 04 00/2041

Bilgi için: Akme+D.DURMUŞ

E-Posta: argu05@meb.gov.tr

Uzman: Memur

Kayıt Adresi: meb@be01.tr

İmza ve Adresi:

Fak : (0358)218 50 31

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır: <http://www.muhur.gov.tr> adresinden 9 b54- b5CB-3E81-814C- b55C kodu ile doğrulayabilirsiniz

ÖZ GEÇMİŞ**Semra AKI****Öğrenim Bilgisi**

Yüksek Lisans	Amasya Üniversitesi
Başlangıç bitiş tarihi	Temel Eğitim/Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalı (Danışmanın unvanı adı Prof. Dr. Asım ÇOBAN)
Lisans	Amasya Üniversitesi
Başlangıç bitiş tarihi	2009-2013 Temel Eğitim- Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalı

